

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ  
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİMDALI**

**DOĞAL SİT ALANLARININ YENİDEN TANIMLANMASINDA YAŞANAN  
SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Derya KARSLIOĞLU**

**EKİM 2019  
TRABZON**



**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ  
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİMDALI**

**DOĞAL SİT ALANLARININ YENİDEN TANIMLANMASINDA YAŞANAN  
SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**

**Derya KARSLIOĞLU**

**Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde  
“PEYZAJ YÜKSEK MİMARİ”  
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 06/09/2019**

**Tezin Savunma Tarihi : 04/10/2019**

**Tez Danışmanı : Prof. Dr. Öner DEMİREL**

**Trabzon 2019**

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ  
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında  
Derya KARSLIOĞLU Tarafından Hazırlanan**

**DOĞAL SİT ALANLARININ YENİDEN TANIMLANMASINDA YAŞANAN SORUNLAR  
VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**

**başlıklı bu çalışma, Enstitü Yönetim Kurulunun 17/09/2019 gün ve 1819 sayılı  
kararıyla oluşturulan jüri tarafından yapılan smavda  
YÜKSEK LİSANS TEZİ  
olarak kabul edilmiştir.**

**Jüri Üyeleri**

**Başkan : Prof.Dr.Öner DEMİREL**



**Üye : Doç.Dr. Ertan DÜZGÜNEŞ**



**Üye : Doç.Dr.Ömer ATABEYOĞLU**

**Prof. Dr. Asim KADIOĞLU**

**Enstitü Müdürü**

## ÖNSÖZ

Tez çalışmam süresince hiçbir yardımını esirgemeyen, bilgi ve deneyimleriyle yol gösteren danışman hocam sayın Prof. Dr. Öner DEMİREL'e teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Ayrıca bu çalışmanın çeşitli aşamalarında emeği geçen diğer tüm hocalarıma ve Üniversitemizin kıymetli öğretim üyelerine de teşekkür ederim.

Son olarak çalışmalarımı sürekli teşvik eden ve bu süre boyunca sonsuz hoş görüşüyle bana destek olan sevgili aileme ve tüm dostlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Derya KARSLIOĞLU

Trabzon 2019

## TEZ ETİK BEYANNAMESİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Doğal sit alanlarının yeniden tanımlanmasında yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Prof. Dr. Öner DEMİREL’in sorumluluğunda tamamladığımı, verileri kendim topladığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 04.10.2019

  
Derya KARSLIOĞLU

## İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ.....	iii
TEZ ETİK BEYANNAMESİ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
ÖZET .....	viii
SUMMARY .....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	x
TABLolar DİZİNİ.....	xi
KISALTMALAR .....	xii
1. GİRİŞ.....	1
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE .....	4
2.1. Tanımlar .....	4
2.1.1. 2863 sayılı Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu Kapsamındaki Koruma Statüleri ve Tanımlar .....	4
2.1.2. 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu Kapsamındaki Koruma Statüleri ve Tanımlar .....	9
2.1.3. 2872 sayılı Çevre Kanunu kapsamındaki koruma statüleri ve tanımlar.....	10
2.1.4. Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ve Tanımlar .....	10
2.1.5. Korunan Alanlarda Yapılan Plan, Proje ve Uygulamalar .....	11
2.2. Uluslararası Kuruluşlar.....	14
2.2.1. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) .....	14
2.2.2. Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS) .....	14
2.2.3. Dünya Doğa Koruma Birliği (IUCN).....	15
2.2.4. Kültür Varlıklarının Korunması ve Onarım Çalışmaları Uluslararası Merkezi (ICCROM) .....	17
2.2.5. Milletlerarası Müzeler Konseyi (ICOM).....	17
2.3. Türkiye'nin Taraf Olduğu Uluslararası Antlaşmalar .....	17
2.3.1. Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi .....	17
2.3.2. Venedik Tüzüğü .....	18
2.3.3. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi .....	19

2.3.4.	Silahlı Bir Çatışma Olması Halinde Kültür Mallarının Korunmasına Dair Sözleşme.....	20
2.3.5.	Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi .....	20
2.3.6.	Avrupa Mimari Mirasın Korunması Sözleşmesi.....	21
2.3.7.	Akdeniz'in Kirlenmeye Karşı Korunmasına İlişkin Sözleşme .....	22
2.3.8.	Kültür Varlıklarının Kanunsuz İthal, İhraç ve Mülkiyet Transferinin Önlenmesi ve Yasaklanması İçin Alınacak Tedbirlerle İlgili Sözleşme.....	22
2.3.9.	Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi .....	23
2.3.10.	Nesli Tehdit Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme (CITES) .....	23
2.3.11.	Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözleşme .....	24
2.3.12.	Kuşların Himayesine Dair Uluslararası Sözleşme .....	25
2.3.13.	Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Doğal Yaşama Ortamlarının Korunması Sözleşmesi .....	25
3.	<b>TÜRKİYEDE KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARININ KORUNMASINDA TARİHİ GELİŞİM VE HUKUKİ DÜZENLEMELER .....</b>	<b>27</b>
3.1.	Osmanlı Dönemi.....	27
3.2.	Cumhuriyet Dönemi .....	28
3.3.	Mevcut Yasal Düzenlemeler .....	29
3.3.1.	Birincil Mevzuata Yönelik Düzenlemeler.....	29
3.3.2.	Koruma Alanları ile İlgili Diğer Kanunlar .....	37
3.3.3.	İkincil Mevzuata İlişkin Düzenlemeler .....	38
4.	<b>MATERYAL VE METOT.....</b>	<b>43</b>
4.1.	Materyal.....	43
4.2.	Metot .....	43
5.	<b>BULGULAR .....</b>	<b>45</b>
5.1.	Sit Alanı Tanımı .....	45
5.1.1.	Sözlük tanımı.....	45
5.1.2.	2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunundaki Tanımı ..	45
5.1.3.	2972 Sayılı Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesindeki Tanımı.....	45
5.2.	Doğal Sit Alanı Tanımı .....	45
5.2.1.	2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunundaki Tanımı ..	45
5.2.2.	Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesindeki Tanımı....	45

5.2.3.	728 Sayılı Kùltür ve Tabiat Varlıkları Koruma Yüksek Kurulu İlke Kararı'ndaki Tanımı .....	46
5.3.	19.07.2011 tarihli Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik Kapsamında Doğal Sitlerin Tespit İlke ve Kriterleri, Özellikleri ve Tanımı .....	47
5.3.1.	Doğal Sit Alanı Tanımı ve Kriterleri.....	47
5.3.2.	Doğal Sit Alanları Yeni Koruma Statüleri .....	48
5.3.3.	Kesin Korunacak Hassas Alanlar .....	49
5.3.4.	Nitelikli Doğal Koruma Alanları.....	50
5.3.5.	Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanları.....	51
5.4.	Doğal Sit Alanlarının Geçmişten Günümüze Koruma Statüsü Olarak Gelişimi ve Değişimi.....	54
5.5.	Doğal Sit Alanlarının İdari Yapılanması.....	59
5.5.1.	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.....	59
5.6.	Doğal Sit Alanları ile İlgili Mevzuat.....	78
5.6.1.	Kanunlar .....	78
5.6.2.	Uluslararası Sözleşmeler ve Kuruluşlar .....	79
5.6.3.	Yönetmelikler.....	79
5.6.4.	İlke Kararları .....	79
5.6.5.	Doğal Sit Alanlarının Belirlenmesinde İlke ve Yöntemler .....	80
6.	TARTIŞMA.....	89
7.	SONUÇ VE ÖNERİLER .....	93
8.	KAYNAKÇA .....	97
ÖZGEÇMİŞ		



Yüksek Lisans Tezi

ÖZET

DOĞAL SİT ALANLARININ YENİDEN TANIMLANMASINDA YAŞANAN  
SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Derya KARSLIOĞLU

Karadeniz Teknik Üniversitesi  
Fen Bilimleri Enstitüsü  
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı  
Danışman: Prof. Dr. Öner DEMİREL  
2019, 98 Sayfa

Bu çalışmada, doğal sit alanlarının yeniden tanımlanması sürecinde yaşanan sorunların anlaşılması için konu kapsamlı olarak değerlendirilmiş ve sorunlara yönelik çözüm önerileri sunulmuştur. Sit alanları da dahil olmak üzere tüm tabiat varlıklarının korunması anayasamızda güvence altına alınmış ve buna yönelik olarak birçok uluslararası sözleşmeye taraf olunmuştur. 1951'den beri devam eden doğal sit alanlarının korunması hususu, uluslararası standartlar ve ulusal gereklilikler nedeniyle çeşitli dönemlerde yenilenmesi gerekmiştir. 2011'de yürürlüğe giren Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik kapsamında doğal sit alanlarının tanımlanmasında yeni bir sürece girilmiştir. Böylece, doğal sit alanlarının tanımlanmasında kullanılacak ilke ve kriterlerin bilimsel çerçevede değerlendirilmesi ve farklı alanlardaki uzmanlar tarafından objektif olarak yürütülmesi sağlanmıştır. Buna rağmen geçen sürede halen bir çok doğal sit alanı henüz belirlenememiştir. Sorunların biran evvel çözülmesi için, öncelikle terminolojinin uluslararası standartlara uygun şekilde yasal olarak tanımlanması, yasal statülerdeki eksikliklerin giderilmesi ve kurumlar arası yetki belirsizliklerinin düzenlenmesi gerekmektedir. Ayrıca kamu yararı için yapılacak kamulaştırmalara yönelik hem yasal alt yapının hem de gerekli envanter çalışmasının yapılması ve bu husus için gerekli bütçenin ayrılmasının gerektiği değerlendirilmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Doğal sit alanı, doğa koruma, çözüm önerileri, yeniden tanımlama

Master Thesis

SUMMARY

PROBLEMS AND RECOMMENDATIONS IN RECOGNIZING NATURAL  
PROTECTED AREA

Derya KARSLIOĞLU

Karadeniz Technical University  
The Graduate School of Natural and Applied Sciences  
Department of Landscape Architecture  
Supervisor: Prof. Dr. Öner DEMİREL  
2019, 92 Pages

In this study, in order to understand the problems experienced during the redefinition of natural protected areas, the subject has been evaluated extensively and solutions for the problems have been presented. The protection of all-natural assets, including protected areas, is guaranteed in our constitution and it has been a party to many international conventions. The protection of natural protected areas since 1951 has to be renewed in various periods due to international standards and national requirements. Within the scope of the Regulation on the Procedures and Principles Regarding the Determination, Registration and Approval of Protected Areas entered into force in 2011, a new process has been initiated in the definition of natural protected areas. Thus, the principles and criteria to be used in defining natural protected areas are evaluated within the scientific framework and carried out objectively by experts in different fields. However, many natural sites have not been identified yet. In order to solve the problems as soon as possible, firstly, the legal definition of the terminology in accordance with the international standards, the deficiencies in the legal status should be completed and the uncertainties of authority among the institutions should be eliminated. In addition, it is very important to carry out both the legal infrastructure and the necessary inventory studies for the expropriations to be made in the public interest and to allocate the necessary budget.

**Key words** : Natural protected area, nature conservation, suggestions for solutions, redefinition

## ŞEKİLLER DİZİNİ

	<b><u>Sayfa No</u></b>
Şekil 5.1. Doğal sit alanı sayısı dağılımı .....	49
Şekil 5.2. Türkiye doğal sit alanlarının alansal dağılımı .....	49
Şekil 5.3. Türkiye’de korunan alanlar ve doğal sit alanları alansal dağılımı .....	62
Şekil 5.4. İllere göre doğal sit alanları.....	62
Şekil 5.5. Türkiye ÖÇK Bölgeleri .....	65
Şekil 5.6. Çevre ve şehircilik bakanlığı korunan alanlar ile ilgili teşkilatlanma.....	68
Şekil 5.7. Doğal sit alanları değerlendirilmesi iş akış diyagramı .....	88

## TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 4.1. 2873 sayılı kanun 2863 sayılı kanun ve 383 sayılı KHK ile korunan alan yüzdesi .....	63
Tablo 4.2. 2863 sayılı kanun ve 383 sayılı KHK ile korunan alanlarda 2873 sayılı kanunla korunan alan yüzdesi .....	63
Tablo 4.3. Bölge Komisyonları Sorumluluk Alanlar Çevre Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü TVK bölge komisyonları sorumluluk alanları listesi .....	73



## KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AEWA	: Afrika-Asya Göçmen Kuşlarının Korunması Antlaşması
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AR-GE	: Araştırma-Geliştirme
BM	: Birleşmiş Milletler
CITES	: Nesli Tehlikede olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme
ETBAR	: Ekolojik Temelli Bilimsel Araştırma Çalışması
GEEAYK	: Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu
ICCROM	: Kültür Varlıklarının Korunması ve Onarım Çalışmaları Uluslararası Merkezi
ICOM	: Uluslararası Müzeler Konseyi
ICOMOS	: Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi
IUCN	: Uluslararası Koruma Birliği
IUPN	: Uluslararası Doğa Koruma Birliği
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KUDEB	: Koruma Uygulama ve Denetim Büroları
mad.	: Madde
MAP	: Akdeniz Eylem Planı
OWHC	: Uluslararası Dünya Mirası Mekanlar Konseyi
RAMSAR	: Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkındaki Sözleşme
s.	: Sayfa
SAYS	: Sit Alanları Yönetim Sistemi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TVK	: Tabiat Varlıklarını Koruma
UBSEB	: Biyolojik Çeşitlilik Stratejisi ve Eylem Planı
UDAP	: Mimari ve Ulusal Miras İl Birimi
UNEP	: Birleşmiş Milletler Çevre Programı
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Kurumu

vb. : Ve Benzeri



## 1. GİRİŞ

Var olduğundan günümüze kadar insanlar ve toplumlar ruhsal, fiziksel, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını canlı ve cansız varlıkları kullanarak karşılamışlardır. Bilinçsiz kullanımlar sonucu karşılaşılan güçlükler ve geri dönüşümü mümkün olmayan sonuçlar ihtiyaçların karşılanamamasını beraberinde getirmiş ve bilinçlenme olgusunu oluşturmuştur. İnsan, günümüze kadar süren medeniyet yürüyüşünde doğa ile ilişkisini sürdürebilmek için çeşitli yöntem ve sistemler geliştirmiştir. İnsan, neslinin devamı için önlemler alması gerekmiş ve böylece çeşitli arayışa yönelmiştir. Koruma kavramı bu arayışın sonuçlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

MacKinnon'a (1986) göre koruma kavramı en yeni anlamıyla kısaca yeryüzü kaynaklarının akılcı kullanımı olarak tanımlanmıştır. Yeryüzü kaynaklarını doğal ve kültürel kaynaklar olarak incelediğimizde; doğanın, ayrılmaz ekosistemler zinciri ve küresel bileşenler olduğu görülmektedir. Bu nedenle doğal kaynakların ulusal boyutta korunması dışında uluslararası iş birliği yapılarak da korunmasına özen gösterilmekte ve bu doğrultuda çalışmalar sürdürülmektedir. Dünyada çeşitli medeniyetlerin izlerini taşıyan kültürel kaynaklar ise ulusların aidiyet güdülerini güçlendirmekte ve tarihsel süreçte neler yaşanıldığına ışık tutarak toplumları geliştirmektedir. Kültürel kaynakların uluslararası koruma politikaları ile korunması ulusların birbirini tanıması, bilgi alışverişinde bulunması ve etkili koruma politikalarının geliştirilmesi açısından önemlidir. Ülkemiz dünya üzerinde Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarını birbirine bağlayan çok özel bir coğrafi konuma sahiptir. Bu özel konumun sonucu olarak üç tarafı denizlerle çevrili, çeşitli yer şekillerine sahip, ortalama yükseltisi fazla, aynı anda 4 mevsim özellikleri yaşanan ve doğal kaynaklar açısından son derece zengin bir ülke olmasının yanında batı ve doğu kültürü arasında, Avrupa ile orta doğu ülkeleri arasında, Müslüman ülkeler ile Hristiyan ülkeler arasında bulunması ve çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapması nedeni ile kültürel miras açısından da her zaman korunması gereken en önemli coğrafyalardan biri olmuştur.

İnsanlık tarihi süresince dünyanın çeşitli yerlerinde değişik amaçlarla çok sayıda koruma alanı belirlenmiştir. Doğa koruma kültürünün ilk nokta olguları daha çok bireysel unsurların korunmasıyla ilgili yasa ve uygulamalar biçiminde görülmüştür (Bramwell, 1989) Dünyada korunan tüm alanların belirlenmesinde ve koruma yapılarının benzer adlarla ifade edilmesinde ilk belirleyici ve öncü kuruluş olarak 1984 yılında ABD'de kurulan IUCN,

bilinmektedir. IUCN Korunan alanları biyolojik çeşitliliğin, doğal ve kültürel kaynakların sürekliliğini ve korunmasını sağlamak amacıyla kurulan, yasalarla ve diğer etkili araçlarla yönetilen kara ve deniz parçaları olarak tanımlamaktadır.

Ülkemiz, Anayasanın “Tarih, Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması” başlıklı Madde 63: “Devlet, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlar, bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirleri alır.” hükmü doğrultusunda taraf olduğu uluslararası anlaşmalara uyma ve ulusal mevzuatın uygulanması ve geliştirilmesi hususunda gerekli tedbirleri almaktadır. Bu doğrultuda Koruma alanı niteliği taşıyan alanlarda, ilgili kurumlar aracılığıyla koruma amaçlı yasal düzenlemeler yaptırılmış ve yürürlüğe girmiştir.

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü Genel Konferansı 17 Ekim-21 Kasım 1972 tarihinde Paris’te toplanarak, doğal ve kültürel mirasın geleneksel bozulma nedenleriyle değil sosyal ve ekonomik şartların değişmesiyle gittikçe artan bir yok olma tehdidi altında bulunduğu işaret ederek, doğal ve kültürel mirasın korunmasını sağlamak amacıyla 16 Kasım 1972 tarihinde Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme ile bu sorunun uluslararası bir sözleşme konusu yapılmasına karar vermiştir. Türkiye’nin bu anlaşmaya taraf olmasıyla doğal ve kültürel mirasın korunması yolunda önemli bir adım atılmıştır.

UNESCO Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşmeye göre Anıtlar, yapı toplulukları ve sitler; kültürel miras olarak estetik veya bilimsel açıdan istisnâ evrensel değeri olan, fiziksel ve biyolojik oluşumlardan veya bu tür oluşum topluluklarından müteşekkil doğal anıtlar, bilim veya muhafaza açısından istisnâ evrensel değeri olan jeolojik ve fizyografik oluşumlar ve tükenme tehdidi altındaki hayvan ve bitki türlerinin yetiştiği kesinlikle belirlenmiş alanlar, bilim, muhafaza veya doğal güzellik açısından istisnâ evrensel değeri olan doğal sitler veya kesinlikle belirlenmiş doğal alanlar doğal miras sayılmaktadır (T.C. Resmî Gazete, 1983a).

Ülkemizin bu sözleşmeye taraf olması ile kültürel ve doğal korunan alanlar ile ilgili ulusal mevzuatımızda düzenlemeler yapılmıştır. Yapılan düzenlemeler ile ülkemizde bulunan doğal ve kültürel varlıkların araştırma, tespit, değerlendirme ve tescil işlemleri yapılmıştır. Koruma bilinci geliştikçe ve yaşanan sorunlar sebebi ile mevzuatın gelişmesi ve korunan alanların özelliklerine göre daha özel sınıflandırmalar ile iş ve işlemlerin yürütülmesi sağlanmıştır. Bunun sonucunda “Doğal Sit Alanı” koruma statülerinden biri olarak ülkemiz mevzuatında yerini almıştır.



Doğal Sit Alanlarının 1., 2. ve 3. derece Doğal Sit Alanı olarak kategorilere ayrılarak sürdürülebilir koruma ve kullanma dengesinin sağlanması için ilke kararları ile koruma ve kullanma koşulları belirlenerek iş ve işlemleri yürütülmekteydi. Ancak yaşanan mülkiyet sorunları, doğal sit alanları belirlenirken kullanılan yöntemle getirilen eleştiriler, sınır problemleri vb. nedenler ile bu alanların yeniden değerlendirilmesi gündeme gelmiştir. Tüm bu gelişmeler sonrası doğal sit alanları ve taşınmaz tabiat varlıkları ile ilgili iş ve işlemler için idari teşkilatlanmada düzenlemeler yapılmış Kültür ve Turizm Bakanlığı görev ve yetkisinde bulunan doğal sit alanları ve taşınmaz tabiat varlıklarına ilişkin görev ve yetkiler Çevre ve Şehircilik Bakanlığı sorumluluğuna verilmiştir. Bu alanlara ilişkin iş ve işlemler Çevre ve Şehircilik Bakanlığı idari yapılanmasında Tabiat Varlıklarını Genel Müdürlüğü sorumluluğunda yürütülmek üzere teşkilatlanmıştır.

Doğal sit alanlarının IUCN kriterleri dikkate alınarak belirlenen yeni kategorilere göre yapılan yeniden değerlendirilme çalışmalarının sürdürülmekte olduğu ve kısmen sonuçlandırıldığı görülmektedir.

Tüm bu bilgiler doğrultusunda bu çalışma ile doğal sit alanlarının yeniden değerlendirilmesinde yaşanan sorunlar irdelenmiş ve çözüm önerileri getirilmiştir.

## **2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE**

### **2.1. Tanımlar**

Türkiye’de Kültür ve Tabiat Varlıkları alanında genel kabul görmüş temel kavram ve tanımlar.

**Ekosistem:** Canlıların kendi aralarında ve cansız çevreleriyle ilişkilerini bir düzen içinde yürüttükleri biyolojik, fiziksel ve kimyasal sistemdir.(RG, 1983: 18132)

**Endemik:** Dağılımı belli bir coğrafi alanda sınırlı olan veya tabii yaşam alanı sınırlı bir coğrafi bölgeden ibaret olan flora ve türleri ifade eder. (RG, 2012: 28358)

**Korunan alan:** Biyolojik çeşitliliğin, doğal ve bununla ilişkili kültürel kaynakların korunması ve devamlılığının sağlanması amacıyla ilgili mevzuata göre yönetilen; milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, doğal sit alanlar, sulak alanlar, özel çevre koruma bölgeleri ve benzeri koruma statüsü bulunan kara, su ya da deniz alanlarıdır. (RG, 2012: 28358)

**Koruma ve korunma:** Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleridir. (RG, 1983: 18113)

#### **2.1.1. 2863 sayılı Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu Kapsamındaki Koruma Statüleri ve Tanımlar**

##### **2.1.1.1. Eski Eser**

Mülga 1710 sayılı ve 1973 sayılı Eski Eserler Kanununda Eski Eser; “Tarihten önceki devirlerle tarihi devirlere ait olup, bilim, kültür, din veya güzel sanatlarla ilgili bulunan, yer üstünde, yer altında veya su içindeki bütün yapılara, taşınır ve taşınmaz mallara ve aynı nitelikteki her türlü belgeler” olarak tanımlanmaktadır. (RG, 1983: 18113)

##### **2.1.1.2. Kültür Varlıkları**

Tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel

açından özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınmaz varlıkları ifade etmektedir. (RG, 1983: 18113)

#### **2.1.1.3. Tabiat Varlıkları**

Jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan değerlerdir. (RG, 1983: 18113)

#### **2.1.1.4. Arkeolojik Sit Alanları**

İnsanlığın varoluşundan günümüze kadar ulaşan eski uygarlıkların yer altında, yer üstünde ve su altındaki ürünlerini, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtan her türlü kültür varlığının yer aldığı yerleşmeler ve alanlardır. (RG, 1983: 18113)

#### **2.1.1.5. Kentsel Sit Alanları**

Kentsel sitler, mimari, mahalli, tarihsel, estetik ve sanat özelliği bulunan ve bir arada bulunmaları sebebiyle teker teker taşıdıkları kıymetten daha fazla kıymeti olan kültürel ve tabii çevre elemanlarının (yapılar, bahçeler, bitki örtüleri, yerleşim dokuları, duvarlar) birlikte buldukları alanlardır. (RG, 1983: 18113)

#### **2.1.1.6. Tarihi Sit Alanları**

Milli tarihimiz ve askeri harp tarihi açısından önemli tarihi olayların cereyan ettiği ve doğal yapısıyla birlikte korunması gerekli alanlardır. (RG, 1983: 18113)

#### **2.1.1.7. Ören Yeri**

Tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli uygarlıkların ürünü olup, topoğrafik olarak tanımlanabilecek derecede yeterince belirgin ve mütecanis özelliklere sahip, aynı zamanda tarihsel, arkeolojik, sanatsal, bilimsel, sosyal veya teknik bakımlardan dikkate

değer, kısmen inşa edilmiş, insan emeği kültür varlıkları ile tabiat varlıklarının birleştiği alanlardır. (RG, 1983: 18113)

#### **2.1.1.8. Doğal (Tabii) Sit**

Jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup, ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan alanlardır. (RG, 1983: 18113)

#### **2.1.1.9. Taşınır Tabiat Varlıkları**

Jeolojik devirlere ait olup, ender bulunmaları nedeniyle olağanüstü özelliklere sahip yer üstünde yer altında veya su altında bulunan korunması gerekli taşınır tabii değerlerdir. (RG, 1983: 18113)

#### **2.1.1.10. Restitüsyon**

Taşınmaz kültür varlığı olarak koruma altına alınmış bulunan bir değer koruma altına alınmasına gerekçe oluşturan orijinal durumunu ortaya koyan mimari projedir. Diğer bir ifadeyle restitüsyon projesi ile taşınmaz kültür varlığının kimliği ortaya çıkarılmaktadır. (RG, 2005: 25842)

#### **2.1.1.11. Restorasyon**

“Taşınmaz kültür varlığının bakım ve onarım ihtiyaçlarına göre belirlenmiş olan müdahalelerin uygulanma sürecini tanımlayan nasıl yapılacağını belirleyen çizimli projelerdir. (RG, 2005: 25842)

#### **2.1.1.12. Rölöve**

Taşınmaz kültür varlıklarının korunmasına yönelik müdahalelerin başlangıç noktasında bulunan ve yapıyı tanımlayan çizimlere rölöve denilmektedir. (RG, 2005: 25842)

#### **2.1.1.13.Rekonstrüksiyon**

Koruma altına alınan taşınmaz kültür varlığının çeşitli nedenlerle ortadan kalkması durumunda, varlığın yeniden şekillendirilmesine yetecek verilere sahip olduğu takdirde eserin yeniden ihyası mümkün olabilmektedir. Kaybolan bir tarihi eserin yeniden yapılması sürecine rekonstrüksiyon denilmektedir. (RG, 2005: 25842)

#### **2.1.1.14.Anıt Ağaç**

Yaş, çap ve boy itibarıyla kendi türünün alışılmış ölçüleri üzerinde boyutlara sahip olan ve/veya yöre folklorunda, kültür ve tarihinde özel yeri bulunan ve/veya geçmiş ile günümüz, günümüz ile gelecek arasında köprü kurabilecek doğal ve uzun ömre sahip olan ağaçları ifade etmektedir. (RG, 2012: 28358)

#### **2.1.1.15.Doğal Sit**

Jeolojik dönemlere ait, ender bulunan ve olağanüstü özelliklere sahip korunması gereken alanlardır. (RG, 1983: 18113)

#### **2.1.1.16.Kesin Korunacak Hassas Alan**

Bölgesel, ulusal veya dünya ölçeğinde olağanüstü ekosistemlerin, türlerin, habitat ve jeolojik jeomorfolojik özelliklerin korunduğu, genel olarak insan etkisi olmadan meydana gelmiş, insan faaliyetleri sonucu bozulma veya tahrip olma riski yüksek olan alanlardır. (RG, 2012: 28358)

#### **2.1.1.17.Karma Sitler**

Birden fazla kültürel sit türünün aynı alanda bulunduğu yerler “karma sit” olarak tanımlanmaktadır. Buna göre; “arkeolojik-kentsel sit”, “arkeolojik-tarihi sit”, “arkeolojik-tarihi -kentsel sit”, “tarihi -kentsel sit” alanları karma sitlerdir. (RG, 2005: 26006)

#### **2.1.1.18.Anıtlar**

Tarih, sanat veya bilim açısından istisnai evrensel değerdeki mimari eserler, heykel ve resim alanındaki şaheserler, arkeolojik nitelikte eleman veya yapılar, kitabeler, mağaralar ve eleman birleşimleridir. (RG, 2005: 26006)

#### **2.1.1.19.Yapı Toplulukları**

“Mimarileri, uyumlulukları veya arazi üzerindeki yerleri nedeniyle tarih, sanat veya bilim açısından istisnai evrensel değerlere sahip ayrı veya birleşik yapı topluluklarıdır. (RG, 2005: 26006)

#### **2.1.1.20.Sitler**

Tarihsel, estetik, etnolojik veya antropolojik bakımlardan istisnai evrensel değeri olan insan ürünü eserler veya doğa ve insanın ortak eserleri ve arkeolojik siteleri kapsayan alanlardır. (RG, 2005: 26006)

#### **2.1.1.21.Tespit**

Korunan alanlarda ilgili mevzuatında belirtilen usuller, esaslar ve kriterler doğrultusunda yapılan ve belgelendirilen teknik çalışmayı ifade etmektedir. (RG, 2012: 28358)

#### **2.1.1.22.Tescil**

Yapı yasağı önerilen doğal sit alanı, özel çevre koruma bölgesi, Ramsar alanı, milli park, orman alanı dışında yer alan; tabiat parkı, tabiat anıtı, tabiatı koruma alanlarının Bakanlar Kurulu kararı ile yapı yasağı önerilmeyen doğal sit alanı, tabiat varlığı, orman alanı dışında yer alan sulak alanların Bakan onayı ile belirlenmesi, bu alanların kadastral parsellere işlenmesi ve tapu siciline şerh konulması işlemleridir. (RG, 2012: 28358)

## **2.1.2. 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu Kapsamındaki Koruma Statüleri ve Tanımlar**

### **2.1.2.1. Milli Park**

Bilimsel ve estetik bakımdan, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarıdır. (RG, 1983: 18132)

### **2.1.2.2. Tabiat Parkı**

Bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenmesine ve eğlenmesine uygun tabiat alanlarıdır. (RG, 1983: 18132)

### **2.1.2.3. Tabiat Anıtı**

Tabiat ve tabiat olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değere sahip milli park esasları dahilinde korunan tabiat parçalarıdır. (RG, 1983: 18132)

### **2.1.2.4. Tabiatı Koruma Alanı**

Bilim eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler veya tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden ve mutlak korunması gerekli olup sadece bilim ve eğitim amaçlarıyla kullanılmak üzere ayrılmış tabiat parçalarını ifade etmektedir. (RG, 1983: 18132)

### **2.1.2.5. Mutlak Koruma Alanı**

Koruma altına alınan alanlarda sıkı koruma gerektiren tabiat ve biyolojik çeşitlilik değerlerini barındıran; denetim, yönetim veya bilimsel maksatlı araştırmalar ve izlemeler dışında insan faaliyetlerine izin verilmeyen bölgelerdir. (RG, 1983: 18132)

#### **2.1.2.6. Kritik Tür**

Tehlike altında olan endemik, dar yayımlı ve yaşamlarının belli dönemlerinde alana bağımlı olan türlerdir. (RG, 1983: 18132)

#### **2.1.2.7. Doğal Sit**

Jeolojik dönemlere ait, ender bulunan ve olağanüstü özelliklere sahip korunması gereken alanlardır. . (RG, 1983: 18113)

#### **2.1.2.8. Tehdit Analizi**

Doğal unsurlara tehdit oluşturabilecek insan faaliyetlerinin yeri, özelliği, yoğunluğu ve önlenebilirliğinin belirlenmesini ifade etmektedir. (RG, 2012: 2835)

### **2.1.3. 2872 sayılı Çevre Kanunu kapsamındaki koruma statüleri ve tanımlar**

#### **2.1.3.1. Özel Çevre Koruma Bölgesi**

644 sayılı Kanun Hükmüne Kararname' ye göre "Ülke ve dünya ölçeğinde ekolojik önemi olan, çevre kirlenmeleri ve bozulmalarına duyarlı toprak ve su alanlarını, biyolojik çeşitliliğin, doğal kaynakların ve bunlarla ilgili kültürel kaynakların gelecek kuşaklara ulaşmasını emniyet altına almak üzere gerekli düzenlemelerin yapılabilmesi ve bu alanlarda uygulanacak koruma ve kullanma esasları ile plan ve projelerin tek elden hazırlanması amacıyla, Bakanlar Kurulu kararı ile ilan edilen bölgeler olarak tanımlanmakta ve izlemeler dışında insan faaliyetlerine izin verilmeyen bölgeleri ifade etmektedir. (RG, 1989: 20341)

### **2.1.4. Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ve Tanımlar**

#### **2.1.4.1. Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri**

Tarihi ve kültürel değerlerin yoğun olarak yer aldığı ve/veya turizm potansiyelinin yüksek olduğu yöreleri korumak, kullanmak, kalkınma ve plânlı gelişim için sınırları Bakanlığın önerisi ve Bakanlar Kurulu kararıyla tespit ve ilân edilen bölgelerdir. (RG, 1982: 17635)



#### **2.1.4.2. Turizm Merkezleri**

Kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri içinde veya dışında, öncelikle geliştirilmesi öngörülen; yeri, mevki ve sınırları Bakanlığın önerisi ve Bakanlar Kurulu kararıyla tespit ve ilân edilen, turizm hareketleri ve faaliyetleri yönünden önem taşıyan yerler veya bölümlerdir. (RG, 1982: 17635)

#### **2.1.4.3. Turizm Bölgeleri**

Sınırları Bakanlığın önerisi ve Bakanlar Kurulu kararı ile tespit ve ilan edilen bölgelerdir. (RG, 1982: 17635)

#### **2.1.4.4. Turizm Alanları**

Turizm bölgeleri içinde öncelikle geliştirilmesi öngörülen, mevki ve sınırları Bakanlığın önerisi ile Bakanlar Kurulu kararı ile tespit ve ilan edilen doğal veya sosyo-kültürel değerlerin yoğunlaştığı alanlardır. (RG, 1982: 17635)

### **2.1.5. Korunan Alanlarda Yapılan Plan, Proje ve Uygulamalar**

#### **2.1.5.1. Koruma Amaçlı İmar Planı**

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu uyarınca belirlenen sit alanlarında, alanın etkileşim geçiş sahasını da göz önünde bulundurarak, kültür ve tabiat varlıklarının sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda korunması amacıyla arkeolojik, tarihi, doğal, mimari, demografik, kültürel, sosyo-ekonomik, mülkiyet ve yapılaşma verilerini içeren alan araştırmasına dayalı olarak; halihazır haritalar üzerine, koruma alanı içinde yaşayan hane halkları ve faaliyet gösteren iş yerlerinin sosyal ve ekonomik yapılarını iyileştiren, istihdam ve katma değer yaratan stratejileri, koruma esasları ve kullanma şartları ile yapılaşma sınırlamalarını, sağlıklaştırma, yenileme alan ve projelerini, uygulama etap ve programlarını, açık alan sistemini, yaya dolaşımı ve taşıt ulaşımını, altyapı tesislerinin tasarım esasları, yoğunluklar ve parsel tasarımlarını, yerel sahiplilik, uygulamanın finansmanı ilkeleri uyarınca katılımcı alan yönetimi modellerini de içerecek şekilde hazırlanan, hedefler, araçlar, stratejiler ile planlama kararları tutumları, plan notları ve

açıklama raporu ile bir bütün olan nazım ve uygulama imar planlarının gerektirdiği ölçekteki planları ifade etmektedir. (RG, 1983: 18113)

#### **2.1.5.2. Çevre Düzenleme Projesi**

Ören yerlerinin arkeolojik potansiyelini koruyacak şekilde, denetimli olarak ziyarete açmak, tanıtımını sağlamak, mevcut kullanım ve dolaşımdan kaynaklanan sorunlarını çözmek, alanın ihtiyaçlarını çağdaş, teknolojik gelişmelerin gerektirdiği donatılarla gidermek amacıyla her ören yerinin kendi özellikleri göz önüne alınarak hazırlanacak 1/500, 1/100 ve 1/100 ölçekli düzenleme projeleridir. (RG, 1983: 18113)

#### **2.1.5.3. Yönetim Alanı**

Sit alanları, ören yerleri ve etkileşim sahalarının doğal bütünlüğü içerisinde etkin bir şekilde korunması, yaşatılması, değerlendirilmesi, belli bir vizyon ve tema etrafında geliştirilmesi, toplumun kültürel ve eğitsel ihtiyaçlarıyla buluşturulması amacıyla, plânlama ve koruma konusunda yetkili merkezî ve yerel idareler ile sivil toplum kuruluşları arasında eşgüdümü sağlamak için oluşturulan ve sınırları ilgili idarelerin görüşleri alınarak Bakanlıkça belirlenen yerlerdir. (RG, 1983: 18113)

#### **2.1.5.4. Yönetim Planı**

Korunan veya korunması düşünülen bir alanın coğrafi sınırlarını, fiziki yapısını, sosyo-ekonomik durumunu ve sahip olduğu biyolojik çeşitliliği tanımlayan, alanı etkileyen tehditleri, baskıları ve diğer sorunları açıklayan, korunan alan yönetiminin vizyon, amaç ve hedefleri ile bu hedeflere ulaşmak için gerekli faaliyetleri belirleyen, bu planın hazırlanması ve uygulanmasında paydaşların katılımının boyutları ve koşullarını tanımlayan, alanın kullanımına yönelik koruma bölgelerini belirleyen, korunan alanın daha etkili yönetimini sağlayan belgedir. (RG, 1983: 18113)

#### **2.1.5.5. Bağlantı Noktası**

Yönetim alanı sınırlarında yer almamakla birlikte, arkeolojik, coğrafi, kültürel ve tarihi nedenlerle veya aynı vizyon ve tema etrafında yönetim ve gelişiminin sağlanması bakımından bu yer ile irtibatlandırılan kültürel varlıklardır. (RG, 1983: 18113)

#### **2.1.5.6. Sokak Sağlıklaştırma Proje ve Uygulamaları**

Kentsel sit alanları ve koruma alanlarında, korunması gerekli taşınmaz kültür varlıkları ile sokaktaki diğer yapıların özgün sokak dokusunu tanımlayan tüm öğelerle birlikte korunması ve belgelenmesine yönelik rölöve, restitüsyon, restorasyon, kentsel tasarım projeleri ile mühendislik dallarında yapılması gereken her türlü proje ve bunların uygulamalarıdır. (RG, 1983: 18113)

#### **2.1.5.7. Etkileşim-Geçiş Sahası**

Kentsel sit alanının bulunduğu çevre içinde korunmasında, geliştirilmesinde etkinlik taşıyan ve kentle bütünleşmesine olanak sağlayacak kararlara konu olan alanlardır. (RG, 1983: 18113)

#### **2.1.5.8. Korunan Alanlarda Yapılacak Plan**

Milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, sulak alanlar, özel çevre koruma bölgeleri ve benzeri koruma statüsü bulunan diğer alanlarda, yapılan bilimsel çalışmalar uyarınca tespit edilen ve hassasiyetle korunması gerektiği belirlenen koruma alanları ile doğal ve çevresel değerlerin etkileşim-geçiş sahası da göz önünde bulundurularak sürdürülebilirliğini, mutlak korunmasını ve gelecek nesillere intikalini sağlamak amacıyla alanın büyüklüğünün gerektirdiği ölçeklerde hali hazır haritalar ve mülkiyet verilerine dayalı olarak, hazırlanacak, hazırlanacak hedefler, araçlar, stratejiler ile planlama kararları, tutumları, plan notları ve açıklama raporu ile bir bütün olan her tür ve ölçekte planları ifade etmektedir. (RG, 1983: 18113)

### **2.1.5.9. Uzun Devreli Gelişme Planı**

Milli park olarak belirlenen yerlerin özellik ve nitelikleri göz önünde tutularak, koruma ve kullanma amaçlarını gerçekleştirmek üzere, kuruluş, geliştirme ve işletilmelerini kapsayan ve 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu kapsamı dışındaki gelişme planlarını ifade etmektedir.

## **2.2. Uluslararası Kuruluşlar**

### **2.2.1. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO)**

UNESCO Birleşmiş Milletler Sözleşmesinde yer alan ırk, cinsiyet, dil ve din ayrımı gözetmeksizin dünya insanları için belirlenen adalet, anayasa kuralları, insan hakları ve temel özgürlüklere evrensel saygıyı geliştirmek için eğitim, bilim ve kültür aracılığıyla milletler arasında işbirliğini teşvik ederek barışa ve güvenliğe katkı sağlamak amacı ile 1946 yılında kurulmuştur. Bu kuruluşun Yasası 16.11.1945 tarihinde Londra'da 44 ülkenin temsilciliklerinin katılımıyla kabul edilmiş ve 04.11.1946 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), misyonunu insanlığın zihninde barışı eğitim, doğa bilimleri, sosyal ve beşeri bilimler, kültür ve bilgi ve iletişim aracılığıyla inşa etmek olarak tanımlamaktadır. UNESCO "United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization" dilimizde "Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu" olarak karşılık bulmuştur. Ülkemiz bu yasayı imzalayan ilk 10 devlet arasındadır. Türkiye UNESCO Sözleşmesini 10 Mayıs 1946 tarihli ve 4895 sayılı kanunla onamıştır (URL-1, 2019).

### **2.2.2. Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS)**

. Uluslararası Tarihi Anıtlar Mimar ve Teknisyenleri Kongresi'nde "Venedik Tüzüğü'nün, anıt ve yerleşmelerin korunması konusunda çalışacak uluslararası bir konseyin kurulmasını önermesi sonucunda ICOMOS 1964'de uluslararası ve hükümetler dışı bir organizasyon olarak Varşova'da 1965 yılında kurulmuştur.

Asıl amacı, tarihi anıtlar ve sitlerin korunması ve değerlendirilmesine yönelik ilkeler, geliştirerek teknikler ve siyasetleri geliştirmektir. İlgili her türlü araştırmayı desteklemek ve yönlendirme görevi vardır. Şuan geçerli olan uluslararası tüzüğü ise 11 Mayıs 1978'de Moskova'da yapılan beşinci genel kurulda son biçimini alarak yürürlüğe girmiştir.

ICOMOS' un 110'dan fazla ülkede kurulmuş ulusal komiteleri ve 7500' den fazla üyesi mevcuttur.

Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi ICOMOS'un amaçları şunlardır:

- “Dünyadaki koruma uzmanlarını bir araya getirerek, bir mesleki diyalog ve fikir alışverişi forumu oluşturmak,
- Koruma ilke, teknik ve siyasetleri üzerine bilgi toplamak, değerlendirmek ve yaymak,
- Koruma alanında uzmanlaşmış belgeleme merkezlerinin kurulması için ulusal ve uluslararası otoritelerle işbirliği yapmak,
- Mimarlık mirasının korunmasını ve geliştirilmesini amaçlayan uluslararası sözleşmelerin kabulü ve yürürlüğe sokulması için çalışmak,
- Tüm dünyada koruma uzmanları için eğitim programlarının düzenlenmesine katkıda bulunmak,
- Yüksek düzeyde meslek insanlarının ve uzmanların bilgi ve birikimini, uluslararası topluluğun hizmetine sunmaktır.”

Bu amaçlara “Türkiye Milli Komitesi tüzüğünde, Türkiye'deki taşınmaz kültür varlıklarının uluslararası düzeyde tanıtılmasını sağlamak ve kültür kanalıyla uluslararası ilişkilerin gelişmesine yardımcı olmak şeklinde iki madde daha eklenmiştir.” (URL-2, 2019).

### **2.2.3. Dünya Doğa Koruma Birliği (IUCN)**

1948 yılında kurulmuştur. Sekreteryası İsviçre'nin Cenevre yakınlarındaki Gland kasabasında yer almaktadır. 185 ülkeden 1.300'ün üzerinde Hükümet kuruluşu ve sivil toplum örgütünü aynı çatı altında toplayan bir çevre örgütüdür.

IUCN, çevre ve doğanın korunması ve sürdürülebilir çevre yönetiminin sağlanmasına yönelik uluslararası organizasyonu sağlamaktadır, doğa korunmasında yeni politikaların gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Ülkemizden anılan kuruluşa üyeler Tarım ve Orman Bakanlığı'nın yanı sıra, TEMA Vakfı, Türkiye Tabiatını Koruma Derneği, Doğal Hayatı Koruma Vakfı, Doğa Derneği, Kuzey Doğa Derneği, Kaz Dağı ve Madra Dağı Belediyeler Birliği'dir.

IUCN, Türkiye'nin de taraf olduğu BM Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi, BM Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi, Nesli Tehlikede Olan Türler (CITES) Sözleşmesi ile

Ramsar Sulak Alanlar Sözleşmesi Sekretaryaları ile birlikte proje hazırlamaktadır. Ayrıca çevre sözleşmeleri ve doğal kaynak yönetimi ve strateji belgeleri hazırlanması sırasında diğer uluslararası kuruluşlara çeşitli bilgiler verebilmektedir.

IUCN'in genel politikalarını belirleyen, hükümetlerle ulusal/uluslararası kuruluşlara IUCN'in faaliyetleri çerçevesinde tavsiyelerde bulunulan IUCN Kongreleri dört yılda bir düzenlenmektedir. IUCN (Dünya Doğayı Koruma Birliği), korunan alanları yönetim hedeflerine bağlı olarak altı kategoriye ayırmaktadır.

“I. Mutlak Doğa Rezervleri/Yabanıl Alanlar: Bilimsel araştırmalar ya da yabanıl alanlarının korunması amacıyla yönetilen alanlardır.

I.a Mutlak Doğa Rezervleri: İlgi çekici yada seçkin ekosistemleri, jeolojik ve fizyolojik özelliği olan yerler ve türleri içinde bulunduran bilimsel araştırmalar ya da çevresel denetim amacıyla yönetilen alanlardır.

I.b Yabanıl Alanlar: Doğal özellikler ve etkilerin olduğu gibi korunduğu, insan etkisiyle değiştirilmemiş ya da çok az değişikliğe uğramış, doğal şartların sürdürüldüğü alanlardır.

II. Ulusal Parklar: a) şimdiki ve gelecek kuşaklar için bir ya da daha fazla ekosistemden oluşan ekolojik bütünlüğünün korunması. b) insan işgali ve uygunsuz kullanımların ortadan kaldırılması c) çevresel ve kültürel açıdan duyarlı, ruhsal, bilimsel, eğitimsel ve rekreasyonel olanaklar sağlamak için ayrılan alanlardır.

III. Doğal Anıtlar: Tek ya da az olması, temsil niteliği, estetik özellikleri ya da kültürel önemi nedeniyle tek ya da daha fazla obje ya da yerleri içeren, ilgi çekici alanlardır.

IV. Habitat/Türler için Yönetilen Alanlar: Habitatların korunması ya da belirli türlerin gereksinimlerinin karşılanarak korunması için aktif bir şekilde yönetilen alanlardır.

V. Peyzaj Koruma Alanları: İnsan-doğa ilişkilerinin uzun süren etkileşimlerinin, alanın estetik ekolojik kültürel değerleri ve biyolojik çeşitliliği ile birlikte yansıtıldığı alanlardır.

VI. Yönetilen Kaynak Koruma Alanları: Toplum gereksinimlerinin karşılanması için ürün ve hizmetlerin sürekli üretimi ve uzun dönemde biyolojik çeşitliliğin korunması amacıyla yönetilen değişikliğe uğramış doğal sistemleri içeren alanlardır.” (URL-3, 2019).

### **2.2.4. Kùltür Varlıklarının Korunması ve Onarım Çalışmaları Uluslararası Merkezi (ICCROM)**

UNESCO çatısı altında 1959 yılında Uluslararası Kùltürel Mirasın Korunması Derneği ICCROM Roma’da kurulmuştur. UNESCO’ya koruma ve restorasyon alanında bağlıdır. Kùltürel Mirasın Korunması amacıyla oluşturulmuş uluslararası bir merkezdir. Amacı taşınır ve taşınmaz kùltürel mirasın uluslararası korunmasıdır (URL-4, 2019). Eğitim, bilgilendirme, araştırma, işbirliği ve danışmanlık alanında çalışmalarını sürdürmektedir.

### **2.2.5. Milletlerarası Müzeler Konseyi (ICOM)**

“1946’da müze profesyonelleri için kurulmuş bir organizasyondur. Küresel müzecilik camiasını temsil eden 31.000’den fazla üye ve müze profesyoneline sahip bir kurum ve müzelerin dünya çapında karşılaştıkları zorluklara çözümler bulmak için 136 ÷lke ve bölgenin uzmanlarından oluşan bir diplomatik forum özelliğindedir. Birleşmiş Milletler ekonomik ve sosyal konseyinde danışmanlık görevini yürütmektedir. Çeşitli müze uzmanlıklarına adanmış 117 Milli Komite ve 31 Uluslararası Komitesi bulunur. Etik konularda önder konumdadır. Uluslararası Mavi Kalkan Komitesi (ICBS)’nin kurucu üyelerinden biridir. Kamu yararına bir organizasyondur.” (URL-5, 2019).

## **2.3. Türkiye’nin Taraf Olduğu Uluslararası Antlaşmalar**

### **2.3.1. Dünya Kùltürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi**

UNESCO 17. Genel Konferansı, 17 Ekim-11 Kasım 1971 tarihleri arasında Paris’te toplanmış ve 16 Kasım 1971 tarihinde UNESCO Dünya Kùltürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşmeyi kabul etmiştir.

Türkiye Sözleşmeye 14.04.1981 tarih ve 1658 sayılı kanunla taraf olma kararı almış, kanun Bakanlar Kurulu tarafından 13.05.1981 tarih ve 8/4788 sayılı Kararla onaylanmış ve 14.01.1983 tarih ve 17959 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu sözleşmeye taraf devletler kendi topraklarında bulunan kùltürel ve doğal mirasın saptanıp korunması, muhafazası, teşhiri ve gelecek kuşaklara aktarılması görevlerini yerine getirmekle yükümlüdürler.

Ulusal ve Uluslararası önem taşıyan ve korunmaya değer doğal oluşumlara, anıtlara ve sitlere “Dünya Mirası” statüsü verilmektedir. Sözleşmeye üye devletlerin aday varlıklara

ilişkin UNESCO'ya başvurusu ile başlayan bir takım değerlendirmeler sonucunda Dünya Miras Komitesinin kararı sonucunda korunmaya değer doğal oluşumlar, anıtlar ve sitler Dünya Mirası statüsünü kazanmaktadır.

1971 Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması Sözleşmesine göre oluşturulan ve Dünya Mirası Komitesi (DMK) tarafından belirlenen Dünya Mirası Listesi'nde Dünya Miras Alanı olarak ilan edilen 1091 miras yer almaktadır. Bunlardan 845'i kültürel, 109'u doğal ve 38'i karma (doğal ve kültürel) miraslardır. Türkiye'nin bu listede 16'sı kültürel, 2'si karma olmak üzere 18 miras alanı bulunmaktadır:

1. Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası (Sivas) 1985
2. İstanbul'un Tarihi Alanları (İstanbul) 1985
3. Göreme Millî Parkı ve Kapadokya (Nevşehir) 1985 (Karma Miras Alanı)
4. Hattuşa: Hitit Başkenti (Çorum) 1986
5. Nemrut Dağı (Adıyaman) 1987
6. Hieropolis-Pamukkale (Denizli) 1988 (Karma Miras Alanı)
7. Xanthos-Letoon (Antalya-Muğla) 1988
8. Safranbolu Şehri (Karabük) 1994
9. Truva Arkeolojik Alanı (Çanakkale) 1998
10. Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi (Edirne) 2011
11. Çatalhöyük Neolitik Alanı (Konya) 1011
11. Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğunun Doğuşu (Bursa) 2014
13. Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı (İzmir) 2014
14. Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı (Diyarbakır) 2015
15. Efes (İzmir) 1015
16. Ani Arkeolojik Alanı (Kars) 2016
17. Aphrodisias (Aydın) 2017
18. Göbekli Tepe (Şanlıurfa) 2018

### **2.3.2. Venedik Tüzüğü**

Tarihi yapıların korunması ve restorasyonu hakkında, 1931 yılında Atina anlaşmasında kabul edilmiş olan ilkelerin 1964 yılında Venedik'te toplanan ikinci uluslararası Tarihi Anıt Mimar ve Teknisyenleri kongresinde genişletilerek, savaş sonrası yetersizliklerinde tartışılmasıyla "Tarihi Anıtların ve Yerleşmenin Korunması ve Onarımı



için çerçeve belirleyen uluslararası bir antlaşma olarak hazırlanmıştır. Ülkemiz bu antlaşmaya taraf olmuştur.

Venedik Tüzüğü ile tarihi anıt kavramının sadece mimari mirası içine almayacağı, bunun yanında belli bir uygarlığın önemli bir gelişmenin, tarihi bir olayın tanıklığını yapan kentsel ya da kırsal bir yerleşme de olabileceğine yer verilmiştir.

Ayrıca yalnız büyük sanat eserlerini değil üzerinden uzun zaman geçmesi nedeniyle kültürel anlam taşıyan daha basit eserlerin de korunmaya değer olduğu belirlenmiş ve korumanın sınırları kentsel ve kırsal alanları kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

Tüzük ile koruma anlayışının sürekliliğinin sağlanması ve eski eserlerin toplumsal amaçlarla kullanılıp değerlendirilmesi gerekliliği benimsenmiş olup koruma kavramları arasına çevre düzenleme çağdaş teknolojiden yararlanma gibi hususlarda eklenmiştir.

### **2.3.3. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi**

Taraf devletler tarafından 1991 yılında imzalanarak 1991 yılında yürürlüğe konulan Biyolojik Çeşitliliğin Korunması Sözleşmesi ile biyolojik çeşitliliğin korunması, biyolojik çeşitlilik ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve genetik kaynakların kullanımından elde edilen faydaların adil ve eşit paylaşımının sağlanması amaçlanmıştır.

Bu sözleşmenin onaylanması Türkiye’de 19 Ağustos 1996 Tarih ve 4177 sayılı kanun ile uygun bulunmuş, 11 Kasım 1996 Tarih ve 96/8857 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla onaylanarak 17 Aralık 1996 tarih ve 11860 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanmış ve 11.05.1997 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Sözleşmeye göre biyolojik çeşitlilik sözleşmesinin yükümlülüklerinin uyum içinde uygulanabilmesi ve biyoçeşitlilik kaybının yol açtığı problemlerin çözümünde rehber olması amacıyla Ulusal Biyoçeşitlilik Stratejisi ve Eylem planı UBSEP 2001 hazırlanmış ve 2008 yılında güncelleştirilmiştir. 2008 yılında Biyoçeşitlilik Stratejisi ve Eylem Planı mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından onaylanmıştır. UBSEP ile biyoçeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımına yönelik olarak hedefler öncelik sırasına konulmuş ve yol haritası belirlenmiştir. Hedeflere ulaşılmasındaki engeller, boşluklar, uygulamalardaki çelişkiler, hedeflerin gerçekleştirilmesi için gereken ihtiyaçlar tanımlanmıştır.

Ülkemizde bu sözleşme kapsamında biyolojik çeşitlilik ile ilgili veriler [www.nuhungemisi.gov.tr](http://www.nuhungemisi.gov.tr) adresi ile kurulan ulusal biyoçeşitlilik veri tabanında toplanmaktadır. Türkiye biyoçeşitlilik bakımından Avrupa ve Orta Doğu’nun en zengin

ülkelerindedir. 120 memeli, 400'ü aşkın kuş türü 130 kadar sürüngen 400'e varan balık türü ile biyoçeşitlilikte tür bakımından oldukça zengindir.

Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ile ülkemizin yükümlendiği sorumluluklar doğrultusunda mevzuatımızı düzenlemek amacıyla Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu tasarısı meclis komisyonlarında görüşülerek kabul edilmiş ancak yasalaşmamıştır (URL-6, 2019).

#### **2.3.4. Silahlı Bir Çatışma Olması Halinde Kültür Mallarının Korunmasına Dair Sözleşme**

Birleşmiş Milletler Örgütü bünyesinde hazırlanarak 14 Mayıs 1954'de La Haye'de imzalanan bu sözleşme ile harpler sırasında önemli zararlar gören, savaş tekniklerinin gelişimi sebebiyle de gittikçe artan tahrip tehlikesine karşı insanlığın ortak mirası olan kültür eserlerinin korunması amaçlanmıştır. Türkiye tarafından bu sözleşme 563 sayılı kanunla uygun bulunmuş ve 08.11.1965 tarih ve 12145 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Her milletin dünya kültürüne bir şeyler kattığı ve hangi millet olursa olsun insanlık kültürüne yapılan katkılardan dolayı milli ve milletlerarası tedbirlerin alınması gerektiği düşüncesiyle Yüksek Akitler, 1899 ve 1907 La Haye sözleşmelerinde yer alan silahlı bir çatışma olması halinde kültür varlıklarının Korunmasına ilişkin 15 Nisan 1935 Washington Paktında tespit edilen prensipleri rehber edinmiştir. Yüksek Akitler tarafından bu malların korunması için milli ve milletler arası tedbirlerin barış zamanından başlayarak alınmasının etkili olacağına karar verilmiştir (URL-7, 2019).

#### **2.3.5. Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi**

Avrupa Konseyinin amaçlarından biri özellikle ortak mirasları olan ideal ve ilkeleri korumak ve geliştirmek üzere, üyeleri arasında daha yakın bir işbirliği kurmaktır. Bu doğrultuda Avrupa Konseyi üyesi devletler ile Avrupa Kültür Sözleşmesine taraf diğer devletler tarafından Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi 6 Ocak 1991 tarihinde Valetta'da (Malta) imzalanmıştır.

19 Aralık 1954'te Paris'te imzalanan Avrupa Kültür Sözleşmesi ve özellikle bunun 1 inci ve 5 inci maddelerini, 3 Ekim 1985'te Granada'da imzalanan Avrupa Mimarî Mirasının Korunmasına İlişkin Sözleşme'yi, 13 Haziran 1985'te Delfi'de imzalanan, Kültürel Varlıklara yönelik suçlara ilişkin Avrupa Sözleşmesi' ni, Parlamenterler Meclisi'nin

Arkeoloji ile ilgili özellikle 848 (1978), 911 (1981) ve 1071 (1988) sayılı Tavsiye Kararlarını; Kırsal ve kentsel yapılanma faaliyetleri çerçevesinde, arkeolojik mirasın korunması ve değerlendirilmesi ile ilgili R(89)5 sayılı Tavsiye Kararını göz önünde bulundurarak; Arkeolojik mirasın uygarlıkların geçmişinin tanınması için temel bir ögesi olduğu, Avrupa arkeolojik mirasının, büyük yapılanma çalışmalarındaki artıştan olduğu kadar doğal tehlikelerden, yasadışı veya bilimsel nitelikten yoksun kazılardan yahut halkın yeterli bilgilendirilmemesinden dolayı ciddi bir şekilde tahrip tehdidi altında olduğu, halen mevcut olmayan zorunlu idarî ve bilimsel denetim usullerinin ihdası ve arkeolojik mirası koruma endişesinin kentsel ve kırsal yapılanmalar ile kültürel kalkınma politikalarıyla bütünleşmesi gereğini teyit ederek, arkeolojik mirası koruma sorumluluğunun yalnızca doğrudan ilgili devlete ait olmadığı, bozulma tehlikesinin azaltılması ve uzman ve deneyim değişimi suretiyle korumanın gerçekleştirilmesi bakımından sorumluluğun Avrupa ülkelerinin tümüne ait bulunduğu altını çizerek; Avrupa ülkelerinde yapılanma politikalarındaki gelişmeyi takiben, 6 Mayıs 1969'da Londra'da imzalanan Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi'nde yer alan ilkelerin tamamlanması için bu sözleşme imza altına alınmıştır.

Ülkemiz 5 Ağustos 1999 tarih ve 4434 sayılı kanun ile bu sözleşmeye taraf olmuştur. Bu sözleşme ile taraflardan her biri, kendine özgü usullere göre, arkeolojik mirasın korunması için bir yasal rejimi uygulamaya koymayı taahhüt etmesi gerekmektedir. Ayrıca mirasın kimliğinin saptanması ve koruma önlemleri alınması, arkeolojik mirasının bir envanterinin yapılması ve anıtların veya korunan bölgelerin sınıflandırılması, arkeolojik rezerv alanları oluşturulması, arkeolojik miras niteliğindeki eserleri yetkili makamlara bildirme ve incelemeye zorunlu tutma hususlarında bu sözleşmede yer alan başlıca düzenlemelerdir. Bu sözleşme ile tüm dünyada yaşanan kaçak kazılar ve tarihi eser kaçakçılığının önüne geçmek adına büyük bir adım atılmıştır.

Ayrıca sözleşmede arkeolojik mirası korumak amacıyla ve arkeolojik araştırma faaliyetlerini bilimsel güvence altına almak, arkeolojik mirasın fizikî koruma önlemleri için tedbirler almayı ve mali desteğin sağlanması, fon sağlamak gibi konulara açıklık getirilmiştir (T.C. Resmî Gazete, 1999).

### **2.3.6. Avrupa Mimari Mirasın Korunması Sözleşmesi**

Avrupa Konseyi üye devletleri tarafından Strasbourg'ta 3.10.1985 tarihinde imzalanmıştır. Avrupa Mimari Mirasın Korunması Sözleşmesi TBMM tarafından 13 Nisan

1989 ve 3534 sayılı kanun ile uygun bulunmuş 18 Mayıs 1989 tarih ve 89/14165 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla onaylanarak 22 Temmuz 1989 tarih ve 20229 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (T.C. Resmî Gazete, 1989).

### **2.3.7. Akdeniz’in Kirlenmeye Karşı Korunmasına İlişkin Sözleşme**

31/10/1980 tarihli ve 2328 sayılı kanunla onaylanması uygun bulunan 16 Şubat 1976 tarihinde Barcelona’da imzalanan Akdeniz’in Kirlenmeye Karşı Korunmasına Ait Sözleşme 12 Haziran 1981- 17368 Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Bu sözleşme; Akdeniz’in kapladığı saha içinde deniz çevresinin iktisadî, sosyal, sıhî ve kültürel değeri, bu ortak mirasın, günümüzdeki ve gelecekteki nesillerin istifadesi için korunması konusundaki sorumlulukların bilinci, kirlenme dolayısıyla deniz çevresine, denizin ekolojik dengesine, kaynaklarına ve meşru kullanma şekillerine yönelmiş tehdidin farkındalığı, Akdeniz Bölgesi’nin kendine has hidrografik ve ekolojik özelliklerini ve kirlenmeye bilhassa maruz bulunması, kaydedilen ilerlemelere rağmen, bu konuda mevcut uluslararası sözleşmelerin, deniz kirlenmesinin bütün boyutlarını ve kaynaklarını kapsamadığı ve Akdeniz Bölgesi’nin özel ihtiyaçlarına cevap vermediği tespit edilmiş olup bölge ölçeğinde birbiriyle ilişkilendirilmiş geniş bir tedbirler bütünü içinde Akdeniz Bölgesi’nin korunması ve geliştirilmesi için devletlerin ve ilgili uluslararası kuruluşların yakın işbirliğine ihtiyaç bulunması nedeniyle taraf devletler tarafından imzalanmıştır.

### **2.3.8. Kültür Varlıklarının Kanunsuz İthal, İhraç ve Mülkiyet Transferinin Önlenmesi ve Yasaklanması İçin Alınacak Tedbirlerle İlgili Sözleşme**

UNESCO tarafından 14 Kasım 1970 tarihinde imzalanan bu sözleşme Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 25 Aralık 1979 ve 2256 sayılı kanun ile uygun bulunmuştur. Ülkemizde 13 Ekim 1980 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanmış ve 26 Ocak 1981 tarih ve 17232 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Sözleşme ile taraf devletler dinsel nitelikte olsun veya olmasın arkeoloji, tarih öncesi, tarih, sanat veya bilim için önemli olarak gösterilen bir kısım değerleri kültür varlığı olarak kabul etmeyi taahhüt etmişlerdir.

Sözleşmede kültür varlıklarının kanunsuz ithal, ihraç ve mülkiyet transferinin ülkelerin bu varlıklardan yoksullaşmalarının başlıca nedenlerinden biri olduğu belirtilerek bu alanda uluslararası iş birliğinin bu alanlardan doğacak tehlikelere karşı korunmada en

etkili yollardan biri olduğu kabul edilmiştir. Bu sözleşme gereği taraf devletlerce mevzuat gereği kanunsuz yapılan ithal, ihraç ve mülkiyet transferine ilişkin çeşitli yaptırımlar kararlaştırılmıştır.

### **2.3.9. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi**

Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Teşkilatı (UNESCO) tarafından 17 Ekim 2003 tarihinde Paris’te düzenlenen 32. Genel Konferansında kabul edilmiştir. Türkiye 19 Ocak 2006 tarih ve 5448 Sayılı Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi’nin uygun bulunduğu dair kanunla bu sürece dahil olmuş ve 27 Mart 2006 tarihinde sözleşmeye resmen taraf olmuştur.

Bu sözleşme ile somut olmayan kültürel miras; toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar gereçler ve kültürel mekanlar anlamına gelir ve kuşaktan kuşağa aktarılan bu somut olmayan kültürel miras toplulukların ve grupların çevreleriyle doğayla ve tarihleriyle etkileşimlerine bağlı olarak sürekli biçimde yeniden yaratılır ve bu onlara kimlik ve devamlılık duygusu verir.

Somut olmayan kültürel mirasların belirlediği başlıca alanlar; kültürel çeşitliliğe ve insan yaratıcılığına duyulan saygıya katkıda bulunan somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı işlevi gören dille birlikte sözlü gelenekler ve anlatımlar, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şöenler, doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar ve el sanatları geleneğidir.

### **2.3.10. Nesli Tehdit Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme (CITES)**

Nesli Tehdit Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme Birleşmiş Milletler tarafından 3 Mart 1973 tarihinde imzalanarak 1975 yılında yürürlüğe girmiştir. Türkiye bu sözleşmeye 22 Aralık 1996 tarihinde taraf olmuştur.

Sözleşmenin amacı nesli tehdit ve tehlike altında bulunan yabani bitki ve hayvan türlerinin neslinin devamı için uluslararası ticaretin belli kurallar çerçevesinde yapılmasını sağlamaktır. Sözleşmede türler 3 ek liste ile sınıflandırılarak kurallar belirlenmiştir.

Ek I, ticaretten etkilenen veya etkilenebilen ve nesli tükenme tehlikesiyle karşı karşıya bulunan bütün türleri kapsayacaktır. Nesillerinin devamını daha fazla tehlikeye maruz

bırakmamak için bu türlerin örneklerinin ticaretinin özellikle sıkı mevzuatlara tabi tutulması ve bu ticarete sadece istisnai durumlarda izin verilmesi zorunludur.

Ek II; (a) Halen nesilleri mutlak olarak tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olmamakla birlikte, nesillerinin devamıyla bağdaşmayan kullanımları önlemek amacıyla örneklerinin ticareti sıkı mevzuatlara tabi tutulmadığı takdirde soyu tükenebilecek olan türleri; ve (b) Bu fıkranın (a) bendinde bahis edilen belirli türlerin örneklerinin ticaretinin etkili şekilde denetim altına alınabilmesi için mevzuata tabi tutulması gereken diğer türleri kapsamaktadır.

3. Ek III, Taraflardan herhangi birinin, kullanımını önlemek veya kısıtlamak amacıyla kendi yetki alanı içinde düzenlemeye tabi tutulduğunu ve ticaretinin denetime alınmasında diğer Taraflarla işbirliğine ihtiyaç duyduğunu belirttiği bütün türleri kapsar.

### **2.3.11. Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözleşme**

Ramsar sözleşmesi; Sulak alanların korunmasına yönelik olarak 1971 yılında, tüm dünyada devletler düzeyinde imzalanan ilk koruma sözleşmesidir. Ramsar İran'da bir şehir olup; sözleşme Ramsar'da imzalandığı için bu adla anılmaktadır. Ramsar Sözleşmesi, Ülkemizde 94/5434 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla 3895 sayılı kanunla onaylanarak, 17 Mayıs 1994 tarihinde 21937 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Ramsar Sözleşmesi ile ilgili çalışmalar Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yürütülmektedir.

Bu sözleşmenin hükümlerine dayanılarak 30 Ocak 2002 tarihinde Ulusal Sulak Alanları Koruma Yönetmeliği yayımlanmış, bu yönetmelik 17/05/2005 tarihli 25818 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmıştır. Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği ile sulak alanların korunması ve geliştirilmesini hedeflemektedir. Bu yönetmeliğin amacı, Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözleşme (Ramsar Sözleşmesi)'nin uygulanmasına yönelik, uluslararası öneme sahip olsun veya olmasın tüm sulak alanların korunması, geliştirilmesi ve bu konuda görevli kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyon esaslarını belirlemektir.

Uluslararası özelliklere sahip ülkemizdeki bazı sulak alanlar Ramsar Alanı olarak ilan edilmiştir. Bu alanların tamamı ayrıca değişik koruma statülerine sahiptir. Sulak alanlar; doğal veya yapay, devamlı veya geçici, sürekli veya mevsimsel, suları durgun veya akıntılı, tatlı, acı veya tuzlu, denizlerin gel-git hareketlerinin çekilme devresinde 6 metreyi geçmeyen

derinlikleri kapsayan, başta su kuşları olmak üzere canlıların yaşama ortamı olarak önem taşıyan bütün sular, bataklık, sazlık ve turbiyerler ile bu alanların kıyı kenar çizgisinden itibaren kara tarafına doğru ekolojik açıdan su altında kalan yerler olarak tanımlanmaktadır.

1994 yılından beri Ramsar Sözleşmesine taraf olan ülkemizde; 1994 yılında Kayseri’de Sultansazlığı, Balıkesir’de Manyas Gölü, Kırşehir’de Seyfe Gölü, Mersin’de Göksu Deltası, Burdur ve Isparta’da Burdur Gölü, 1998 yılında Samsun’da Kızılırmak Deltası, Bursa’da Ulubat Gölü, İzmir’de Gediz Deltası, Adana’da Akyatan Lagünü, 2005 yılında Adana’da Yumurtalık Lagünleri, Konya’da Meke Maarı, 2006 yılında Konya’da Kızören Obruğu, 2009 yılında Kars’ta Kuyucuk Gölü ve 2013 yılında Bitlis’deki Nemrut Kalderası olmak üzere toplamda 14 sulak alanımız Ramsar alanı olarak ilan edilmiştir.

### **2.3.12. Kuşların Himayesine Dair Uluslararası Sözleşme**

Kuşların Himayesine Dair Uluslararası Sözleşme 18.10.1950 tarihinde Paris’te imzalanmıştır. Ülkemizde ise 01.12.1966 tarih ve 797 sayılı kanunla uygun bulunarak, 17.12.1966 tarih ve 12480 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu Sözleşme 19.03.1902’de Paris’te imzalanan Ziraata Faydalı Kuşların Himayesine Dair Milletlerarası Sözleşmenin düzenlenmesinin zaruri olması sebebiyle taraf devletler tarafından kabul edilmiştir.

Bu sözleşme ile bazı kuş türlerini tehdit eden yok olma tehlikesi ve bazı kuş türlerinin de, bilhassa göçmen kuşların ve bilimsel olarak önem taşıyan kuş türlerinin sayılarının azalmasının tespiti ve bunun devamından endişe duyulması sebebiyle sözleşmedeki bazı istisnalar hariç olmak üzere sözleşme kapsamında himaye edilen türlerin canlı veya ölü bütün kuşların veya sözleşmeye aykırı yakalanan veya öldürülen bir kuşun herhangi bir kısmının ithali, ihracı, nakli, satışı, satışı arzı, satın alınması, verilmesi veya elde tutulması yasaklanmıştır.

### **2.3.13. Avrupa’nın Yaban Hayatı ve Doğal Yaşama Ortamlarının Korunması Sözleşmesi**

1979 yılında imzalanan 45 ülkenin taraf olduğu Avrupa’nın Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi (Bern Sözleşmesi) 1982 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ülkemizde 09/01/1984 tarih 84/7601 karar nolu Bakanlar Kurulu Kararı ile 20 Şubat 1984

tarikh ve 18318 Sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak 1 Eylöl 1984 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Sözleşmenin amacı, yabancı bitki ve hayvan varlığını ve bunların yaşama ortamlarını muhafaza etmek, özellikle birden fazla devletin işbirliğini gerektiren ortamların korunmasını sağlamak ve bu işbirliğini geliştirmek olarak belirlenmiştir. Sözleşme kapsamında; Sekretarya’ya iki yıllık ve dört yıllık gelişme raporları sunulmaktadır. Ancak Sekretaryanın gözlem altına aldığı bir konu varsa bu duruma ilişkin yıllık durum raporları ve büro toplantısı öncesi bilgilendirme raporları sunulmaktadır.

Ayrıca, sözleşme toplantılarına sözleşme odak noktası görevini üstlenen Tarım ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından düzenli olarak katılım sağlanmaktadır.



### **3. TÜRKİYEDE KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARININ KORUNMASINDA TARİHİ GELİŞİM VE HUKUKİ DÜZENLEMELER**

#### **3.1. Osmanlı Dönemi**

Osmanlı döneminde resmi yapım ve onarım işlerini, yürütmek üzere Hassa Mimar Ocağı adında bir organizasyon olduğu bilinmektedir. Ayrıca 19. Yüzyılda batının etkisiyle müzecilik faaliyetlerinin başladığı ve tarihi mirasın korunması için ilk girişimin 1846 yılında Tophane-i Amire Müşiri Fethi Ahmet Paşa tarafından İstanbul Aya İrini Kilisesinin müzeye çevrilmesiyle yapılmıştır.

Kent planlama ilk defa Osmanlı döneminde 1836 -1837 yılları arasında yapılan İstanbul'un planlama çalışması ile uygulamaya girmiştir. 1839 yılında da "ilmühaber" isimli ilk imar talimatnamesi sayılabilecek metin yayınlanmıştır.

Ülkemizde koruma kavramı ilk olarak XIX. yüzyıl ortalarına doğru Osmanlı mevzuatının 1858 tarihli Ceza Kanunnamesi'nde, bazı eski eserlere zarar verenlerden ceza alınmasının uygun görülmesi ile başlamıştır.

Avrupa'da doğan ve gelişen modernite projesi, sanayi devrimini takiben 1840'lı yıllardan itibaren Osmanlıları da etkilemiştir. Dinçer ve Akın'ın (1994) da belirttiği gibi devlet işlerini yönlendirecek batılılaşma ürünü kamu binalarının yapımının ön plana çıkmasıyla sadece taşınır kültür varlığının korunması için 1869, 1874 ve 1884 tarihlerinde çıkarılan Asar-ı Atika Nizamnameleri ile koruma yasal tabana oturtulmuştur. Osmanlı Dönemindeki taşınır eski eser kaçakçılığı nedeniyle taşınmaz kültür varlığı yok sayılmış, Nizamnamede korunması gerekli eser olarak taşınır eski eser kastedilmiştir (Çeçener, 1995) "Muhafaza-i Asar-ı Atika Encümeni" bu yasayı uygulayacak kurum olmuştur (Dinçer ve Akın, 1994).

Genel olarak batıda modern kent planlaması çalışmaları, Osmanlı kentlerinde yangınların önlenmesi, yolların genişletilmesi ve kent çevresinde yeni mahalleler kurulması şeklinde yansımasını bulmuş ve Cumhuriyet Türkiye'sine aktarılan kavramların temelini oluşturmuştur (Dinçer ve Akın, 1994).

### 3.2. Cumhuriyet Dönemi

19. yüzyılın ilk yarısında başlayan müzecilik faaliyetleri sonucu sınırlı sayıdaki kişilerin çabaları ile de olsa Osmanlı Döneminde eski eserlerin korunması konusunda önemli çalışmalar yapılmış, korumacılık düşüncesi yerleşmiş temel hukuki metinler oluşturulmuş ve kısmen de olsa uygulamalara geçilmiştir. Bu dönem korumacılık açısından toplama ve biriktirme devri olarak adlandırılır.

Özellikle 20. yüzyılın başında hızlanan Osmanlının toprak kaybı ve dağılma sürecine girmesinin sonucu olarak ortaya çıkan göç baskısı ve Birinci Dünya Savaşı ve arkasından gelen istiklal harbi kendi kültürümüzün ürünleri olan taşınmaz kültür varlıkları üzerindeki tehlikeyi arttırmış fakat diğer yönden bu varlıklar üzerindeki korumacılık ilgisinin yoğunlaşmasına da neden olmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti döneminde devlet teşkilatı ve kamu hizmetlerinin yeniden düzenlenmesi ile kamu mülkiyetindeki taşınmazlar ile bazı vakıf, tekke ve kişilere ait yapılar kamu hizmetlerinin yürütülmesinden sorumlu birimler arasında taksim edilmiştir.

1 Nisan 1931 tarihinde Bakanlar Kurulu kararıyla Başbakanlık Müsteşarının başkanlığında İçişleri Bakanlığı Müsteşarı Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşarı Vakıflar Genel Müdürü Antikiteler ve Müzeler Genel Müdürü ve Etnografya Müzesi Müdüründen oluşan “fevkalade” adında bir komisyon kurularak eski eserler konusunda çalışmalar yapılmıştır.

Yine 1931 yılında Atatürk tarafından kurulan ve daha sonra 1935 yılında Türk Tarih Kurumu olarak değiştirilen Türk Tarihini Tetkik Cemiyeti eski eserlerin korunması ile ilgili çalışmalar yapmıştır. Bu kurul 1933-1935 yılları arasında 3500 yapı üzerinde çalışma yaparak bunların onarım raporlarını hazırlamıştır (Akat, 1990).

Bu dönemde tarihsel ve kültürel kimliğin korunması amaçlı yabancı uzmanlara planlar hazırlatılmıştır. Planlama ölçeğinde koruma anlayışı bu dönemde hakim olmuştur. Bu doğrultuda 1936 yılında İstanbul Planlaması 1937 yılında da Ankara Planlaması yapılmıştır.

1950’lerde hızlı kentleşme ve imar faaliyetleri sonucu taşınmaz kültür varlıklarının korunması anlamında bağımsız bir kuruluş ihtiyacı ortaya çıkmıştır ve 1951 yılında 5805 sayılı kanun ile Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu kurulmuştur. Bu bağlamda pek çok eser yok olmaktan kurtulmuştur. Yine bu dönemde Ülkemiz kültür mirasının korunması konusunda uluslararası belgelere imza atılmıştır.

Milli parklar konusunda ise ilk kez 1956 yılında çıkarılan 6831 sayılı Orman Kanunu ile düzenleme yapıldığı görülmektedir. 1983 yılında çıkarılan Milli Parklar Kanunu ise temel

düzenlemeyi yapmıştır. Bunların yanı sıra Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun tabiat varlıklarının korunmasını zorunlu kılan 6. madde (a) fıkrası ile koruma kurulları kararlarına belediyelerin uyma zorunluluğu getiren 57.madde (f) fıkrası ikinci cümlesi de, doğal varlıkların korunmasını dolaylı olarak düzenlemektedir.

Bu gelişmeler çerçevesinde; halen yürürlükte olan, taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili temel kanun özelliği taşıyan 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile birlikte, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu, 2872 sayılı Çevre Kanunu, 3621 sayılı Kıyı Kanunu, 6831 sayılı Orman Kanunu, 2658 sayılı Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme'ye Türkiye Cumhuriyeti'nin Katılmasının Uygun Bulunduğu Hakkındaki Kanun ve Sözleşme, 2960 sayılı Boğaziçi Kanunu, 383 sayılı Özel Çevre Koruma Başkanlığı Kurulmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname gibi kültür ve tabiat varlıklarının korunması ile doğrudan ilgili kanunlar ve çeşitli kurum ve kuruluşların teşkilat kanunlarında bulunan koruma hükümleri ile doğal ve kültürel varlıkların korunması amaçlanmıştır.

### **3.3. Mevcut Yasal Düzenlemeler**

#### **3.3.1. Birincil Mevzuata Yönelik Düzenlemeler**

##### **3.3.1.1. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası**

2709 sayılı kanun ile 07.11.1982 tarihinde kabul edilen, 09.11.1982 tarih ve 17863 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan 1982 Anayasası 63. maddesinde devletin; tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlayacağı, bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirlerin alınacağı ifade edilmiştir (T.C. Resmî Gazete, 1982a, m.63). Buradan da anlaşılacağı üzere Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin anayasal görevlerindedir.

Yine 1982 Anayasasına göre kıyılar devletin hüküm ve tasarrufu altındadır (T.C. Resmî Gazete, 1982a, m.43). “ Deniz, göl ve akarsu kıyılarıyla, deniz ve göllerin kıyılarını çevreleyen sahil şeritlerinden yararlanmada öncelikle kamu yararı gözetilir. Kıyılarla, sahil şeritlerinin kullanılış amaçlarına göre derinliği ve kişilerin bu yerlerden yararlanma imkân ve şartları kanunla düzenlenir.” hükmü gereği kıyıların korunmasına atıfta bulunularak koruma ve kullanma dengesi ile sosyal ve ekonomik hakların Anayasa ile teminat altına alındığı görülmektedir.

### **3.3.1.2. 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu**

21.07.1983 tarihinde kabul edilen 2863 sayılı kanun, 23.07.1983 ve 31811 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Bu kanunun amacı, Korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tanımları belirlemek, yapılacak işlem ve faaliyetleri düzenlemek, bu konuda gerekli ilke ve uygulama karalarını alacak teşkilatın kuruluş ve görevlerini tespit etmektir. Bu kanun; korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili hususları ve bunlarla ilgili gerçek ve tüzel kişilerin görev ve sorumluluklarını kapsamaktadır (T.C. Resmî Gazete, 1983b).

### **3.3.1.3. 3194 Sayılı İmar Kanunu**

3194 Sayılı kanun 03.05.1985 tarihinde kabul edilmiş ve 09.05.1985 ve 18749 sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanmıştır. Bu kanunun amacı yerleşme yerleri ile bu yerlerdeki yapılaşmaların, plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun teşekkülünü sağlamaktır. Kapsam olarak belediye ve mücavir alan sınırları içinde ve dışında kalan yerlerde yapılacak planlar ile inşa edilecek resmi ve özel bütün yapılar bu kanun hükümlerine tabidir. 2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, bu kanunun ilgili maddelerine uyulmak kaydı ile 2960 sayılı İstanbul Boğaziçi Kanunu ve 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkındaki Kanun ile diğer özel kanunlarla belirlenen veya belirlenecek olan yerlerde, bu kanunun özel kanunlara aykırı olmayan hükümleri uygulanması bu kanunun istisnalarını oluşturmaktadır (T.C. Resmî Gazete, 1985).

### **3.3.1.4. 2634 Sayılı Turizmi Teşvik Kanunu**

2634 sayılı kanun 12.03.1982 tarihinde kabul edilmiştir. 16.03.1982 ve 17635 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Bu kanunun amacı, turizm sektörünü düzenleyecek, geliştirecek, dinamik bir yapı ve işleyişe kavuşturacak tertip ve tedbirlerin alınmasını sağlamaktır. Bu kanun, turizm hizmetleri ile bu hizmetin gereği turizm bölgeleri, turizm alanları ve turizm merkezlerinin tespiti ile geliştirilmelerine, turizm yatırım ve işletmelerinin teşvik edilmesine, düzenlenmesine ve denetlenmesine ilişkin hükümleri kapsar (T.C. Resmî Gazete, 1982b).

### **3.3.1.5. 2872 Sayılı Çevre Kanunu**

2872 sayılı kanun 09.08.1983 tarihinde kabul edilmiştir. 11.08.1983 ve 18132 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Bu kanunun amacı, bütün vatandaşların ortak varlığı olan çevrenin korunması, kırsal ve kentsel alanda arazinin ve doğal kaynakların en uygun şekilde kullanılması ve korunması, su, toprak ve hava kirlenmesinin önlenmesi; ülkenin bitki ve hayvan varlığı ile doğal ve tarihsel zenginliklerinin korunarak, bugünkü ve gelecek kuşakların sağlık, uygarlık ve yaşam düzeyinin geliştirilmesi, ve güvence altına alınması için yapılacak düzenlemeleri ve alınacak önlemleri, ekonomik ve sosyal kalkınma hedefleriyle uyumlu olarak belirli hukuki ve teknik esaslara göre düzenlemektir (T.C. Resmî Gazete, 1983c).

### **3.3.1.6. 6831 Sayılı Orman Kanunu**

6831 Sayılı Orman Kanunu 31.08.1956 tarihinde kabul edilerek 08.09.1956 tarih ve 9402 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Mevkii ve özelliği dolayısıyla lüzum göreceği ormanları ve orman rejimine giren sahaları; bilim ve fennin istifadesine tahsis etmek, tabiatı muhafaza etmek, yurdun güzelliğini sağlamak, toplumun çeşitli spor ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak, turistik hareketlere imkan vermek maksadıyla, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma sahaları ve orman mesire yerleri olarak ayırır, düzenler, yönetir ve gerektiğinde işletir veya işlettirir. Kanuna göre Devlet ormanlarına ve Devlet ormanı sayılan yerlere ait her çeşit işler Orman Genel Müdürlüğünce yapılır ve yaptırılır (T.C. Resmî Gazete, 1956).

### **3.3.1.7. 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu**

2873 sayılı kanun 09.08.1983 tarihinde kabul edilmiştir. 11.08.1983 ve 18132 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Bu kanunun amacı, yurdumuzdaki milli ve milletlerarası düzeyde değerlere sahip milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanlarının seçilip belirlenmesine, özellik ve karakterleri bozulmadan korunmasına, geliştirilmesine ve yönetilmesine ilişkin esasları düzenlemektir (T.C. Resmî Gazete, 1983d).

### **3.3.1.7. 4848 Sayılı Kùltür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun**

4848 sayılı kanun 16.04.2003 tarihinde kabul edilerek 29.04.2003 tarih ve 25093 sayılı Resmî Gazete yayımlanmıştır. Bu kanunun amacı; kùltürel değerleri yaşatmak, geliştirmek, yaymak, tanıtmak, değerlendirmek ve benimsetmek, tarihî ve kùltürel varlıkların tahribini ve yok edilmesini önlemek, yurdun turizme elverişli bütün imkânlarını ÷lke ekonomisine olumlu katkı sağlayacak şekilde değerlendirmek, turizmin geliştirilmesi, pazarlanması, teşvik ve desteklenmesi için gerekli önlemleri almak, kùltür ve turizm konularıyla ilgili kamu kurum ve kuruluşlarını yönlendirmek ve bu kuruluşlarla işbirliğinde bulunmak, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör ile iletişimi geliştirmek ve işbirliği yapmak üzere Kùltür ve Turizm Bakanlığının kurulmasına, teşkilât ve görevlerine ilişkin esasları düzenlemektir (T.C. Resmî Gazete, 2003).

### **3.3.1.8. 644 Sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevlerine Dair Kanun Hükmünde Kararname**

“644 sayılı kanun 29/6/2011 tarihinde onaylanarak 4/7/2011 tarih ve 27984 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

Bu kanun hükmünde kararnamenin amacı; Çevre ve Şehircilik Bakanlığının kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektir.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığının görevleri ” (T.C. Resmî Gazete, 2011a);

a) Yerleşmeye, çevreye ve yapılaşmaya dair imar, çevre, yapı ve yapım mevzuatını hazırlamak, uygulamaları izlemek ve denetlemek, Bakanlığın görev alanı ile ilgili mesleki hizmetlerin norm ve standartlarını hazırlamak, geliştirmek, uygulanmasını sağlamak ve ilgililerin kayıtlarını tutmak.

b) Çevrenin korunması, iyileştirilmesi ile çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik prensip ve politikalar tespit etmek, standart ve ölçütler geliştirmek, programlar hazırlamak; bu çerçevede eğitim, araştırma, projelendirme, eylem planları ve kirlilik haritalarını oluşturmak, bunların uygulama esaslarını tespit etmek ve izlemek, iklim değişikliği ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek.

c) Faaliyetleri sonucu alıcı ortamlara katı, sıvı ve gaz halde atık bırakarak kirlilik oluşturan veya oluşturması muhtemel her türlü tesis ve faaliyetin, çevresel etkilerini

değerlendirmek; alıcı ortamlar ile ilgili ölçüm ve izleme çalışmalarını yapmak; bahse konu tesis ve faaliyetleri izlemek, izin vermek, denetlemek ve gürültünün kontrol edilmesini sağlamak.

ç) Her tür ve ölçekteki fiziki planlara ve bunların uygulanmasına yönelik temel ilke, strateji ve standartları belirlemek ve bunların uygulanmasını sağlamak, Bakanlar Kurulunca yetkilendirilen alanlar ile merkezi idarenin yetkisi içindeki kamu yatırımları, mülkiyeti kamuya ait arsa ve araziler üzerinde yapılacak her türlü yapı, milli güvenliğe dair tesisler, askeri yasak bölgeler, genel sığınak alanları, özel güvenlik bölgeleri, enerji ve telekomünikasyon tesislerine ilişkin etütleri, harita, her tür ve ölçekte çevre düzeni, nazım ve uygulama imar planlarını, parselasyon planlarını ve değişikliklerini resen yapmak, yaptırmak, onaylamak ve başvuru tarihinden itibaren iki ay içinde yetkili idarelerce ruhsatlandırma yapılmaması halinde resen ruhsat ve yapı kullanma izni vermek.

d) Mekânsal strateji planlarını ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak suretiyle hazırlamak ve mahalli idarelerin plan kararlarının bu stratejilere uygunluğunu denetlemek.

e) Milli Savunma Bakanlığının inşaat milli ve NATO alt yapı hizmetleri ile Ulaştırma Bakanlığına bağlı genel müdürlüklere kanunlarla yapım yetkisi verilmiş olan özel ihtisas işleri hariç talepleri halinde kamu kurum ve kuruluşlarına ait bina ve tesislerin ihtiyaç programlarını hazırlamak, her türlü etüt, proje ve maliyet hesaplarını yapmak veya yaptırmak, onaylamak veya onaylanmasını sağlamak, inşa, güçlendirme, tadil ve esaslı onarımlarını yapmak, yaptırmak ve denetlemek veya denetlenmesini sağlamak.

f) Yapı denetimi sistemini oluşturarak 29.06.2001 tarihli ve 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun ile Bakanlığa verilen görevleri yapmak ve kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılan veya yaptırılanlar da dâhil olmak üzere yapıların can ve mal emniyeti ile mevzuata ve tekniğine uygunluk bakımından denetimini yapmak veya yaptırmak, tespit edilen aykırılık ve noksanlıkların giderilmesini istemek ve sağlamak; yapılarda enerji verimliliğini artırıcı düzenlemeleri yapmak, buna ilişkin faaliyetleri yönetmek ve izlemek; yapı malzemelerinin denetimine ve uygunluk değerlendirmesine ilişkin iş ve işlemleri yapmak.

g) Konut sektörüne ilişkin strateji geliştirme ve programlama iş ve işlemlerini yürütmek, yapı kooperatifçiliğinin gelişmesini sağlayacak tedbirleri almak ve 5543 sayılı İskân Kanunu uyarınca Bakanlığa verilen görevleri yapmak.

ğ) Gecekondu, kıyı alanları ve tesisleri ile niteliğinin bozulması nedeniyle orman ve mera dışına çıkarılan alanlar dâhil kentsel ve kırsal alan ve yerleşmelerde yapılacak

iyileştirme, yenileme ve dönüşüm uygulamalarında idarelerce uyulacak usul ve esasları belirlemek; Bakanlıkça belirlenen finans ve ticaret merkezleri, fuar ve sergi alanları, eğlence merkezleri, şehirlerin ana giriş düzenlemeleri gibi şehirlerin marka değerini artırmaya ve şehrin gelişmesine katkı sağlayacak özel proje alanlarına dair her tür ve ölçekte etüt, harita, plan, parselasyon planı ve yapı projelerini yapmak, yaptırmak, onaylamak, kamulaştırma, ruhsat ve yapım işlerinin gerçekleştirilmesini sağlamak, yapı kullanma izinlerini vermek ve bu alanlarda kat mülkiyeti kurulmasını temin etmek; 2/3/1984 tarihli ve 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu ile 20/7/1966 tarihli ve 775 sayılı Gecekondu Kanunu uyarınca Toplu Konut İdaresi Başkanlığı tarafından yapılan uygulamalara ilişkin her tür ve ölçekte etüt, harita, plan ve parselasyon planlarını yapmak, yaptırmak, onaylamak, ruhsat işlerini gerçekleştirmek, yapı kullanma izinlerini vermek ve bu alanlarda kat mülkiyetinin kurulmasını sağlamak.

h) Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan veya mülkiyeti Hazineye, kamu kurum veya kuruluşlarına veya gerçek kişilere veyahut özel hukuk tüzel kişilerine ait olan taşınmazlar üzerinde kamu veya özel sektör tarafından gerçekleştirilecek olan yatırımlara ilişkin olarak ilgililerince hazırlandığı veya hazırlatıldığı halde yetkili idarece üç ay içinde onaylanmayan etüt, harita, her tür ve ölçekteki çevre düzeni, nazım ve uygulama imar planlarını, parselasyon planlarını ve değişikliklerini ilgililerinin valilikten talep etmesi ve valiliğin Bakanlığa teklifte bulunması üzerine bedeli mukabilinde yapmak, yaptırmak ve onaylamak, başvuru tarihinden itibaren iki ay içinde yetkili idarece verilmemesi halinde bedeli mukabilinde resen yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni ile işyeri açma ve çalışma ruhsatını vermek.

1) Depreme karşı dayanıksız yapılar ile imar mevzuatına, plan, proje ve eklerine aykırı yapıların ve bunların bulunduğu alanların dönüşüm projelerini ve uygulamalarını yapmak veya yaptırmak”

### **3.3.1.9. 645 Sayılı Orman ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname**

“Orman ve Su İşleri Bakanlığının kurulması ile bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılması; 60.4.2011 tarihli ve 6223 sayılı kanunun verdiği yetkiye dayanılarak, Bakanlar Kurulu’nca 29.06.2011 tarihinde kararlaştırılarak Orman ve Su İşleri Bakanlığının kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektir. Orman ve Su İşleri Bakanlığının görevleri şunlardır (T.C. Resmî Gazete, 2011b):



a) Ormanların korunması, geliştirilmesi, işletilmesi, ıslahı ve bakımı, çölleşme ve erozyonla mücadele, ağaçlandırma ve ormanla ilgili mera ıslahı konularında politikalar oluşturmak.

b) Tabiatın korunmasına yönelik politikalar geliştirmek, korunan alanların tespiti, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, sulak alanlar ve biyolojik çeşitlilik ile av ve yaban hayatının korunması, yönetimi, geliştirilmesi, işletilmesi ve işlettirilmesini sağlamak.

c) Su kaynaklarının korunmasına ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasına dair politikalar oluşturmak, ulusal su yönetimini koordine etmek.

ç) Meteorolojik olayların izlenmesi ve bunlarla ilgili gerekli tedbirlerin alınmasına yönelik politika ve stratejiler belirlemek.

d) Bakanlığın faaliyet alanına giren konularda uluslararası çalışmaların izlenmesi ve bunlara katkıda bulunulması amacıyla ulusal düzeyde yapılan hazırlıkları ilgili kuruluşlarla işbirliği halinde yürütmek.

e) Mevzuatla Bakanlığa verilen diğer görev ve hizmetleri yapmak.”

### **3.3.1.10. 5366 Sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun**

“5366 sayılı kanun 16.06.2005 tarihinde kabul edilmiştir. 05.07.2005 tarih ve 25866 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Bu kanunun amacı, büyükşehir belediyeleri, büyükşehir belediyeleri sınırları içindeki ilçe ve ilk kademe belediyeleri, il, ilçe belediyeleri ve nüfusu 50.000’in üzerindeki belediyelerce ve bu belediyelerin yetki alanı dışında il özel idarelerince, yıpranan ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş; kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve restore edilerek, bu bölgelerde konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanları oluşturulması, tabii afet risklerine karşı tedbirler alınması, tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılmasıdır. Bu kanun, yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda oluşturulacak olan yenileme alanlarının tespitine, teknik altyapı ve yapısal standartlarının belirlenmesine, projelerinin oluşturulmasına, uygulama, örgütlenme, yönetim, denetim, katılım ve kullanımına ilişkin usûl ve esasları kapsamaktadır (T.C. Resmî Gazete, 2005).”

### **3.3.1.11.5737 Sayılı Vakıflar Kanunu**

“5737 sayılı kanun 20/2/2008 tarihinde kabul edilmiştir. 27.02.2008 tarih ve 26800 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Bu kanun; vakıfların yönetimi, faaliyetleri ve denetimine, yurt içi ve yurt dışındaki taşınır ve taşınmaz vakıf kültür varlıklarının tescili, muhafazası, onarımı ve yaşatılmasına, vakıf varlıklarının ekonomik şekilde işletilmesi ve değerlendirilmesinin sağlanmasına ilişkin usûl ve esasların belirlenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Bu kanun; mazbut, mülhak ve yeni vakıflar, cemaat ve esnaf vakıfları ile Vakıflar Genel Müdürlüğünü kapsar ve bu kanunun uygulanmasında milletlerarası mütekabiliyet ilkesi saklıdır (T.C. Resmî Gazete, 2008).”

### **3.3.1.12.2960 Sayılı Boğaziçi Kanunu**

“2960 sayılı kanun 18.11.1983 tarihinde kabul edilmiştir. 22.11.1983 ve 18229 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Bu kanunun amacı, İstanbul Boğaziçi Alanının kültürel ve tarihi değerlerini ve doğal güzelliklerini kamu yararı gözetilerek korumak ve geliştirmek ve bu alandaki nüfus yoğunluğunu artıracak yapılanmayı sınırlamak için uygulanacak imar mevzuatını, belirlemek ve düzenlemektir (T.C. Resmî Gazete, 1983e).”

### **3.3.1.13.3621 Sayılı Kıyı Kanunu**

“3621 sayılı kanun 04.04.1990 tarihinde kabul edilerek 17.04.1990 ve 20495 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Bu kanun, deniz, tabi ve suni göl ve akarsu kıyıları ile bu yerlerin etkisinde olan ve devamı niteliğinde bulunan sahil şeritlerinin doğal ve kültürel özelliklerini gözeterek koruma ve toplum yararlanmasına açık, kamu yararına kullanma esaslarını tespit etmek amacıyla düzenlenmiştir. Bu kanun, deniz, tabi ve suni göller ve akarsu kıyıları ile deniz ve göllerin kıyılarını çevreleyen sahil şeritlerine ait düzenlemeleri ve bu yerlerden kamu yararına yaralanma imkan ve şartlarına ait esasları kapsar. İstisnalar kısmında ise Askeri yasak bölgeler ve güvenlik bölgelerinde veya ülke güvenliği ile doğrudan ilgili, Türk Silahlı Kuvvetlerine ait hareket ve savunma amaçlı yerlerde (konut ve sosyal tesisler hariç) özel kanun hükümlerine, diğer özel kanunlar uyarınca belirlenmiş veya belirlenecek yerlerde ise özel kanunların bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerine uyulur. Hükümleri yer almaktadır (T.C. Resmî Gazete, 1990).”

### **3.3.1.14.6546 Sayılı Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı Kurulması Kanunu**

“4533 sayılı kanun 17.02.2000 tarihinde kabul edilerek 20.02.2000 tarih ve 23970 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Bu kanunun amacı; 1915 Çanakkale deniz ve kara muharebelerinin cereyan ettiği Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkının tarihi, kültürel değerleri ile orman ve bitki örtüsünün korunması, geliştirilmesi ve yönetimine ilişkin esas ve usullerin düzenlenmesi ile Türk vatan savunmasının ve doğanın güzel bir örneği olarak uluslararası barışa hizmet etmesi için dünya uluslarına anlatılmasıdır. Belirtilen amaç doğrultusunda yapılacak çalışmalarda uyulacak esasları, alınacak önlemleri, yapılacak denetimleri, sağlanacak eşgüdümü ve tabi olunacak hukuki ve cezai hükümleri kapsar (T.C. Resmî Gazete, 2014).”

### **3.3.1.15.Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında 1 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi**

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesi ile Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında 1 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi 10/07/2018 tarih ve 30474 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti hükümet teşkilatı görev ve yetkileri bu Kararname ile düzenlenmiştir (T.C. Resmî Gazete, 2018).

### **3.3.2. Koruma Alanları ile İlgili Diğer Kanunlar**

Koruma alanları ile ilgili diğer kanunlar aşağıda sıralanmıştır:

- 442 Sayılı Köy Kanunu (3367 ile bazı maddeleri değişik)
- 1593 Sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu
- 1380 Sayılı Su Ürünleri Kanunu
- 1710 Sayılı Eski Eserler Kanunu
- 3213 Sayılı Maden Kanunu
- 3167 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu
- 2559 Sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu
- 2565 Sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu
- 2803 Sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu

- 3285 Sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanunu
- 4856 Sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun
- 4122 Sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanunu
- 2692 Sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanun
- 4342 Sayılı Mera Kanunu (4368,5178 ile bazı maddeleri değişik)
- 3218 Sayılı Serbest Bölgeler Kanunu
- 1738 Sayılı Seyir ve Hidrografi Hizmetleri Kanunu
- 2762 Sayılı Vakıflar Kanunu
- 3534 Sayılı Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun ve Sözleşme
- 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu
- 4434 Sayılı Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun ve Sözleşme
- 4848 Sayılı Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun
- 4881 Sayılı Avrupa Peyzaj Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun
- 5272 Sayılı Belediye Kanunu (1580 sayılı kanun yürürlükten kaldırılmıştır: 23.12.2004)
- 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu
- 5225 Sayılı Kültür Yatırımları ve Girişimlerini Teşvik Kanunu
- 4562 Sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu
- 4961 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu

### **3.3.3. İkincil Mevzuata İlişkin Düzenlemeler**

Kültür ve tabiat varlıklarının korunmasına yönelik çalışmaların etkin sürdürülebilmesi için kanunların teknik olarak detaylandırılması ile tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge ve tebliğ gibi ayrıntılı idari düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur.

Ayrıca uygulamada yaşanan mesleki teknik sorunlara çözüm üretmek uygulamayı kolaylaştırmak ve ülke genelinde koruma uygulamalarında birlik sağlayarak bir standart oluşturmak amacıyla uyulması gereken ilkeler belirlenmektedir.

### 3.3.3.1. İlgili Yönetmelikler

- “Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonları Kuruluş ve Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik
- Korunan Alanlarda Yapılacak Planlara Dair Yönetmelik
- Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik
- Tabiat Varlıkları ve Doğal Sit Alanları ile Özel Çevre Koruma Bölgelerinde Bulunan Devletin Hüküm ve Tasarrufu Altındaki Yerlerin İdaresi Hakkında Yönetmelik ve Ekleri
- Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği ve Ekleri
- Tabiat Varlıkları, Doğal Sit Alanları ve Özel Çevre Koruma Bölgelerinde Kalan Yapı Yasaklı Taşınmazların Hazine Taşınmazları ile Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik
- Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
- Askeri Müzeler Yönetmeliği
- Define Arama Yönetmeliği
- Etnografik Nitelikteki Taşınır Kültür Varlıkları Hakkında Yönetmelik
- Koruma, Uygulama ve Denetim Büroları, Proje Büroları ile Eğitim Birimlerinin Kuruluş, İzin, Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik
- Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıkları Koleksiyonculuğu ve Denetimi Hakkında Yönetmelik
- Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarının Yurt Dışına Çıkarılması ve Yurda Sokulması Hakkında Yönetmelik
- Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının Yapı Esasları ve Denetimine Dair Yönetmelik
- Kültür ve Tabiat Varlıklarıyla İlgili Olarak Yapılacak Araştırma, Sondaj ve Kazılar Hakkında Yönetmelik
- Özel Müzeler ve Denetimleri Hakkında Yönetmelik
- Tarihi ve Bedii Değeri Olan Taşınmaz Malların Kiraya Verilmesi Hakkında Yönetmelik

- Tasarrufu Kısıtlanan Bina, Arsa ve Arazi Hakkında Yönetmelik
- Müzelerle Müzelere Bağlı Birimlerde ve Ören yerlerindeki Kültür Varlıklarının Film ve Fotoğraflarının Çekilmesi Mülaj ve Kopyalarının Çıkarılması Hakkında Yönetmelik
- Taşınır Kültür Varlığı Ticareti ve Bu Ticarete Ait İşyerleri ile Depoların Denetimi Hakkında Yönetmelik
- Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Bulanlara, Haber Verenlere ve Yakalayan Kamu Görevlilerine Verilecek İkramiye ile İlgili Yönetmelik
- Ulusal Müze Başkanlıklarının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Yönetmelik
- Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği
- Koruma Amaçlı İmar Planları ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulaması, Denetimi, Müelliflerine İlişkin Usul ve Esaslara Ait Yönetmelik
- Milletlerarası Müzeler Konseyi (İCOM) Türkiye Milli Komitesi Yönetmeliği
- Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunmasına Ait Katkı Payına Dair Yönetmelik
- Taşınmaz Kültür Varlıklarına Yardım Sağlanmasına Dair Yönetmelik
- Kültür Yatırımlarının ve Girişimlerinin Belgelendirilmesine ve Niteliklerine İlişkin Yönetmelik
- Kültür Yatırım ve Girişimlerine Gelir Vergisi Stopajı, Sigorta Primi İşveren Payı ve Su Bedeli İndirimi ile Enerji Desteği Uygulamasına Dair Yönetmelik
- Vakıflar Genel Müdürlüğü Müzeler Yönetmeliği
- Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tasnifi, Tescili ve Müzelere Alınmaları Hakkında Yönetmelik
- Sit Alanlarında Kalan Taşınmazların Hazine Taşınmazları ile Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik
- Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının ve Sitlerin Tespit ve Tescili Hakkında Yönetmelik
- Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ve Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları Yönetmeliği
- Kültür Yatırım ve Girişimlerine Taşınmaz Kullanılması Hakkında Yönetmelik
- Milletlerarası Anıtlar ve Sitler Konseyi Türkiye Milli Komitesi Yönetmeliği

- Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) Türkiye Milli Komisyonu Yönetmeliği
- Kültür Varlıkları İhale Yönetmeliği ve ekleri
- Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunmasına Ait Katkı Payına Dair Yönetmelik
- Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği
- Kültür Varlıkları İhale Yönetmeliği ve ekleri
- Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) Türkiye Milli Komisyonu Yönetmeliği
- Milletlerarası Anıtlar ve Sitler Konseyi Türkiye Milli Komitesi Yönetmeliği
- Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığının Teşkilatı, Çalışma Usul ve Esasları ile Personeli Hakkında Yönetmelik
- Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alanında Yapılaşmanın ve Yapıların Kullanımının Denetimi ile Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonunun Çalışma Usul ve Esaslarına İlişkin Yönetmelik”

### **3.3.3.2. Diğer İlgili Mevzuat**

- Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüklerinin Çalışma Esasları ile Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu Çalışmalarına İlişkin Yönerge
- 2863 Sayılı kanununun 13 ve 14’üncü Maddeleri Gereğince Yürütülen İşlemlere İlişkin Yönerge
- Arkeolojik Kazılarda ve Kazı Alanlarında Yapılacak Düzenleme, Restorasyon ve Konservasyon Proje ve Uygulamalarında Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönerge
- Çini Eseri Değerlendirme Komisyonu Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönerge
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüklerinin Çalışma Esaslarına İlişkin Yönerge
- Somut Olmayan Kültürel Miras Taşıyıcılarının Tespit ve Kayıt İşlemlerine İlişkin Yönerge
- Kültür ve Tabiat Varlıklarıyla İlgili Yapılacak Yüzey Araştırması, Sondaj ve Kazı Çalışmalarının Yürütülmesi Hakkında Yönerge
- Gelibolu Tarihi Alanı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonunun Çalışma Usul ve Esaslarına İlişkin Yönerge

- Ecrimisil İşlemlerinin Uygulanması Hakkındaki Genelge
- Korunan Alanlarda Yapılacak İmar Planı teklifi Usul ve Esaslarına Dair Genelge
- Tvk Komisyon Çalışmaları Genelgesi
- Kùltür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ile Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonu Tarafından Alınan İlke Kararları”





## **4. MATERYAL VE METOT**

### **4.1. Materyal**

Bu tez çalışmasında, Türkiye’de korunması gereken taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tanımlarının belirlendiği ve ilk defa “doğal sit” kavramının kullanıldığı 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun bu konuda gerekli ilke ve uygulama kararları alacak teşkilatın kuruluş ve görevlerinin belirlenmesi direktifleri doğrultusunda yapılan çalışmaların kapsamlı olarak inceleme ve araştırma çalışması yapılmıştır.

Doğal sit alanlarının tarihsel süreç içerisinde koruma ve kullanma ihtiyacı doğrultusunda 728 sayılı Doğal Sit Alanları Koruma ve Kullanma Koşulları ilke kararı ile 1., 2.ve 3. derece doğal sit alanları olarak üç başlık altında kategorilere ayrılması ile girift bir yapıdan uzaklaşarak çok daha özel alanlar olma yolunda devam eden ve ülkemizde ilk korunan alan kavramının başlangıcından günümüze kadar doğal sit alanlarının koruma statüsü olarak gelişimi ve değişimi ile bu alanların korunması, idaresi ve yönetimi için sürdürülen tüm çalışmaların neler olduğu ve bu gün gelinen noktada doğal sit alanlarının yönetiminde yetki ve görev değişikliği, sit derecelendirme tanımlarında yapılan değişik ve bu alanların yeniden değerlendirilmesine götüren sürecin araştırılmasında akademik çalışmalar, uluslararası anlaşmalar, sözleşmeler, protokoller vb. tüm yasal mevzuat (anayasa, kanun, kanun hükmünde kararname, tüzük, yönetmelik, genelgeler, tamimler ve diğer yasal düzenleyici işlemler ) kullanılmıştır. Ayrıca ilgili kamu kurum ve kuruluşların kitap, dergi ve ilgili diğer yayınları ile doğal sit alanları ile ilgili iş ve işlemlere açılan davalar, mahkeme kararları ile Danıştay kararları incelenmiştir.

### **4.2. Metot**

Kültür ve tabiat varlıklarının korunması önem arz eden ve kendisine atfedilen önem günden güne artan bir konudur. Kültür ve Tabiat Varlıklarının koruma anlayışının geçmişten günümüze değişimi ve bu değişimin miladı sayılabilecek 21.07.1983 tarihli 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu incelenmiş ve ilk defa doğal sit kavramına bu kanun metninde yer verildiği görülmüştür.

Doğal sit alanlarının ulusal ve uluslararası metinlerdeki tanımları taranmıştır. Uluslararası kabul görmüş IUCN kriterleri dikkate alınarak oluşturulan yeni sit statüleri kavramsal çerçevesini irdelemek için ilgili olabilecek tüm tanımlar ve uluslararası sözleşmeler incelenmiştir.

Doğal sit kavramının koruma kavramı olarak ortaya çıkışından, koruma politikaları ile sit statülerinin değişiklikleri süreci sebepleri ile ortaya koyulmuştur.

Doğal sit alanlarına ilişkin iş ve işlemlerin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı görev ve yetki kapsamına alınmasıyla başlayan örgütsel yapısı incelenmiştir. Örgütsel yapılanmada Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, ilgili daire başkanlıkları, Bakanlığın taşra teşkilatı ve bağlı birimi ile Bakanlığa yardımcı olmak üzere kurulan Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonlarının görev ve sorumlulukları incelenmiştir. Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonu'nca 2011 yılından itibaren çıkarılan 13 adet ilke kararı, 2019 yılı itibariyle oluşturulan 27 adet Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonlarının yaptıkları değerlendirmeler ve bunların geri dönüşümlerinde kararlara yapılan itirazlar, yargıya taşınan hususlar ve kamu oyuna yansıyan gelişmeler takip edilmiş sit alanlarının yeniden değerlendirmesinde alan bazında ilgili kurum ve kuruluşların görüşlerine ulaşılarak tüm bu süreçte yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri hususunda mevcut durum irdelenmiştir.

## **5. BULGULAR**

### **5.1. Sit Alanı Tanımı**

#### **5.1.1. Sözlük tanımı**

Sit kelimesi Fransızca kökenli olup “Site” kelimesinden dilimize geçmiştir. Türk Dil Kurumunca “Tarih öncesinden günümüze kadar değişik çağların ve uygarlıkların kültür değerlerini temsil eden eser veya kalıntı” olarak tanımlanmıştır (URL-8, 2019).

#### **5.1.2. 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunundaki Tanımı**

2863 sayılı Yasada "Sit"; tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlar olarak tanımlanmıştır.

#### **5.1.3. 2972 Sayılı Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesindeki Tanımı**

Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesinde (1983, m.1) sitler; “tarihsel, estetik, etnolojik veya antropolojik bakımlardan istisnaî evrensel değeri olan insan ürünü eserler veya doğa ve insanın ortak eserleri ve arkeolojik siteleri kapsayan alanlar” olarak tanımlanmıştır. Birden çok kültür ya da tabiat varlığının alan ölçeğinde korunması gerekliliği sit kavramı olarak tanımlanmıştır

### **5.2. Doğal Sit Alanı Tanımı**

#### **5.2.1. 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunundaki Tanımı**

Doğal sit jeolojik devirlere ait olup, ender bulunmaları nedeniyle olağanüstü özelliklere sahip yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan korunması gerekli alanlardır.” olarak tanımlanmaktadır.

#### **5.2.2. Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesindeki Tanımı**

Bu Sözleşmeye göre "doğal miras" sayılacak eserler tanımlanmıştır. Bu eserlerden bilim, muhafaza veya doğal güzellik açısından istisnâ evrensel değeri olan eserler doğal sit olarak nitelendirilmiştir.

### **5.2.3. 728 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Yüksek Kurulu İlke Kararı'ndaki Tanımı**

Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Yüksek Kurulu'nun doğal sitlerde koruma ve kullanma koşulunu belirleyen 19.06.2007 tarih ve 728 sayılı İlke Kararında doğal (tabii) sit, "jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup, ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan korunması gerekli alanlar" olarak tanımlanmaktadır.

Aynı ilke kararında Doğal sit alanlarının koruma kullanma koşulları 1.derece doğal sit alanı 2.derece doğal sit alanı ve 3. Derece doğal sit alanı olarak 3 bölümde tanımlanmıştır.

#### **5.2.3.1. I. Derece Doğal Sit Alanı**

I. Derece doğal sit alanı "bilimsel muhafaza açısından evrensel değeri olan, ilginç özellik ve güzelliklere sahip olması ve ender bulunması nedeniyle kamu yararı açısından mutlaka korunması gerekli olan, korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak alanlar" olarak tanımlanmıştır. Bu alanlarda bitki örtüsü, topografya, silüet etkisini bozabilecek, tahribata yönelik hiçbir eylemde bulunulamayacağına, ancak; kesin yapı yasağı olmakla birlikte, resmi ve özel kuruluşlarca zorunlu olan alanlarda, teknik altyapı hizmetleri (kanalizasyon, açık otopark, telesiyej, teleferik, içme suyu, enerji nakil hattı, telefon hattı, doğalgaz hattı, GSM baz istasyonu ve benzeri) uygulamalarının koruma bölge kurulunun uygun göreceği şekliyle yapılabileceğine; doğal kaynak suyu kullanımına yönelik uygulamaların da bazı kurumların görüşleri doğrultusunda koruma kurulunun izni ile yapılabileceği ifade edilmektedir.

#### **5.2.3.2. II. Derece Doğal Sit Alanı**

İkinci derece doğal sit "doğal yapının korunması ve geliştirilmesi yanında kamu yararı göz önüne alınarak kullanıma açılacak alanlar" olarak tanımlanmıştır. Bu alanlarda,

konut yapılamayacağı Koruma Amaçlı İmar Planı kapsamında turizm yatırım ve turizm işletme belgeli turistik tesisler ile hizmete yönelik yapılar yapılabileceği, mevcut tarımsal ve hayvancılık faaliyetlerinin sürdürülebilmesinin yanı sıra, koruma kurulundan izin almak koşuluyla yeni tarımsal ve hayvancılık faaliyetlerinin yapılabileceği öngörülmüştür.

### **5.2.3.3. III. Derece Doğal Sit Alanı**

Doğal yapının korunması ve geliştirilmesi yolunda, yörenin potansiyeli ve kullanım özelliği de göz önünde tutularak konut kullanımına da açılacak alanlar olarak tanımlanmış ve bu alanlarda koruma amaçlı imar planı yaptırılması esas alınmıştır. Ayrıca bu alanlarda tarımsal ve hayvancılık ve benzeri amaçlı malzeme alınabileceğine, bu amaçla ocak açılabilmesine, toprak, çürük, çöp, sanayi artığı ve benzeri dökülmemesine, karar verilmiştir.

### **5.3. 19.07.2011 tarihli Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik Kapsamında Doğal Sitlerin Tespit İlke ve Kriterleri, Özellikleri ve Tanımı**

Yönetmeliğin Tanımlar ve kısaltmalar başlıklı 4. maddenin “f ” bendinde doğal sit: Jeolojik devirlere ait olup, ender bulunmaları nedeniyle olağanüstü özelliklere sahip yer üstünde, yeraltında veya su altında bulunan korunması gerekli alanlar olarak tanımlanmıştır.

#### **5.3.1. Doğal Sit Alanı Tanımı ve Kriterleri**

Yönetmelikte Doğal sit, jeolojik devirlere ait olup, ender bulunmaları nedeniyle olağanüstü özelliklere sahip yer üstünde, yeraltında veya su altında bulunan korunması gerekli alanlar şeklinde tanımlanmıştır. Yönetmeliğin Doğal Sitlerin Tespit İlke ve Kriterleri Başlıklı 6 (1) maddesine göre doğal sit alanları aşağıdaki kriterlerin bir ve ya birkaçını içermektedir.

- a) Ekosistem işlevlerini sürdürebilecek yeterli büyüklükte olan,
- b) Tür, genetik, habitat ve ekosistem çeşitliliği açısından önemli biyolojik çeşitlilik değerlerine sahip.
- c) Bölgesel, ulusal veya dünya ölçeğinde nesli tehdit ve tehlike altında olan, dar yayımlı veya endemik türleri barındıran veya bu türlerin yaşamlarının belirli bir dönemini geçirdikleri habitatları içeren.

ç) Tehdit altındaki ekosistemlerin veya yok olma tehlikesi altında bulunan türlerin korunması açısından bu türleri temsil etme kabiliyetine sahip.

d) Kaynak ve peyzaj bütünlüğünü sağlayan sosyal, kültürel ve rekreasyonel değere sahip.

e) İnsan müdahalesinin olmadığı veya sınırlı müdahalenin olduğu doğal yapısını muhafaza edebilen.

f) Tipik, doğal, nadir özellikler taşıyan.

g) İçerdiği tür ya da habitatları diğer tür ya da habitatlara göre daha ilgi çekici olan.

ğ) Hidrolojik-hidrojeolojik açıdan ekolojik önemi bulunan yer üstü ve yeraltı su kaynaklarına sahip.

h) Göçmen kuş türlerine ait bir habitatı temsil eden.

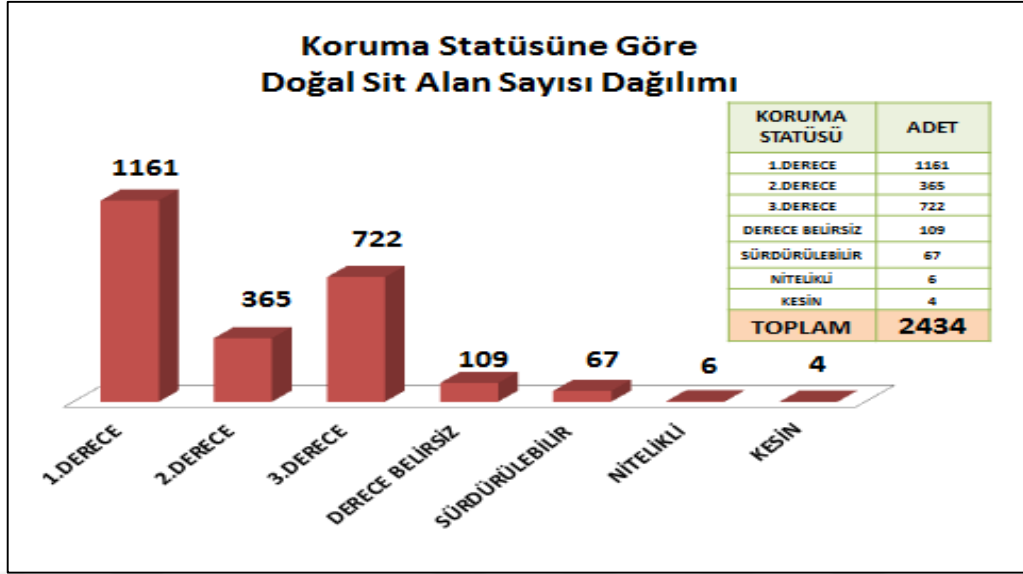
ı) Mevcut ve potansiyel habitat tiplerini içine alacak biçimde ekolojik rehabilitasyon veya ekolojik restorasyon çalışmaları ve ıslah yöntemleri ile yeniden kazanılabilen.

i) Biyolojik çeşitliliğin uzun vadeli devamlılığını sağlayacak doğal süreçleri ve türleri muhafaza eden alanlardır.

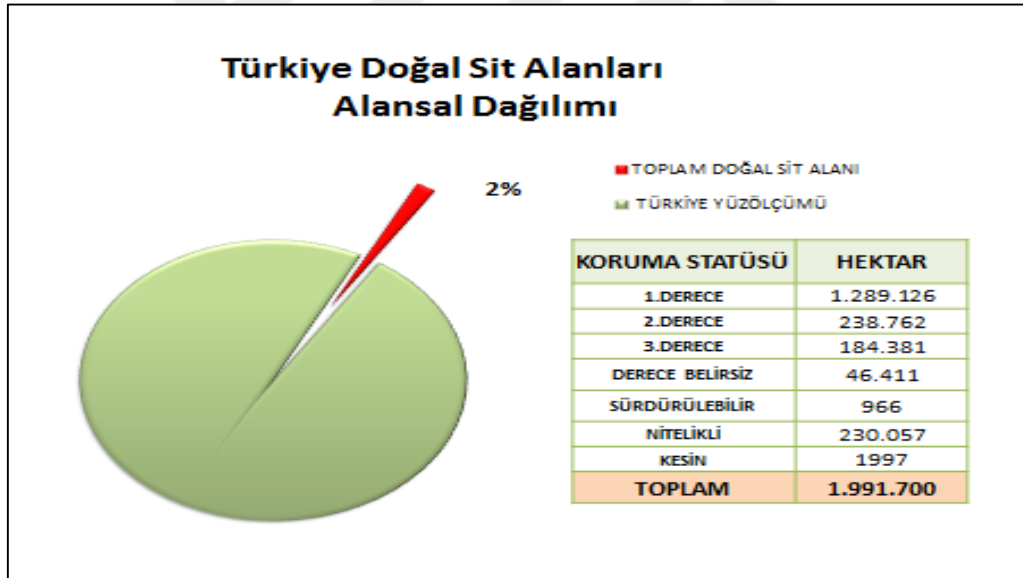
### **5.3.2. Doğal Sit Alanları Yeni Koruma Statüleri**

648 sayılı kanun Hükmünde Kararnamenin 13/A Maddesi B fıkrasında belirtilen “Tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile özel çevre koruma bölgelerinin tespit, tescil, onay, değişiklik ve ilanına dair usul ve esasları belirlemek ve bu alanların sınırlarını tespit ve tescil etmek, yönetmek ve yönetilmesini sağlamak.” maddesi gereğince Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü tarafından 2014-2016 yılları arasında tamamlanmak üzere tüm doğal sit alanlarının ekolojik temelli olarak değerlendirilmesi amacıyla bilimsel çalışmalar başlatılmıştır. Tüm doğal sit alanlarının bilimsel temelli olarak değerlendirilmesi çalışmaları tamamlanmıştır. Aynı çalışmalarda potansiyel doğal sit alanlarının da değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Bu değerlendirmeler sonucunda sit alanları bir takım kriterlere göre Kesin Korunacak Hassas Alanlar, Nitelikli Doğal Koruma Alanları, Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı olarak 3 başlık altında farklı koruma statülerine ayrılmaktadır.

2017 yılında doğal sit alanlarının koruma statülerine göre envanter bilgileri aşağıda yer almaktadır.



Şekil 5.1. Doğal sit alanı sayısı dağılımı (Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü)



Şekil 5.2. Türkiye doğal sit alanlarının alansal dağılımı (Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü)

### 5.3.3. Kesin Korunacak Hassas Alanlar

99 sayılı Doğal Sit Alanları Koruma ve Kullanma Koşulları İlke Kararı' na göre:

“Kaynak değerlerinin korunması için; alan kullanımı ve alana tüm etkilerin sınırlandırıldığı, gerektiğinde insanların bölgeye girişlerinin engellendiği, bilimsel

araştırmalar, eğitim ya da çevresel izleme amacıyla özel önlemler alınarak korunacak kara, su, deniz alanları olup, Bakanlar Kurulu kararı ile ilan edilerek yapı yasağı getirilen mutlak korunması gereken alanlardır.

(2) Bu alanların aşağıdaki kriterlerden bir veya bir kaçını içermesi aranır.

a) Bölgesel, ulusal veya dünya ölçeğinde olağanüstü ekosistemleri, türleri bulundurlar.

b) Jeolojik, jeomorfolojik özellikleri korunmuştur.

c) Genel olarak insan etkisi olmadan meydana gelmiştir.

) İnsan faaliyetleri sonucu bozulma veya tahrip olma riski yüksektir.

d) Alan kendine özgü koruma amaçlarına ters düşecek nitelikteki insan faaliyetlerini bünyesinde bulundurmaz.

e) Ekolojik açıdan önemli yoğunlukta olması beklenen yerel türlerin büyük kısmını bünyesinde bulundurur. Doğal süreçler veya zamanla sınırlı müdahalelerle bu yoğunluklara dönüşebilme kabiliyetine sahiptir.

f) Koruma amaçlarına ulaşmak için önemli ve sürekli müdahale istemeyen özellikleri vardır.

g) Gerektiğinde ve mümkün olan durumlarda, alanın belirlenmiş koruma amaçlarına ulaşmasına yardımcı olacak arazi kullanımları ile vrelenmiştir.

đ) Basit müdahalelerle yönetilebilirlik özelliklerine sahiptir.

h) Korunacak hedef tür veya türlerin üreme alanlarını ihtiva eder.”

#### **5.3.4. Nitelikli Doğal Koruma Alanları**

99 sayılı Doğal Sit Alanları Koruma ve Kullanma Koşulları İlke Kararı’ na göre:

“(1) Doğal yapısı değişmemiş veya az değişmiş, modern yaşam ve önemli ölçüde insan faaliyetleri tarafından etkilenmemiş, doğal süreçlerin hakim olduğu, koruma amaçlarına uygun olarak yörede yaşayanların alanın mevcut kaynaklarını kullanmasını sağlayarak doğal hayata dayalı geleneksel yaşam şekillerinin korunduğu kara, su, deniz alanlarıdır.

(2) Bu alanlar, örtü altı tarım uygulamaları hariç tarım, kültür balıkçılığı hariç balıkçılık faaliyetleri ve alanın doğal yapısı ile uyumlu adırlı kamp alanı, bungalov ve günübirlik faaliyetlerin yapılabildiği alanlardır. Alanın doğal özelliklerinin devamlılığı için halkın bu alanlara erişiminin uygun seviye ve şekilde tutulması esastır.

(3) Bu alanlar aşağıdaki kriterlerden bir veya bir kaçını içerir.



“a) Doğal karakterini korumuş, büyük memeliler dahil besin zinciri içerisinde av-avcı ilişkisini muhafaza eden, yerli bitki ve hayvan topluluklarını bulunduran, özgün ekosistem yapısına sahiptir.

b) Modern yaşam ve önemli insan faaliyetleri tarafından etkilenmemiş, kırsal yaşam özellikleri taşır.

c) Doğal alanların ekolojik bütünlüğünü sağlar.

ç) Aşırı derecede ve uygunsuz insan kullanımı ve mevcudiyetinden uzaktır.

d) Yaban hayvanlarının barınma, beslenme ve üreme gibi hayati ihtiyaçlarını temin edebileceği uygun yaşama şartlarını sağlar.

e) Biyolojik çeşitliliği, ekolojik süreçleri, ekosistem hizmetlerini, ekolojik barınakları muhafaza eder ve iklim değişikliklerine tampon sağlar.

f) Korunacak hedef tür veya türlerin yıl içerisinde dönemlerine bağlı yaptıkları göç ve yayılma alanlarını ve göç yollarını ihtiva eder.

g) Peyzaj değeri yüksektir.”

### **5.3.5. Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanları**

99 sayılı Doğal Sit Alanları Koruma ve Kullanma Koşulları İlke Kararı' na göre:

“1) Kesin korunacak hassas alanlar veya nitelikli doğal koruma alanlarını etkileyen, bu koruma bölgeleri ile bütünlük gösteren, korumaya katkı sağlayacak, doğal ve kültürel bakımdan uyumlu düşük yoğunlukta faaliyetler, turizm ve yerleşimlere izin veren alanlardır.

(2) Bu alanlar aşağıdaki özelliklerden bir veya birkaçını bünyesinde bulundurur.

a) Peyzajı ile uyumlu insan yerleşimlerini içinde bulundurur.

b) Doğal kaynak yönetim sistemleri ve ilgili kültürel değerleri, ekosistemleri ve habitatları içerir veya korunmasına katkı sağlar.

c) İnsanlar ve doğa arasında dengeli ilişkilerin geliştirilmesine ve muhafaza edilmesine katkıda bulunur.

ç) Uygulanabilir durumlarda yerel halkın sosyal ve ekonomik kazançlarına katkı sağlar.

d) Ulusal, bölgesel ve yerel seviyelerde doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımına ve kalkınmaya destek olur.

e) Ekolojik, ekonomik ve sosyal boyutları dikkate alarak doğal kaynakların sürdürülebilir koruma ve kontrollü kullanımına elverişli alanlardır.”

Doğal sit alanları yeni koruma statüleri koruma ve kullanma koşulları:

Doğal sit alanları Yeni Koruma Statüleri Koruma ve Kullanma Koşulları Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonunca belirlenen 05.01.2017 tarih ve 99 sayılı İlke kararı ile belirlenmiştir. Buna göre;

“Doğal Sit Alanlarının güncel durumu, Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik doğrultusunda, ardışık 4 mevsim yapılan Ekolojik Temelli Bilimsel Araştırma Projeleri sonucunda ortaya çıkan raporlarla belirlenmekte ve kesin korunacak hassas alanlar, nitelikli doğal koruma alanları ve sürdürülebilir koruma ve kontrollü kullanım alanları olarak yeniden tescil edilmektedir. Bu çerçevede Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik’te belirtilmeyen hususlara açıklık getirilmesi amacıyla ilke kararı almak zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

“A-) Kesin Korunacak Hassas Alanlar: Kaynak değerlerinin korunması için; alan kullanımı ve alana tüm etkilerin sınırlandırıldığı, gerektiğinde insanların bölgeye girişlerinin engellendiği, bilimsel araştırmalar, eğitim ya da çevresel izleme amacıyla özel önlemler alınarak korunacak kara, su, deniz alanları olup, Bakanlar Kurulu kararı ile ilan edilerek yapı yasağı getirilen mutlak korunması gereken alanlardır.

1. Flora, fauna ve bunlara ait habitatlar ile topografya ve silüet etkisini bozabilecek hiçbir eylemde bulunulmayacağına,

2. Ancak bu alanlarda Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu izniyle;

a. Kesin yapı yasağı olmakla birlikte, resmi ve özel kuruluşlarca zorunlu olan alanlarda, teknik altyapı hizmetlerinden kanalizasyon, içme suyu, doğalgaz hattı, enerji nakil hattı ve orman yangın yolu yapılabileceğine,

b. Devletin güvenlik ve emniyeti için zaruret arz eden yapıların yapılabileceğine,

c. Mevcut altyapı ve üst yapı tesisleri ile ruhsatlı veya ruhsatlı sayılan yapıların bakım ve onarımlarının yapılabileceğine,

ç. Herhangi bir yapı yapılmamak kaydıyla arıcılık faaliyetlerinin yapılabileceğine,”

“B-) Nitelikli Doğal Koruma Alanları: Doğal yapısı değişmemiş veya az değişmiş, modern yaşam ve önemli ölçüde insan faaliyetleri tarafından etkilenmemiş, doğal süreçlerin hakim olduğu, koruma amaçlarına uygun olarak yörede yaşayanların alanın mevcut kaynaklarını kullanmasını sağlayarak doğal hayata dayalı geleneksel yaşam şekillerinin korunduğu kara, su, deniz alanlarıdır.

1. Yangın için gerekli koruma önlemlerinin ilgili kuruluşlarca alınmasına,

2. Taş, toprak, kum alınmamasına; kireç, taş, tuğla, mermer, kum, maden gibi ocakların açılmamasına; toprak, cüruf, çöp, hafriyat, sanayi atığı ve benzeri malzemenin dökülmemesine; ancak sit kararı ilanından önce ruhsat almış olan işletmelerde sahanın sorumlular tarafından rehabilite edilerek yasal süresi içinde işlerin tasfiyesine,

3. Bu alanların korunmasını sağlamak amacıyla yönelik, her türlü bilgi verici uyarı levhalarının konulmasına, bu alanlardaki koruma önlemlerinin ilgili kuruluş ve yerel yönetimlerce alınmasına,

4. Ancak bu alanlarda Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu izniyle;

a. Kesin Korunacak Hassas Alanlardaki faaliyetlerin yapılabilmesine,

b. Balıkçı barınağı, bekçi kulübesi ve ahşap iskele yapılabilmesine,

c. Zorunlu olan alanlarda, teknik altyapı hizmetleri olan telefon hattı, GSM baz istasyonu, teleferik, telesiyer gibi uygulamalarının yapılabilmesine,

ç. Doğal kaynak suyunun isalesine ve jeotermal kaynak suyunun sondaj ve isalesine yönelik uygulamaların ilgili Bakanlıkların görüşleri doğrultusunda yapılabilmesine,

d. Kar ve rüzgâr devrikleri, doğal afetlerden etkilenmiş, hastalanmış veya kıymet ağacı olmayan ağaçların bakımının yapılabilmesine veya kaldırılabilmesine,

e. Ormanların bakımı ve doğal dengenin korunmasını sağlamak amacıyla ilgili kurumdan alınacak teknik rapor doğrultusunda ağaç kesimine ve yöresel türlerin dikimine izin verilebilmesine,

f. Doğal dengenin devamlılığının sağlanması amacıyla ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri doğrultusunda alanın özelliğinden kaynaklanan faaliyetlerin sürdürülebilmesine,

C-) Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanları: Kesin korunacak hassas alanlar veya nitelikli doğal koruma alanlarını etkileyen, bu koruma bölgeleri ile bütünlük gösteren, korumaya katkı sağlayacak, doğal ve kültürel bakımdan uyumlu düşük yoğunlukta faaliyetler, turizm ve yerleşimlere izin veren alanlardır.

1. Toprak, cüruf, çöp, hafriyat, sanayi artığı gibi maddelerin dökülmeyeceğine,

2. Ancak bu alanlarda Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu izniyle;

a. Kesin Korunacak Hassas Alanlar ile Nitelikli Doğal Koruma Alanlarındaki faaliyetlerin yapılabilmesine,

b. Örtü altı tarım, kültür balıkçılığı ve entegre tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yapılabilmesine,

c. Katı atık düzenli depolama tesisi, atık su arıtma tesisi, yat çekek yeri, akaryakıt istasyonu gibi uygulamaların yapılabileceğine,

ç. Üst ölçekli planlara uygun olmak şartıyla sanayi tesislerinin yapılabileceğine,

d. Doğal peyzaj ve silüet dikkate alınarak kum, çakıl, taş, maden ve benzeri malzeme alınabileceğine, bu amaçla ocak açılabilmesine,

D-) Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik ve İlke Kararlarına aykırı olmamak ve Çevre Düzeni Planında belirtilen şartları aşmamak kaydıyla; Çevre Düzeni Planlarında yerleşme ve gelişme alanları dışında kalan alanlarda, alt ölçekli imar planı yapılmaksızın yapılabileceği belirtilen kullanımlara, alanın özelliği göz önüne alınarak, koruma amaçlı imar planına ve geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları belirlenmesine gerek olmaksızın Çevre Düzeni Planı hükümleri doğrultusunda Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunca izin verilebileceğine oy birliği ile karar verilmiştir.”

#### **5.4. Doğal Sit Alanlarının Geçmişten Günümüze Koruma Statüsü Olarak Gelişimi ve Değişimi**

2/7/1951 tarihinde kabul edilen 5805 sayılı kanunla kültür mirasının korunmasına ilişkin ilk yasal düzenleme yapılmıştır. Bu kanunla, yurt içinde bulunan yalnızca mimari ve tarihi anıtların korunması, bakımı, onarımı ve restorasyon işlerinde uygulanacak ilkeleri belirlemek, bilimsel görüş vermek ve sorunlara çözüm üretmek amacıyla, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı “Anıtlar Yüksek Kurulu” kurulmuş ve Anıtlar Yüksek kurulunun teşekkülü ve görevleri hususları düzenlenmiştir. Böylece taşınmaz kültür varlıklarının korunması ile ilgili ilk hizmetler başlatılmıştır.

Ülkemizin 20 Mayıs 1946 tarih ve 4895 sayılı kanunla taraf olduğu UNESCO’nun “Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu” Mayıs 1964 tarihli Venedik Tüzüğü’nü kabulünün ardından ülkemizde koruma anlayışı ve uygulama biçimlerinde değişimler yaşanmaya başlanmıştır. Çünkü Venedik Tüzüğü ile tarihi kültür varlığı kavramının sadece bir mimari eseri içine almayacağı bunun yanında belli bir uygarlığın, önemli bir gelişmenin, tarihi bir olayın tanıklığını yapan kentsel ya da kırsal bir yerleşmeyi de kapsayacağı ve yalnız büyük sanat eserlerini değil, ayrıca zamanla kültürel anlam kazanmış daha basit eserleri de kapsayacağına dikkat çekilmiştir.

Venedik Tüzüğü ile tarihi anıtların ve yerleşmelerin korunması için sürekli çalışacak uluslararası bir konseyin kurulması yönünde alınan tavsiye kararı neticesinde tarihi anıtlar

ve sitlerin korunması, muhafaza edilmesi ve değerlendirilmesine yönelik teoriler, yöntemler, teknikler ile ilgili her türlü araştırmayı desteklemek ve yönlendirmek olan Uluslararası ve hükümetler dışı bir organizasyon olan anıt ve sitlerin bakım-onarımı, korunması ve değerlendirilmesi uygulamalarında kullanılan kuram, yöntem ve bilimsel tekniklerin geliştirilmesine çalışan yol gösterici bir kurum olarak görev yapmak üzere ICOMOS (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi / International Council on Monuments and Sites) 1965 yılında Varşova'da kurulmuştur.

ICOMOS'un kuruluşunun arka planında 1964'de Venedik'te yapılan 2.Uluslararası Tarihi Anıtlar Mimar ve Teknisyenleri Kongresi'nin sonuç bildirgesi olarak kabul edilen, bildirgesi olan "Venedik Tüzüğü" nün, anıt ve yerleşmelerin korunması konusunda çalışacak uluslararası bir konseyin kurulmasını önermesi yatmaktadır.

UNESCO'nun 17 Ekim 21 Kasım 1972 tarihleri arasında Paris'te toplanan 16. Genel Konferansında; Kültürel mirasın ve doğal mirasın sadece geleneksel bozulma nedenleriyle değil, fakat sosyal ve ekonomik şartların değişmesiyle bu durumu vahimleştiren daha da tehlikeli çürüme ve tahrip olgusuyla gittikçe artan bir şekilde yok olma tehdidi altında olduğunu not ederek, kültürel ve doğal mirasın herhangi bir parçasının bozulmasının veya yok olmasının, bütün dünya milletlerinin mirası için zararlı bir yoksullaşma teşkil ettiğini göz önünde tutarak, sorunun uluslararası bir sözleşme konusu yapılmasına karar verilmiş ve 16 Kasım 1972'de Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme kabul edilmiştir.

Tüm bu ulusal ve uluslararası gelişmeler sonucunda Ülkemizde 25. 4. 1973 tarih ve 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu kabul edilmiştir. Bu kanuna göre Eski Eser "Tarihten önceki devirlerle tarihî devirlere ait olup, bilim, kültür, din veya güzel sanatlarla ilgili bulunan, yer üstünde, yeraltında veya su içindeki (bütün yapılara, taşınır ve taşınmaz mallara ve aynı nitelikteki her türlü belge olarak" tanımlanmıştır.

Aynı kanunda "Eski Eserler" başlığı altında ilk defa "Sit" kavramı Ülkemiz yasal mevzuatında yer almıştır. Bu kanuna göre; sit, Homojen oluşları ve özellikleri tarihî, estetik, artistik, bilimsel, ekolojik, etnografik, ebedi veya efsanevî önemleri bakımından korunmaları ve değerlendirilmeleri gereken, tabiatın veya tabiatla insanların müşterek eseri olan topografik bölgeler olarak; tarihi sit, önemli tarihî olayların geçtiği, bu sebeple korunması gerekli görülen yerler; arkeolojik sit, (Tarihî şehir kalıntısı) veya ören yeri, antik bir yerleşmenin veya eski bir medeniyetin kalıntılarının bulunduğu yer veya su altında bilinen veya meydana çıkarılan yerler; tabii sit (Tabii anıt) ise korunması gerekli tabiat

(güzellik ve gariplikleri ile tabii ve jeolojik olayların meydana getirdiği güzel görünümlere, asırlık ağaç ve koruluklar olarak tanımlanmıştır.

Bu günkü doğal Sit kavramı temelleri bu kanunla atılmıştır. Aynı kanun ile koruma, parsel ölçeğinden alan ölçeğine taşınmış, bu düzenlemede sit alanlarının ve korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının sayısını artırmıştır. Bu kanunda Eski Eserlere ilişkin iş ve işlemlerin Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunca değerlendirilerek Millî Eğitim Bakanlığının izni ile yürütülmeye devam ettiği görülmektedir.

Vakıflar Genel Müdürlüğünün idaresinde bulunan vakıf eski eserlere ilişkin iş ve işlemler ise yine Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu kararı alındıktan sonra Vakıflar Genel Müdürlüğünce yapılmıştır.

Aynı kanunda eski eserlerin bulunduğu çevrelere ilişkin imar planlarının yapılması durumunda Millî Eğitim Bakanlığı'nın görüşünün alınması gerektiği ve imar planı değişikliği teklifinin Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu (GEEAYK) tarafından yapılabileceği ve GEEAYK'a tescil ve onarım kararlarını alma yetkisi verilmiştir.

Venedik Tüzüğü kabulünün ardından koruma anlayışı ve uygulama biçimlerinde yaşanan değişimler ve 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu ile yapılan düzenlemeler ile sit alanlarının ve korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının sayısının artmış olması sebebi ile Gayri Menkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu görev ve sorumluluklarının genişlediği görülmektedir.

Bu doğrultuda "Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu" nun teşkili ve görevlerinin 18.06.1973 tarih ve 1741 sayılı Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Teşkiline ve Vazifelerine dair 2 Temmuz 1951 tarihli ve 5805 Sayılı Kanunda Bazı Değişiklikler Yapılması Hakkında Kanun ile yeniden düzenlenmiştir. Bu kanun ve ilgili yönetmelikler ile aday tespitleri, üye seçimleri, aday ve üyelere aranacak diğer vasıflar ile toplantılar ve alınacak kararlara ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.

Buna paralel olarak kurulun yetki, sorumluluk ve görev alanları genişletilmesi ve ülke bütününde korumanın bir merkezden idaresini olanaksızlaştırması nedeniyle yeni bir örgütlenmeye ihtiyaç duyulmuştur. 21.07.1983 Tarihinde 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu bu gereğe cevap vermek üzere çıkartılmıştır. Bu kanunun amacı korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tanımları belirlemek, yapılacak işlem ve faaliyetleri düzenlemek, bu konuda gerekli ilke ve uygulama kararlarını alacak teşkilatın kuruluş ve görevlerini tespit etmek olarak tanımlanmıştır.

1987 Yılında ise bu kanunun değişikliğine ilişkin 3386 sayılı kanun yürürlüğe girmiştir. 3386 sayılı kanun ile 2863 sayılı kanunda yapılan değişiklik ile Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu adını almış, ayrıca koruma hizmetlerinin yerinden yürütülmesini sağlamak üzere Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulları oluşturulmuştur.

Kültürel değerleri yaşatmak, geliştirmek, yaymak, tanıtmak, değerlendirmek ve benimsetmek, tarihî ve kültürel varlıkların tahribini ve yok edilmesini önlemek, yurdun turizme elverişli bütün imkânlarını ülke ekonomisine olumlu katkı sağlayacak şekilde değerlendirmek, turizmin geliştirilmesi, pazarlanması, teşvik ve desteklenmesi için gerekli önlemleri almak, kültür ve turizm konularıyla ilgili kamu kurum ve kuruluşlarını yönlendirmek ve bu kuruluşlarla işbirliğinde bulunmak, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör ile iletişimi geliştirmek ve işbirliği yapmak üzere 16.4.2003 tarih ve 4848 sayılı kanun ile Kültür ve Turizm Bakanlığı kurulmuştur. Korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarına ilişkin iş ve işlemleri düzenlemek ve yürütmek görevi bu kanun kapsamında kurulan Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde yer alan Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğüne verilmiştir.

Yine bu kanunla Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ve koruma kurullarına verilen görevlerin yerine getirilmesini sağlamak, araştırma, inceleme, tespit, değerlendirme ve plânlamaya yönelik hizmetleri yapmak veya yaptırmak görevi ve Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu ve koruma kurulları kararlarının alınmasına ve uygulanmasına dair işlemlerin yürütülmesini ve koordinasyonunu sağlama görevi Kültür ve Turizm Bakanlığına verilmiştir.

14.07.2004 tarih 5226 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun getirdiği değişiklikler ile daha önce yasada tanımlanmayan Koruma Amaçlı İmar Planı Tanımı ve Yapım Sürecine İlişkin Değişiklikler, Yerel Yönetimlere Verilen Yetki ve Görevler ile Örgütlenmeyle İlgili Değişiklikler. Koruma, uygulama ve denetim bürolarının kurulması: basit onarım izni: koruma amaçlı imar planı onaylanmış sit alanlarında yapı izni kamulaştırma koruma amaçlı imar planlarının hazırlanması ve onaylanması takas ve yapılanma aktarımı yapılanma haklarına ilişkin menkul kıymetlerin düzenlenmesi yönetim alanlarıyla ilgili görev ve yetkiler kurul üyelikleri, kurul toplantıları ve kararlarına ilişkin değişiklikler. üyelerin sayıları, nitelikleri ve görevden alınmaları toplantı ve kararlar: Mali kaynaklar ve istisnalara ilişkin yenilikler yapı esaslarıyla ilgili değişiklikler. sit ve koruma alanlarına izinsiz

müdahale ören yeri ve çevre düzenleme projesi yönetim alanı, yönetim planı ve bağlantı noktası ile ilgili değişikliklerin yasaya eklendiği görülmektedir.

3386 sayılı kanunla değişik 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 14.07.2004 tarih ve 5226 sayılı kanunla yeniden düzenlenmiştir. 5226 sayılı kanun ile 2863 sayılı kanunda yapılan değişiklik ile Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulları, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurullarına dönüştürülmüştür. Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının ve doğal sit alanlarının tespiti, Kültür ve Turizm Bakanlığının koordinatörlüğünde ilgili ve faaliyetleri etkilenen kurum ve kuruluşların görüşü alınarak yapılan tespitler koruma bölge kurulu kararı ile tescil edilmektedir.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ve doğal sit alanlarına ilişkin iş ve işlemleri 2863 sayılı yasa ve Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunca çıkarılan ilke kararları kapsamında yürütülmekte iken 648 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname ile 2863 sayılı yasada yapılan değişiklik ile 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu Ek Madde 4 – (Ek: 8/8/2011-KHK-648/51 md. ) de (1)” Taşınır tabiat varlıkları hariç tabiat varlıkları, doğal sit alanları ve bunlara ilişkin koruma alanları ile ilgili olarak bu kanunda öngörülen iş, işlem ve kararlar bakımından görevli ve yetkili bakanlık, Çevre ve Şehircilik Bakanlığdır.” hükmü ve 644 sayılı kanun Hükmünde Kararnamenin madde 13/a – (ek: 8/8/2011-khk-648/ 10 md.) Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü görev ve sorumlulukları tanımlanmış olup Milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, sulak alanlar ve benzeri koruma statüsü bulunan diğer alanların tescil, onay ve ilanına dair usul ve esasları belirlemek ve bu alanların sınırlarını tescil etmek, Tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile özel çevre koruma bölgelerinin tespit, tescil, onay, değişiklik ve ilanına dair usul ve esasları belirlemek ve bu alanların sınırlarını tespit ve tescil etmek, yönetmek ve yönetilmesini sağlamak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı görev ve yetkisi kapsamına alınarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bünyesinde Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü tarafından iş ve işlemlerin yürütülmesi sağlanmaktadır.



## **5.5. Doğal Sit Alanlarının İdari Yapılanması**

### **5.5.1. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı**

“Taşınır tabiat varlıkları hariç tabiat varlıkları, doğal sit alanları ve bunlara ilişkin koruma alanları ile ilgili olarak bu kanunda öngörülen iş, işlem ve kararlar bakımından görevli ve yetkili bakanlık, Çevre ve Şehircilik Bakanlığıdır.” ifadesi ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığının teşkilat yapısı ve sorumlulukları 644 sayılı KHK ile tanımlanmıştır. Daha sonra 648 sayılı KHK ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı görevlerinde değişikliğe gidilerek doğal sit alanı tanımı 2863 sayılı kanunun 3. maddesine eklenmiştir. Böylece doğal sit alanı koruma statüsü olarak ilk defa ulusal mevzuatımızda yer almıştır.

#### **5.5.1.1. Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü**

17.08.2011 tarih ve 28028 sayılı Resmî Gazete ’de yayımlanarak yürürlüğe giren 648 sayılı KHK ile 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununda yapılan değişikliğe göre; 2863 sayılı kanun Ek Madde – 4: “Taşınır tabiat varlıkları hariç tabiat varlıkları, doğal sit alanları ve bunlara ilişkin koruma alanları ile ilgili olarak bu kanunda öngörülen iş, işlem ve kararlar bakımından görevli ve yetkili bakanlık, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 13/A Maddesi ile Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü görev ve sorumlulukları belirlenmiştir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesi ile 10.07.2018 tarih, 30474 sayılı R.G. Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında 1 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü’nün görevleri 109. Madde ile açıklanmıştır:

Buna göre Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkileri aşağıda yer almaktadır.

a) Milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, sulak alanlar ve benzeri koruma statüsü bulunan diğer alanların tescil, onay ve ilanına dair usul ve esasları belirlemek ve bu alanların sınırlarını tescil etmek,

b) Tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile özel çevre koruma bölgelerinin tespit, tescil, onay, değişiklik ve ilanına dair usul ve esasları belirlemek ve bu alanların sınırlarını tespit ve tescil etmek, yönetmek ve yönetilmesini sağlamak,

c) Milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, doğal sit alanları, sulak alanlar, özel çevre koruma bölgeleri ve benzeri koruma statüsü bulunan diğer alanların kullanma ve yapılaşmaya yönelik ilke kararlarını belirlemek ve her tür ve ölçekte çevre düzeni, nazım ve uygulama imar planlarını yapmak, yaptırmak, değiştirmek, onaylamak, uygulamak veya uygulanmasını sağlamak,

ç) Tabiat varlıkları, doğal, tarihi, arkeolojik ve kentsel sitler ile koruma statüsü bulunan diğer alanların çakıştığı yerlerde koruma ve kullanma esaslarını ilgili bakanlıkların görüşünü alarak belirlemek ve bu alanların kısmen veya tamamen hangi idarelerce yönetileceğine karar vermek, her tür ve ölçekteki çevre düzeni, nazım ve uygulama imar planlarını yapmak, yaptırmak ve onaylamak,

d) Orman alanları dışında yer alan korunması gerekli taşınmaz tabiat varlıkları, koruma alanları ve doğal sit alanlarının Bakanlıkça belirlenen ilke kararlarına, onaylanan planlara uygun olarak kullanılmak üzere tahsisini gerçekleştirmek, uygulamaların tahsis şartlarına uygun olarak gerçekleşmesini izlemek ve denetlemek,

e) Tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile özel çevre koruma bölgelerine ilişkin olarak; hâlihazır haritaları aldirmek, gerekli görülen projeleri yapmak, yaptırmak ve onaylamak, her türlü araştırma ve inceleme yapmak, yaptırmak, izlemek, eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yürütmek, kullanım yasağı getirilen alanların kamulaştırma veya benzer yollarla kamunun eline geçirilmesini sağlamak, kontrol ve denetim yapmak, gerekli görülen alanların korunması ve kirliliğin önlenmesi amacıyla yatırım yapmak veya ilgili idarelerin yatırım projelerini desteklemek, bu alan ve bölgelerde Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlere ilişkin her türlü tasarrufta bulunmak, işletmek, işlettirmek ve kullanım izinlerini vermek, korunan alanlara ilişkin insan ve finansman kaynağı sağlamak,

f) Bakan tarafından verilen diğer görevleri yapmak.

(2) Orman ve orman rejimine tabi olmayan yerlerde Tarım ve Orman Bakanlığınca tespit edilen veya ettirilen tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, sulak alanlar ve benzeri diğer koruma alanları ile Bakanlıkça tespit edilen doğal sit alanları, tabiat varlıkları ve bunların koruma alanlarının tescil ve ilanı Bakanın onayı ile yapılır. Ancak Bakanlıkça yapı yasağı önerilen tabiat varlıkları ve doğal sit alanları dahil orman rejimine tabi olmayan bütün koruma alanları Cumhurbaşkanınca tescil ve ilan edilir. Uygulama imar planı kararı ile yapı yasağı getirilen özel mülkiyete konu alanlara ilişkin arazi ve arsa düzenlemesi, trampa veya kamulaştırma işlemleri, bu alanların yönetimi ve işletmesini üstlenen kuruluşlarca veya Bakanlıkça gerçekleştirilir.

Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü sorumluluğunda bulunan korunan alanlar:

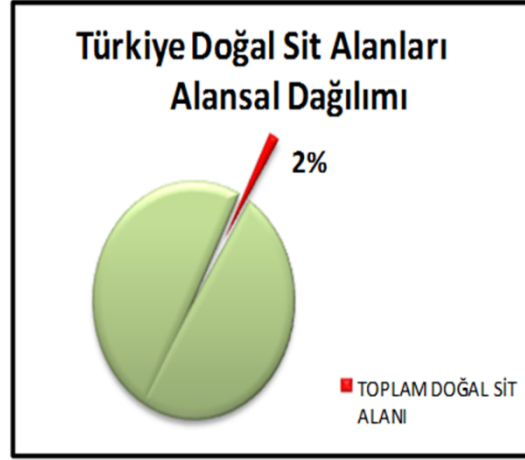
### 1. Doğal Sit Alanları

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve 644 sayılı KHK'ya dayanılarak çıkarılan Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelikte doğal sit; jeolojik devirlere ait olup, ender bulunmaları nedeniyle olağanüstü özelliklere sahip yer üstünde, yeraltında veya su altında bulunan korunması gerekli alanlar olarak tanımlanmaktadır.

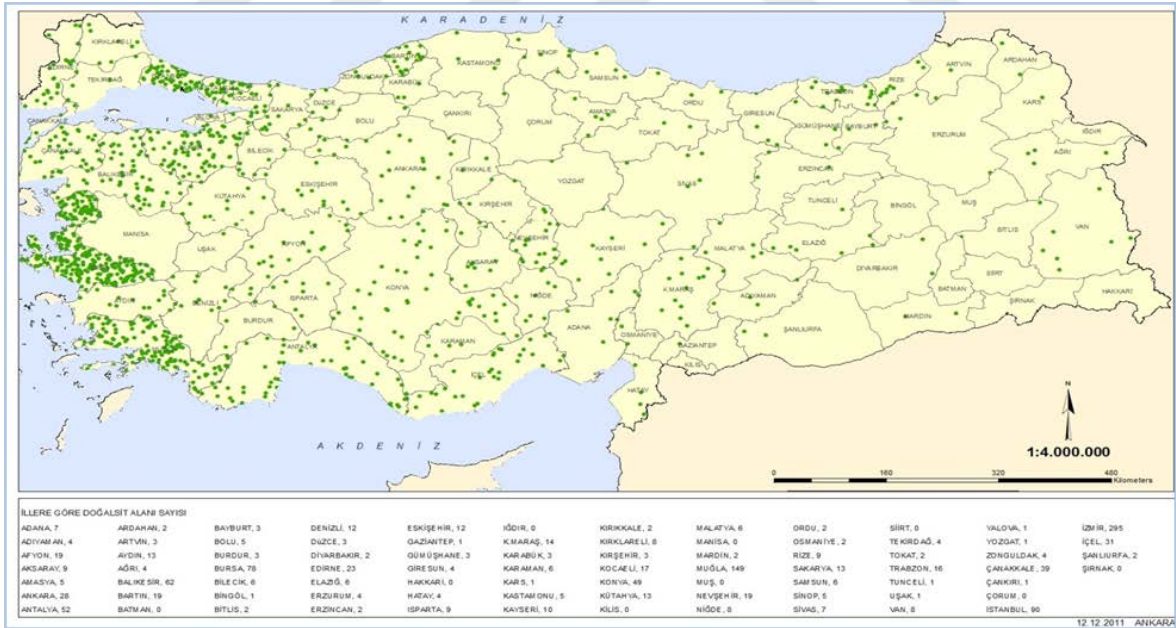
Yönetmeliğin 6. maddesinde doğal sit alanlarının özellikleri belirtilmiştir. Buna göre doğal sit alanları aşağıdaki özelliklerden bir ya da bir kaçını taşıması gerekmektedir.

- a) Ekosistem işlevlerini sürdürebilecek yeterli büyüklükte olan.
- b) Tür, genetik, habitat ve ekosistem çeşitliliği açısından önemli biyolojik çeşitlilik değerlerine sahip.
- c) Bölgesel, ulusal veya dünya ölçeğinde nesli tehdit ve tehlike altında olan, dar yayımlı veya endemik türleri barındıran veya bu türlerin yaşamlarının belirli bir dönemini geçirdikleri habitatları içeren.
- ç) Tehdit altındaki ekosistemlerin veya yok olma tehlikesi altında bulunan türlerin korunması açısından bu türleri temsil etme kabiliyetine sahip.
- d) Kaynak ve peyzaj bütünlüğünü sağlayan sosyal, kültürel ve rekreasyonel değere sahip.
- e) İnsan müdahalesinin olmadığı veya sınırlı müdahalenin olduğu doğal yapısını muhafaza edebilen.
- f) Tipik, doğal, nadir özellikler taşıyan.
- g) İçerdiği tür ya da habitatları diğer tür ya da habitatlara göre daha ilgi çekici olan.
- ğ) Hidrolojik-hidrojeolojik açıdan ekolojik önemi bulunan yer üstü ve yeraltı su kaynaklarına sahip.
- h) Göçmen kuş türlerine ait bir habitatı temsil eden.
- ı) Mevcut ve potansiyel habitat tiplerini içine alacak biçimde ekolojik rehabilitasyon veya ekolojik restorasyon çalışmaları ve ıslah yöntemleri ile yeniden kazanılabilen.
- i) Biyolojik çeşitliliğin uzun vadeli devamlılığını sağlayacak doğal süreçleri ve türleri muhafaza eden. Alanlardır.

KORUNAN ALAN	Yüz ölçümü (ha)
Doğal Sit Alanı	1.774.000
Özel Çevre Koruma Bölgesi	2.458.749
Milli Park	848.202
Yaban Hayatı Geliştirme Sahası	1.191.340
Sulak Alan	3.215.500
Tabiat Parkı	90.218
Tabiatı Koruma Alanı	64.242
Tabiat Anıtı	6.683
<b>TOPLAM</b>	<b>9.648.934</b>



Şekil 5.3. Türkiye’de korunan alanlar ve doğal sit alanları alansal dağılımı



Şekil 5.4. İllere göre doğal sit alanları (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı verileri)

Ülkemizde bazı korunan alanlar birden fazla korunan alan statüsü taşımaktadır. 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 2872

sayılı Çevre Kanunu, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu, 3194 sayılı İmar Kanunu ve 6831 sayılı Orman Kanunu ve diğer ilgili kanun hükümleri bu alanlarda eş zamanlı olarak uygulanmaktadır.

Tablo 5.1. 2873 sayılı kanun 2863 sayılı kanun ve 383 sayılı KHK ile korunan alan yüzdesi

<b>2873 SAYILI KANUN 2863 SAYILI KANUN VE 383 SAYILI KHK İLE KORUNAN ALAN YÜZDESİ</b>	<b>MİLLİPARK (2873 SAYILI KANUN)</b>	<b>TABIAT PARKI (2873 SAYILI KANUN)</b>	<b>TABIATI KORUMA ALANI (2873 SAYILI KANUN)</b>	<b>TABIAT ANITI (2873 SAYILI KANUN)</b>
<b>DOĞAL SİT ALANI OLAN YÜZDESİ (2873 SAYILI KANUN)</b>	<b>25.3</b>	<b>29.4</b>	<b>59.1</b>	<b>92.6</b>
<b>ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGESİ OLAN YÜZDESİ (383 SAYILI KHK)</b>	<b>0.1</b>	<b>2.8</b>	<b>0.0</b>	<b>0.0</b>

Tablo 5.2. 2863 sayılı kanun ve 383 sayılı KHK ile korunan alanlarda 2873 sayılı kanunla korunan alan yüzdesi

<b>2863 SAYILI KANUN VE 383 SAYILI KHK İLE KORUNAN ALANLARDA 2873 SAYILI KANUNLA KORUNAN ALAN YÜZDESİ</b>	<b>DOĞAL SİT ALANI (2863 SAYILI KANUN)</b>	<b>ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGESİ (383 SAYILI KHK)</b>
<b>MİLLİPARK OLAN YÜZDESİ (2873 SAYILI KANUN)</b>	<b>13.41</b>	<b>0.04</b>
<b>TABIAT PARKI OLAN YÜZDESİ (2873 SAYILI KANUN)</b>	<b>1.46</b>	<b>0.18</b>
<b>TABIATI KORUMA ALANI OLAN YÜZDESİ (2873 SAYILI KANUN)</b>	<b>1.73</b>	<b>0.0</b>
<b>TABIAT ANITI OLAN YÜZDESİ (2873 SAYILI KANUN)</b>	<b>0.32</b>	<b>0.0</b>

## 2. Özel Çevre Koruma Bölgeleri (BKK)

Özel Çevre Koruma Bölgeleri, Akdeniz'in Kirliliğe Karşı Korunması (Barselona), sözleşmesinin taraf ülkelere getirdiği bir yükümlülüğün yanı sıra ilgili mevzuat gereğince, ülke ve dünya ölçeğinde ekolojik önemi olan, çevre kirlenmeleri ve bozulmalarına duyarlı toprak ve su alanlarının, biyolojik çeşitliliğin, doğal kaynaklar ile tarihi ve kültürel

değerlerin gelecek kuşaklara ulaşmasının gerekli olduğu, ancak, tüm bu değerlerin kentleşme, turizm, sanayi ve tarım gibi sektörlerin tehdidi altında bulunduğu alanlardır.

383 sayılı Kararname ile “Özel Çevre Koruma Bölgesi” olarak ilan edilen ve edilecek alanların sahip olduğu çevre değerlerini korumak ve mevcut çevre sorunlarını gidermek için tüm tedbirleri almak, bu alanların koruma ve kullanma esaslarını belirlemek, imar planlarını yapmak, mevcut her ölçekteki plan ve plan kararlarını revize etmek ve re'sen onaylamak görevleri yerine getirilmektedir.

Bu kapsamda bugüne kadar 16 adet özel çevre koruma bölgesi tespit ve ilan edilmiştir

1. Gökova Özel Çevre Koruma Bölgesi.
2. Köyceğiz-Dalyan Özel Çevre Koruma Bölgesi.
3. Fethiye-Göcek Özel Çevre Koruma Bölgesi.
4. Patara Özel Çevre Koruma Bölgesi.
5. Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi.
6. Göksu Deltası Özel Çevre Koruma Bölgesi.
7. Belek Özel Çevre Koruma Bölgesi.
8. Saros Körfezi Özel Çevre Koruma Bölgesi.
9. Foça Özel Çevre Koruma Bölgesi.
10. Datça-Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi.
11. Pamukkale Özel Çevre Koruma Bölgesi.
12. Gölbaşı Özel Çevre Koruma Bölgesi.
13. Ihlara Özel Çevre Koruma Bölgesi.
14. Tuz Gölü Özel Çevre Koruma Bölgesi.
15. Uzungöl Özel Çevre Koruma Bölgesi.
16. Finike Denizaltı Dağları Özel Çevre Koruma Bölgesi.



Şekil 5.5. Türkiye ÖÇK Bölgeleri

### 3. Tabiat Varlıkları

Jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan değerlerdir.

Tabiat varlığı koruma statüsüne haiz doğal mağaralar, şelaleler, travertenler, fosil yatakları, kalderalar, bazalt sütunlar, tarihi değeri olmayan peri bacaları, krater göller, kanyonlar vb. jeolojik ve jeomorfolojik oluşumlar ile anıt ağaç ve ağaç toplulukları taşınmaz tabiat varlığı olarak sayılabilecek değerlerdir.

Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü verilerine göre Ülkemizde tescilli 185 adet mağara, 8736 adet anıt ağaç bulunmakta ve bunların bir kısmının tescil süreci devam etmektedir.

Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmeliğe göre tabiat varlıklarının tespit ilke ve esaslarında tabiat varlıkları, aşağıdaki özelliklerden bir ya da birkaçını ihtiva eder. Ayrıca Tabiat varlıklarının korunma alanları ile birlikte tespit ve tescilin yapılması esas alınmıştır.

a) Tabiat varlıkları ender bulunan değişik özelliklere sahiptir.

b) Tabiat varlıklarının ilmi araştırma, jeolojik yapı, çevresel gözlemler, ekolojik gözlemler ve topoğrafik yapı hususlarında özellikleri bulunur.

c) Doğal ve kültürel öneme, estetik değere, ender olmasından kaynaklanan tekil olma özelliklerine ve olağandışı niteliklere sahiptir.

#### **5.5.1.1.1. Araştırma ve Tescil Dairesi Başkanlığı**

Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü bünyesinde Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcıları, Yönetim Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, Koruma ve İzleme Dairesi Başkanlığı, İmar Planlama Dairesi Başkanlığı, Harita ve Kamulaştırma Dairesi Başkanlığı, Yatırım ve Projeler Dairesi Başkanlığı ve Araştırma ve Tescil Dairesi Başkanlığı bulunmaktadır.

Bunlardan Araştırma ve Tescil Dairesi Başkanlığı doğal sit alanlarının yeniden değerlendirilmesi ve potansiyel sit alanlarının belirlenerek değerlendirilmesi konusunda görevlidir.

Araştırma ve Tescil Dairesinin görevleri;

Tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile benzeri koruma statüsü bulunan diğer alanlardaki doğal değerlerin ve biyolojik çeşitliliğin tespiti için her türlü araştırma ve inceleme faaliyetlerini yürütmek,

Milli parklar ile orman ve orman rejimi dışındaki tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, sulak alanlar ve benzeri koruma statüsü bulunan diğer alanların onay, tescil ve ilanına dair usul ve esasları belirlemek ve bu alanların sınırlarının tescil edilmesi ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,

Tabiat varlıkları ve doğal sit alanlarının tespit, tescil, onay, değişiklik ve ilanına dair usul ve esasları belirlemek,

Tabiat varlıkları, doğal, tarihi, arkeolojik ve kentsel sitler ile koruma statüsü bulunan diğer alanların çakıştığı yerlerde bu alanların kısmen veya tamamen hangi idarelerce yönetileceğine karar verilmesine ilişkin esasları belirlemek,

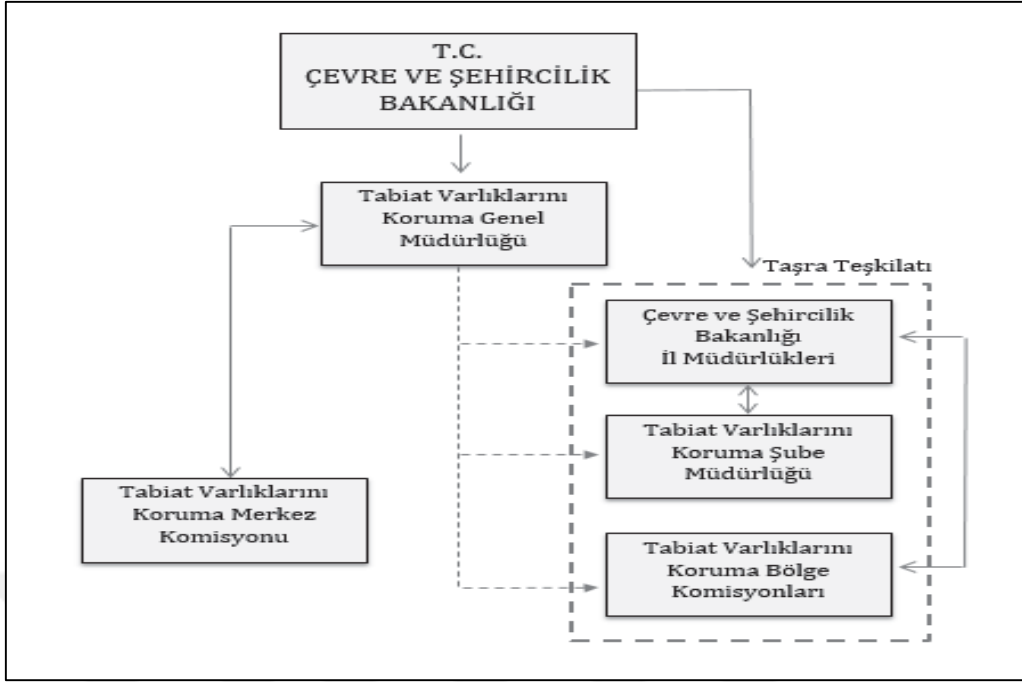
Faaliyet alanına ilişkin olarak genel müdür tarafından verilecek benzer görevleri yapmakla yükümlü olarak tanımlanmaktadır.



### 5.5.1.2. Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonları

2863 sayılı Yasaya eklenen 4. madde “Tabiat varlıkları, doğal sit alanları ve bunlara ilişkin koruma alanları ile ilgili hususlarda karar almak ve bu kanunda öngörülen diğer iş ve işlemlerde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na yardımcı olmak üzere; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı merkez teşkilatı bünyesinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Bakan Yardımcısı’nın başkanlığında, söz konusu varlıkların ve alanların özelliklerine göre konusunda uzmanlaşmış mimar veya şehir plancısı, orman veya çevre mühendisi ve hukukçular ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca uygun görülecek uzmanlardan Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonu ve taşrada aynı meslek alanlarından yeterli sayıda uzmanın katılımı suretiyle yeteri kadar Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu teşkil edilir. Bu komisyonların iş, işlem ve kararları konusunda, bu kanunun Koruma Yüksek Kurulu ve Koruma Bölge Kurulları ile ilgili hükümleri, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nca alınan ilke kararları çerçevesinde kıyasen uygulanır.” hükmü kapsamında Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonu ve Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonları oluşturulmuştur.

Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonları Kuruluş ve Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik ile Komisyonların çalışma usul ve esasları belirlenmiştir. Bu Yönetmeliğin amacı; korunması gerekli olan taşınmaz tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile ilgili olarak Bakanlığa verilen görevlerin yapılmasını sağlamak üzere, Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonu’nun ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonları’ nın kurulmasına ve çalışmalarına dair usul ve esasları düzenlemektir. Bu yönetmelik doğrultusunda çıkarılan 2017/02 sayılı TVK Komisyon Çalışmaları Genelgesi ile de Komisyonların toplantı, karar alma süreci, kararlar vb. konularda uyulması gereken kurallar belirlenmiştir.



Şekil 5.6. Çevre ve şehircilik bakanlığı korunan alanlar ile ilgili teşkilatlanma

#### 5.5.1.2.1. Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonu

2863 sayılı Ek madde.4 “Tabiat varlıkları, doğal sit alanları ve bunlara ilişkin koruma alanları ile ilgili hususlarda karar almak ve bu kanunda öngörülen diğer iş ve işlemlerde Çevre ve Şehircilik Bakanlığına yardımcı olmak üzere; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı merkez teşkilatı bünyesinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Bakan Yardımcısının başkanlığında, söz konusu varlıkların ve alanların özelliklerine göre konusunda uzmanlaşmış mimar veya şehir plancısı, orman veya çevre mühendisi ve hukukçular ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca uygun görülecek uzmanlardan Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonu ve taşrada aynı meslek alanlarından yeterli sayıda uzmanın katılımı suretiyle yeteri kadar Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu teşkil edilir. Bu komisyonların iş, işlem ve kararları konusunda, bu kanunun Koruma Yüksek Kurulu ve koruma bölge kurulları ile ilgili hükümleri, Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca alınan ilke kararları çerçevesinde kıyasen uygulanır.” hükmü çerçevesinde Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonu Kurulmuştur.

Merkez komisyonunun teşkili ve komisyon üyeliği

1) Merkez Komisyonu; Bakanlık Müsteşarının veya ilgili Müsteşar Yardımcısının başkanlığında, nitelikleri kanunun ek 4’üncü maddesinde belirtilen 15 üyeden oluşur.

2) Merkez Komisyonunda görüülecek olan konunun özelliğine göre, bu konunun görüüleceği toplantı ile sınırlı olmak üzere, gerektiğinde kamu kurum ve kuruluşlarının uzmanları ile diğer uzmanlar, oy hakları bulunmamak ve görüşlerine başvurulmak üzere Merkez Komisyonu toplantısına davet edilebilir.

(3) Bakanlıkça her yıl Ocak ayında komisyon üyelikleri yenilenir. Yeni üyeler görevlendirilene kadar mevcut üyeler görevine devam eder.

### **Merkez Komisyonunun görev ve yetkileri şunlardır:**

Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonları Kuruluş ve Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmeliğe göre Merkez Komisyonun görevleri;

“a) Korunması gerekli tabiat varlıkları ve doğal sit alanlarının korunması ile ilgili işlerde uygulanacak ilkeleri belirlemek.

b) Bölge komisyonları arasında koordinasyonu sağlamak.

c) Bölge komisyonlarınca alınan kararlar nedeniyle uygulamada doğan genel sorunları değerlendirerek karar vermek.

ç) Bölge komisyonlarınca; tabiat varlıkları, sit alanı tescili, derecelendirilmesi, sit alanı geçiş dönemi koruma esasları, kullanma şartları ve revizyonlarına ilişkin alınan kararlara karşı, diğer kurum ve kuruluşlar ile vatandaşlarca yapılan itirazları değerlendirerek karar almak. “

### **Merkez komisyonunun çalışma şekli**

Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonları Kuruluş ve Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmeliğe göre:

“(1) Merkez Komisyonu yılda en az iki defa toplanır. Bakanlık gerekli gördüğünde komisyonu olağanüstü toplantıya çağırabilir.

(2) Merkez Komisyonunun toplantı gündemi Genel Müdürlükçe hazırlanır.

(3) Merkez Komisyonu üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır, toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğu ile karar verir.

(4) Gündemdeki konu ile kişisel veya üçüncü dereceye kadar kan ve sıhri hısımlığı açısından ilişkisi veya menfaati bulunan üye Merkez Komisyonu toplantısına katılamaz ve oy kullanamaz.

(5) Merkez Komisyonu üyesi aynı anda bölge komisyonu üyesi olamaz.”

Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonunca bu güne kadar toplamda 11 adet İlke kararı çıkartılmıştır.

#### **5.5.1.2.2. Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge komisyonları**

Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonları Kuruluş ve Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmeliğe göre:

“2863 sayılı Ek madde 4 kapsamında teşkil edilen Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonları Bakanlık, iş ve işlemlerin sayısı ve içeriğini dikkate alarak bölge komisyonları kurar.

- Bölge komisyonlarının üye sayısı ve nitelikleri bölgedeki tabiat varlıkları ve doğal sitlerin genel durumuna göre belirlenir.
- Bölge komisyonları, nitelikleri kanunun ek 4’üncü maddesinde belirtilen en az beş, en çok yedi üyeden oluşur.
- Görüşülecek konu başka bir bakanlık veya kamu kurumunu ilgilendiriyor ise ilgili teknik uzmanlar bilgi vermek üzere toplantıya davet edilebilir.
- İlgili meslek kuruluşları ile sivil toplum kuruluşu temsilcileri müdürlüğün daveti ile bölge komisyon toplantılarına gözlemci olarak katılabilirler.”

Bölge komisyonlarında üyelik süresi ve üyeliğin sona ermesi

“Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonları Kuruluş ve Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmeliğe göre;

“Bölge komisyonu, ilk toplantısında üyelerden birini başkan bir diğerini başkan yardımcısı olarak seçer. Başkanın katılmadığı hallerde başkan yardımcısı, komisyona başkanlık eder. Bakanlıkça her yıl Ocak ayında komisyon üyelikler yenilenir. Yeni üyeler görevlendirilene kadar mevcut üyeler görevine devam eder.

Herhangi bir nedenle bir yıl içinde yıllık izin, hastalık ve mazeret izinleri hariç dört veya üst üste iki toplantıya katılmayan bölge komisyonu üyelerinin üyelikleri kendiliğinden sona erer.”

### Bölge komisyonlarının görevleri

Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonları Kuruluş ve Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmeliğe göre;

“Bölge komisyonları, taşınmaz tabiat varlıkları ve doğal sit alanlarında, kanun ve ilgili mevzuat ile Merkez Komisyonunun ilke kararları doğrultusunda aşağıdaki görevleri yürütür.

- a) Bakanlıkça tespit edilmesi öngörülen tabiat varlıkları veya doğal sit alanlarının esas değerlendirmesini yaparak görüş vermek.
- b) Geçiş dönemi koruma kullanma esaslarını belirlemek.
- c) Koruma amaçlı imar planları ile bunların her türlü değişikliklerini inceleyip karar vermek.
- ç) Uygulamaya yönelik projeler ile değişiklikleri hakkında karar vermek.
- d) Korunması gerekli taşınmaz tabiat varlıklarının koruma alanlarının tespitini yapmak.
- e) Korunması gerekli taşınmaz tabiat varlıkları ve bunların koruma alanlarına ilişkin uygulamaya dönük karar almak.
- f) Tescilli taşınmaz tabiat varlıklarının kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler, il özel idareleri ve mahalli idare birliklerince kamulaştırılması işlemlerinde taşınmazın fonksiyonuna ilişkin görüş bildirmek.”

### Bölge komisyonlarının çalışma şekli

Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonları Kuruluş ve Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmeliğe göre bölge komisyonlarının çalışma şekli;

“(1) Bölge komisyonları, görüşülecek dosya sayısı ve olağanüstü durumlar göz önüne alınarak, ayda en az bir defa toplanır.

(2) Müdürlük tarafından toplantı günleri ve gündemleri belirlenir. Üyeler toplantıya davet edilir.

(3) Bölge komisyonlarının toplantı sayısı, üye tam sayısının salt çoğunluğudur. Toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğu ile de karar verilmesi gerekir. Kararda en az 4 kişinin imzası bulunmalıdır. Kararlar; kanun, ilgili mevzuat ve ilke kararlarındaki dayanakları ile bilimsel gerekçeleri belirtilerek yazılır.

(4) Bölge komisyonu kararlarının meri mevzuatla çelişmesi hâlinde müdürlükçe karar dağıtımı yapılmaz, durum dosyasıyla birlikte ivedilikle Genel Müdürlüğe gönderilir ve görüş talep edilir.

Genel Müdürlük tarafından görüş yazısı bölge komisyonunun ilk toplantısında incelenerek karara bağlanır.

(5) Bölge komisyonu üyelerine ait komisyon gündemine yapılan başvuru konularının bölge komisyonunda görüşülmesi hâlinde, ilgili üye söz konusu gündem maddesi için görüş belirtmez ve oy kullanmaz.

(6) Gündemdeki konu ile kişisel veya üçüncü dereceye kadar kan ve sıhrî hısımlığı açısından ilişkisi veya menfaati bulunan üye, toplantıya katılamaz ve oy kullanamaz.”

#### Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu Kararlarına İtiraz

Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonları Kurulu ve Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmeliğe göre

“Merkez Komisyonuna, Bölge Komisyon Kararlarına planlama yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile valilik ve belediyelerce itiraz edilebilmektedir. Bölge Komisyonlarca alınan tabiat varlıklarının koruma alanları, sit alanı, derecelendirilmesi, sit geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları, koruma amaçlı imar planları ve revizyonlarına ilişkin kararlara karşı itiraz etme süresi 60 gündür. İtiraz yazılarında, itirazda bulunan merciin planlama yetkilerine dair hususlar ile itirazın hukuki gerekçeleri belirtilir. İtirazlar il müdürlüklerince Genel Müdürlüğe gönderilir ve Merkez Komisyonuna yapılan itirazlar sonuçlanıncaya kadar itiraza konu bölge komisyonu kararının uygulanmasına devam edilir. İtiraz kabul edilirse Merkez Komisyonu tarafından Bölge Komisyonu kararı kaldırılır ve müdürlükçe kararın dağıtıldığı yerlere yeniden karar dağıtımı yapılır.

2019 yılı itibariyle Türkiye’de toplam 27 adet Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu teşkil edilmiştir.”

Tablo 5.3. Bölge Komisyonları Sorumluluk Alanlar Çevre Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü TVK bölge komisyonları sorumluluk alanları listesi (Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü verileri)

1	<b>Ankara TVK Bölge Komisyonu</b>	ANKARA-ÇANKIRI-ÇORUM-KIRIKKALE
2	<b>Antalya 1 TVK Bölge Komisyonu</b>	ANTALYA (Demre, Döşemealtı, Elmalı, Finike, Kaş, Kemer, Kepez, Konyaaltı, Korkuteli, Kumluca, Muratpaşa )
3	<b>Antalya 2 TVK Bölge Komisyonu</b>	ANTALYA (Akseki, Aksu, Alanya, Gazipaşa, Gündoğmuş, İbradı, Manavgat, Serik)-BURDUR-İSPARTA
4	<b>Balıkesir TVK Bölge Komisyonu</b>	BALIKESİR
5	<b>Bursa TVK Bölge Komisyonu</b>	BURSA-YALOVA
6	<b>Çanakkale TVK Bölge Komisyonu</b>	ÇANAKKALE
7	<b>Denizli TVK Bölge Komisyonu</b>	DENİZLİ-AYDIN
8	<b>Edirne TVK Bölge Komisyonu</b>	EDİRNE-TEKİRDAĞ-KIRKLARELİ
9	<b>Erzurum TVK Bölge Komisyonu</b>	ERZURUM-ARDAHAN-BAYBURT-BİNGÖL-İĞDIR-KARS-TUNCELİ-AĞRI-ERZİNCAN
10	<b>Eskişehir TVK Bölge Komisyonu</b>	ESKİŞEHİR-AFYON-BİLECİK-KÜTAHYA-UŞAK
11	<b>İstanbul 1 TVK Bölge Komisyonu</b>	İSTANBUL (Kadıköy, Üsküdar, Maltepe, Ataşehir, Adalar, Sancaktepe, Kartal, Tuzla, Pendik, Sultanbeyli)
12	<b>İstanbul 2 TVK Bölge Komisyonu</b>	İSTANBUL (Beykoz, Şile, Çekmeköy, Ümraniye)
13	<b>İstanbul 3 TVK Bölge Komisyonu</b>	İSTANBUL (Sarıyer - Şişli - Eyüp, Gaziosmanpaşa, Sultangazi, Kağıthane , Esenler, Bağcılar )
14	<b>İstanbul 4 TVK Bölge Komisyonu</b>	İSTANBUL (Beşiktaş, Arnavutköy, Bakırköy, Küçükçekmece, Avcılar, Esenyurt, Beylikdüzü, Başakşehir, Büyükçekmece, Fatih, Zeytinburnu, Beyoğlu, Bayrampaşa, Bahçelievler, Güngören, Çatalca, Silivri)
15	<b>İzmir 1 TVK Bölge Komisyonu</b>	İZMİR (Urla, Güzelbahçe, Seferihisar, Menderes, Narlıdere, Balçova, Gaziemir, Konak, Bayraklı, Karabağlar, Buca, Torbalı, Selçuk, Bornova, Kemalpaşa, Bayındır, Tire, Ödemiş, Beydağ, Kiraz)-MANİSA
16	<b>İzmir 2 TVK Bölge Komisyonu</b>	İZMİR (Çeşme, Karaburun, Çiğli, Karşıyaka, Menemen, Aliağa, Foça, Kınık, Bergama ve Dikili ilçeleri)
17	<b>Karabük TVK Bölge Komisyonu</b>	KARABÜK-KASTAMONU-BARTIN-BOLU-ZONGULDAK
18	<b>Kayseri TVK Bölge Komisyonu</b>	KAYSERİ-SİVAS-MALATYA-YOZGAT
19	<b>Kocaeli TVK Bölge Komisyonu</b>	KOCAELİ-SAKARYA-DÜZCE
20	<b>Konya TVK Bölge Komisyonu</b>	KONYA-KARAMAN
21	<b>Mersin TVK Bölge Komisyonu</b>	MERSİN-ADANA-KAHRAMANMARAŞ-OSMANİYE-HATAY
22	<b>Muğla TVK Bölge Komisyonu</b>	MUĞLA
23	<b>Nevşehir TVK Bölge Komisyonu</b>	NEVŞEHİR-KIRŞEHİR-NİĞDE-AKSARAY
24	<b>Samsun TVK Bölge Komisyonu</b>	SAMSUN-SİNOP-AMASYA-ORDU-TOKAT
25	<b>Şanlıurfa TVK Bölge Komisyonu</b>	ŞANLIURFA-ADIYAMAN-DİYARBAKIR BATMAN-ELAZIĞ-MARDİN-GAZİANTEP-KİLİS
26	<b>Trabzon TVK Bölge Komisyonu</b>	TRABZON-ARTVİN-GÜMÜŞHANE-GİRESUN-RİZE
27	<b>Van TVK Bölge Komisyonu</b>	VAN-BİTLİS-HAKKARİ-MUŞ-SİİRT-ŞIRNAK

Doğal Sit Alanları ve Tabiat Varlıkları Koruma Bölge Komisyonlarında görüşülen konu başlıkları; (Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü)

1. Doğal Sit Alanı Tescil ve Değişiklik Teklifi
2. İmar Planı/İmar Planı değişikliği
3. Geçiş Dönemi Yapılanma Koşulları Belirlemesi
4. Yol Açılması
5. Altyapı Uygulamaları
6. Yenilenebilir Enerji Uygulamaları
7. Madencilik Faaliyetleri
8. İzinsiz uygulamalar
9. Anıt Ağaç Tescili ve Bakımı
10. Satış, Kiralama, Tahsis, Kamulaştırma
11. Enerji Nakil Hattı
12. GSM Baz istasyonu
13. Peyzaj Proje Uygulamaları
14. Mimari Proje ve Uygulamaları
15. Tarımsal Faaliyetler
16. Yapı Onarım Tadilat Yıkım
17. Kazı Sondaj Talepleri
18. Ormancılık Faaliyetleri ve Ağaçlandırma
19. Ahşap İskele
20. Kıyı Yapısı ve Kıyı Düzenlemeler
21. Cins Değişikliği
22. İfraz ve Tevhit
23. Parselasyon Planı
24. Mesire Yerleri ve Günübürlük Alanlar

### **5.5.1.3. Çevre ve Şehircilik İl Müdürlükleri**

644 sayılı KHK'nın 2. Maddesinde tanımlanan Çevre ve Şehircilik Bakanlığının görevlerinin illerde yerine getirilmesi ve taşınmaz tabiat varlıkları ve doğal sit alanlarının bulunduğu yerde korunması ile ilgili iş ve işlemlerin yürütülmesinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı il müdürlükleri yetkilidir. Bölge komisyonu bulunan il müdürlükleri tabiat



varlıkları ve doğal sit alanları ile ilgili konularda yapılan başvuruları sonuçlandırmak ve bölge komisyonu sorumluluk alanı içinde olan diğer il müdürlükleri arasındaki koordinasyonu sağlamakla yükümlüdür.

#### **5.5.1.3.1. Tabiat Varlıkları Şube Müdürlüğü**

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 11.10.2011 tarih ve 495 sayılı Bakanlık Olur'u na göre;

“Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü bünyesinde Tabiat Varlıklarını Koruma Şube Müdürlükleri, Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonları ile komisyonun görev alanına giren illerdeki Çevre ve Şehircilik İl Müdürlükleri arasında koordinasyonun sağlanması ve komisyonun sekretaryasına ilişkin iş ve işlemlerin yürütülmesi için 11.10.2011 tarih ve 495 sayılı Bakanlık Olur'u ile kurulmuştur. Türkiye de Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüklerinden 51 ilde TVK Şube Müdürlükleri kurulmuştur.

Bakanlık Makamının 28.02.2013 tarih ve 4020 sayılı Olurunda; Tabiat Varlıklarını Koruma Şube Müdürlüğünün görevleri aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır.

1) Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunun sekretarya hizmetlerini yürütmek, mevzuat çerçevesinde konuların önemi ve özelliğini göz önüne alarak toplantı tarihi ve gündem sırasını belirlemek, başvurulara ilişkin eksik belgelerin tamamlanmasını sağlamak,

2) Yapılan başvurulardan; dosya incelemesi veya yerinde inceleme sonucunda, uzman raporuyla Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonlarında değerlendirilmesine gerek olmadığı tespit edilen başvurulara yazılı olarak yanıt vermek,

3) Korunan alanlarda hazırlanan her tür ve ölçekte planlara ilişkin teklif dosyalarını 3194 sayılı İmar Kanunu, ilgili diğer mevzuat ve “Korunan Alanlarda Yapılacak Planlara Dair Yönetmelik” hükümleri doğrultusunda incelemek, plan teklif dosyası, varsa eksik bilgi ve belgeler ile düzeltmeleri tamamlatarak teknik inceleme raporu ile birlikte Bakanlığa sunmak,

4) Tabiat varlıkları ve doğal sit alanları içerisinde ilgili mevzuat ve varsa imar planı kararlarına uygun her türlü inşaa faaliyeti, izin, inşaat ruhsatı, yapı kullanma izni, sondaj, ÇED sürecine ilişkin görüş ve bunun gibi taleplere ilişkin iş ve işlemleri ilke kararları doğrultusunda sonuçlandırılmak üzere ilgili TVK Bölge Komisyonuna intikalini sağlamak,

5) TVK Bölge Komisyonlarınca alınan kararın mevzuatla çelişmesi halinde üyelere bilgi vermek, karar onaylanmadan ve dağıtımını yapılmadan, durumu belgeleriyle birlikte

ivedilikle Bakanlığa ileterek görüş istemek, Bakanlık görüşünün, TVK Bölge Komisyonunun ilk toplantısında değerlendirilerek karara bağlanmasını sağlayarak kararlara ilişkin dosyaları il, ilçe, köy, mahalle, pafta, ada, parsel gibi veriler dikkate alarak hazırlamak, tasnif ederek arşivlemek,

6) Hazine, kamu kurum ve kuruluşlarının mülkiyetinde bulunan korunması gerekli tabiat varlıkları ve doğal sit alanları içerisinde kalan taşınmazlara ilişkin 2863 sayılı yasanın, 13'üncü ve 14'üncü maddelerinde tanımlanan satış, hibe, kiralama, tahsis, irtifak hakkı gibi işlemlere ilişkin başvuruları ve 15'inci ve 17'nci maddelerinde tanımlanan takas ve kamulaştırma ile ilgili iş ve işlemlere ilişkin başvuruları, yapılan araştırma sonucu hazırlanan uzman raporu ile TVK Bölge Komisyonuna sunmak,

7) Milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, sulak alanlar ve benzeri koruma statüsü bulunan diğer alanların tescil, onay ve ilanına dair Bakanlıkça gelen talimatlar doğrultusunda iş ve işlemleri yürütmek,

8) Tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile özel çevre koruma bölgelerinin tespit, tescil, onay, değişiklik ve ilanına dair iş ve işlemleri yürütmek, tespit ve tescil edilen alanlara ilişkin sınır ve koordinatlar ile tespit ve tescile esas olan gerekçelere dair bilgi ve belgeleri muhafaza etmek,

9) Orman alanları dışında yer alan korunması gerekli taşınmaz tabiat varlıkları, koruma alanları ve doğal sit alanlarının Bakanlıkça belirlenen ilke kararlarına, onaylanan planlara uygun olarak kullanılmak üzere tahsisinin gerçekleştirilmesine dair iş ve işlemleri yürütmek, uygulamaların tahsis şartlarına uygun olarak gerçekleşmesini izlemek ve denetlemek,

10) Yatırım ve AR-GE projelerine yönelik ihtiyaç analizleri ve envanter çalışmalarını yaparak bu konulara ilişkin talepleri toplamak ve değerlendirmek, uygun olanların talep dosyasındaki eksikliklerini ve projelerini tamamlatarak Bakanlığa iletmek, korunması gerekli tabiat varlıkları ve doğal sit alanlarında yer alan turizm tesisi, resmi ve kamu tesisleri, ticari amaçlı yapılar, sanayi yapıları, konut kooperatifleri vaziyet planları, spor tesisleri, kültür tesisleri, akaryakıt servis istasyonları, tarım ve hayvancılık yapıları, günübirlik ve nokta günübirlik alanlarda yapılacak tesisler, günübirlik hizmet noktaları, sahil ve kıyı bandı düzenlemeleri, yeşil alanlar, parklar ve rekreasyon alanları, iskele, liman yat çekek projelerinin (mimari-peyzaj) incelenerek yasal mevzuat doğrultusunda uygunluk görüşlerini vermek,

11) Korunması gerekli tabiat varlıkları ve doğal sit alanlarında yer alan devletin hüküm ve tasarrufu altındaki taşınmazların tahsis, kullanım izni, kiralama ve işletme işlemlerini yürütmek, denetlemek ve takibini yapmak,

12) Korunan alanlarda ve doğal sit alanlarında çevre eğitimi ve bilinçlendirme konularıyla ilgili iş ve işlemleri yürütmek,

13) Doğal sit alanlarına ait koruma amaçlı imar planı tekliflerini Bölge Komisyonu kararı ile birlikte, tabiat varlıkları ve doğal sitler ile tarihi, arkeolojik, kentsel sitler ve diğer koruma statülerinin çakıştığı alanlarda ise ilgili bakanlıkların görüşü alındıktan sonra, Bölge Komisyonu kararı ile birlikte Bakanlığa sunmak,

14) Askı süresi içinde planlara yapılan itirazları teknik görüşü ile birlikte Bakanlığa sunmak,

15) İmar durumu hakkında bilgi edinilmesine yönelik başvuruları sonuçlandırmak, mevzuata aykırı yapı ve uygulamalarla ilgili gerekli yazışmaları yapmak,

16) Tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile ilgili olarak Bakanlar Kurulu Kararı ile yapı yasağı getirilen özel mülkiyete ait taşınmazların, hazine taşınmazlarıyla değiştirilmesine (trampa) ya da kamulaştırılmasına ilişkin iş ve işlemleri yürütmek,

17) Kara ve deniz alanları, tür ve habitat, yönetim planı, su kaynakları, enerji, Sosyo-ekonomik yapı, katı atık yönetimi ve benzeri konularda gerçekleştirilecek her türlü proje ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek, gerektiğinde kontrollük, hak ediş ve kabul işlemlerini yapmak,

18) Tabiat varlıkları ve doğal sit alanları içerisinde gerekli değerlendirmeleri ve gerekirse arazi incelemelerini yapmak ve inceleme raporu hazırlamak, hazırlanan inceleme raporunu TVK Bölge Komisyonuna intikalini sağlamak, bulunmaması halinde Bakanlığa göndermek,

19) Bakanlık veya komisyonlara sunulmak üzere hazırlanan araştırma raporlarının ön incelemesini yapmak üzere araştırma raporu değerlendirme ekibi kurmak, gerektiğinde araştırma çalışmalarını yerinde denetlemek,

20) Tabiat varlıkları ve doğal sit alanlarında Bakanlıkça yapılacak yatırım projeleriyle ilgili kontrollük işlemleri, hakediş ve kabul işlemlerini yapmak,

21) İmar durumu hakkında bilgi edinilmesine yönelik başvuruları sonuçlandırmak, ÖÇK bölgelerinde kaçak yapı denetimlerini yapmak ve mevzuata aykırı yapı ve uygulamalarla ilgili iş ve işlemleri yürütmek,

22) Ağaç kesimi, ağaçlandırma, parsellerin tel çit, taş duvar vb. ile çevrilmesi, dere temizliği amacıyla malzeme alımı vb. konularla ilgili talepleri, imar planı kararları ve ilgili yerel idarelerin görüşleri doğrultusunda değerlendirerek sonuçlandırmak,

23) Kıyı kullanımlarıyla ilgili taleplere yönelik inceleme ve değerlendirme yapmak, ihale ve protokollere esas teknik şartnameleri hazırlayarak Bakanlıktan uygun görüş almak,

24) Plan hükümleri doğrultusunda her türlü taş, kum, çakıl, maden ocakları ile yer altı ve yüzeysel içme suyu kaynaklarının kullanımına ilişkin görüş vermek,

25) Özel Çevre Koruma Bölgelerinin sahip oldukları biyolojik çeşitlilik ve hassasiyeti nedeniyle, kullanım hakları sınırlanan ve Bakanlar Kurulu Kararı ile yapı yasağı getirilen özel mülkiyete ait taşınmazların, hazine taşınmazlarıyla değiştirilmesine (trampa) ya da kamulaştırılmasına ilişkin iş ve işlemleri yürütmek

26) Aşağıda verilmekte olan projelerin içerisinde bulunmak, koordinasyon ve işbirliğini sağlamak;

a. Kara alanları ve deniz alanları biyolojik çeşitlilik araştırma projeleri,

b. Tür ve habitat araştırma, koruma ve izleme projeleri,

c. Yönetim planı hazırlama projeleri, katı atık yönetimi

d. Su kaynakları araştırma projeleri, su kalitesi izleme projeleri,

e. İyi tarım uygulamalarına yönelik araştırma ve uygulama projeleri,

f. Yenilenebilir enerji projeleri, araştırma, izleme ve planlama çalışmalarının CBS ortamına aktarılması projeleri,

g. Sosyo-ekonomik yapının araştırılmasına yönelik projeler,

27) Bakanlık ve İl Müdürlüğü tarafından verilecek diğer görevleri yapmaktır.”

## **5.6. Doğal Sit Alanları ile İlgili Mevzuat**

### **5.6.1. Kanunlar**

- Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında 1 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
- 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu
- 2872 Sayılı Çevre Kanunu
- 3621 Sayılı Kıyı Kanunu
- 3194 Sayılı İmar Kanunu

### 5.6.2. Uluslararası Sözleşmeler ve Kuruluşlar

- Barcelona Sözleşmesi eki “Akdeniz’in Kirliliğe Karşı Korunması Protokolü” (1988)
- Dünya Doğa Koruma Birliği- IUCN (1946)
- Ramsar Sözleşmesi olan “Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanların Korunması Sözleşmesi (1994)
- Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme (983)
- Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (1997)
- Bern Sözleşmesi olarak ifade edilen “Avrupa Yaban Hayatını ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi” (1984)

### 5.6.3. Yönetmelikler

- Köyceğiz Gölü ve Dalyan Kanallarında Çalışacak Taşıma Araçları Yönetmeliği
- Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonları Kuruluş ve Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik
- Korunan Alanlarda Yapılacak Planlara Dair Yönetmelik
- Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik
- Tabiat Varlıkları ve Doğal Sit Alanları ile Özel Çevre Koruma Bölgelerinde Bulunan Devletin Hüküm ve Tasarrufu Altındaki Yerlerin İdaresi Hakkında Yönetmelik ve Ekleri
- Planlı Alanlar İmar Yönetmeliği ve Ekleri
- Tabiat Varlıkları, Doğal Sit Alanları ve Özel Çevre Koruma Bölgelerinde Kalan Yapı Yasaklı Taşınmazların Hazine Taşınmazları ile Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik

### 5.6.4. İlke Kararları

- 728 sayılı İlke Kararı: Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun Doğal (Tabii) Sitler Koruma ve Kullanma Koşulları ile İlgili İlke Kararı (740 sayılı ilke kararı ile değiştirilmiştir.) ve İlave Hüküm 751 nolu İlke Kararı
- 740 sayılı İlke Kararı

- Doğal Sit Alanlarındaki Köy Yerleşik Alanlarında, Civarında ve Mezralarda Yapılacak Yapılara İlişkin Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonu İlke Kararı
- Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonu İlke Kararı (No:47)
- Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonu İlke Kararı (No:56)
- Doğal Sit Alanlarında Planlanan Hidroelektrik Santralleri (HES) Projelerinin Gerçekleştirilmesine Yönelik İlke Kararı (No: 69)
- Doğal Sit Alanlarında Kalan Yapılarda Yapı Ruhsatı Değişikliği ve Basit Onarımlara Dair İlke Kararı (No: 94)
- Tabiat Varlığı Olarak Belirlenecek Olan Doğal Mağaralara İlişkin İlke Kararı (No: 95)
- Doğal Sit Alanlarında Rüzgar Enerjisi Santralleri (RES) İlke Kararı (No: 98)
- Doğal Sit Alanları Koruma ve Kullanma Koşulları İlke Kararı (No: 99)
- Doğal Sit Alanlarında Güneş Enerjisi Santralleri (GES) İlke Kararı (No: 100)
- Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonunun Mağara Teknik Değerlendirme Raporlarına İlişkin İlke Kararı (No: 103)
- Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonu Ulusal Ölçekte Kamu Altyapı Yatırımları Hakkında İlke Kararı (No: 105)

### **5.6.5. Doğal Sit Alanlarının Belirlenmesinde İlke ve Yöntemler**

#### **5.6.5.1. Doğal Sit Alanlarının Yeniden İrdelenme Süreci**

17.08.2011 tarih ve 28028 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 648 sayılı KHK 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununda yapılan değişikliğe göre; Ek Madde – 4: “Taşınır tabiat varlıkları hariç tabiat varlıkları, doğal sit alanları ve bunlara ilişkin koruma alanları ile ilgili olarak bu kanunda öngörülen iş, işlem ve kararlar bakımından görevli ve yetkili bakanlık, Çevre ve Şehircilik Bakanlığıdır.” Şeklindeki hüküm doğrultusunda 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 13/A Maddesi ile Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü görev ve sorumlulukları belirlenmiştir. Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü görevleri arasında “Tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile özel çevre koruma bölgelerinin tespit, tescil, onay, değişiklik ve ilanına dair usul ve esasları belirlemek ve bu

alanların sınırlarını tespit ve tescil etmek, yönetmek ve yönetilmesini sağlamak.” bulunmaktadır.

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununda, Tabiat varlıkları; jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan değerler olarak ifade edilirken; Sit, “tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlar olarak ifade edilmektedir. “Doğal (tabii) sit” ise “jeolojik devirlere ait olup, ender bulunmaları nedeniyle olağanüstü özelliklere sahip yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan korunması gerekli alanlar” olarak tanımlanmaktadır (T.C. Resmî Gazete, 1983b, m.3).

Bu görevler kapsamında;

644 sayılı KHK'nin mevcut statülerin değerlendirilmesine ilişkin Geçici Madde “6” da belirtildiği şekilde doğal sit alanı ve tabiat varlığı olarak tespit ve tescil edilmiş alanlar yeniden değerlendirilmek üzere Çevre ve Şehircilik Bakanlığına devredilmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığından toplam 1273 adet doğal sit alanı ve bu sit alanlarına ilişkin yaklaşık 30.000 dosyanın devri gerçekleşmiştir.

Geçici Madde (6) “Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte, doğal sit alanı ve tabiat varlığı olarak tespit ve tescil edilmiş alan ve varlıklara ilişkin her türlü belge, bu alan ve varlıkların statülerinin yeniden değerlendirilmesi için en geç altı ay içinde Bakanlığa devredilir. Tabiat varlıkları ve doğal sitlerle ilgili yeni değerlendirme yapılmıyaya kadar bu alanlara ilişkin olarak kültür ve tabiat varlıklarını koruma bölge kurullarınca alınmış kararlar geçerlidir.” şeklindedir. Söz konusu korunan alanlarla ilgili olarak tespit, yeniden değerlendirme ve çalışmalarını gerçekleştirmek üzere Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğüne aşağıdaki çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

- Tabiat varlıkları ve doğal sit alanlarına ilişkin her türlü görüş ve değerlendirmeleri yapmak üzere 21 ilde 27 adet tabiat varlıklarını koruma Bölge komisyonu kurulmuştur
- Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik, Resmî Gazete’de yayımlanarak Yürürlüğe girmiştir.

- “Doğal Sit Alanlarının Değerlendirilmesine İlişkin Teknik Esaslar” hazırlanmıştır.
- “Doğal Sit Alanları ve Taşınmaz Tabiat Varlıklarının Bulunduğu Alanların Arkeolojik, Kentsel, Kentsel-Arkeolojik, Tarihi Sit Alanları ve Tescilli Taşınmaz Kültür Varlıkları ile Bunların Koruma Alanları ve Etkileşim-Geçiş Sahasının Bulunduğu Alanlar ile Çakıştığı Yerlerde Uygulanacak Esaslara İlişkin Protokol” Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı arasında imzalanarak yürürlüğe girmiştir.
- Tabiat varlıkları ve doğal sit alanlarını yeniden değerlendirmek üzere öncelikli olarak korunan alanların tespit ve yeniden değerlendirilmesini bilimsel temellere oturtmak amacıyla konunun uzmanı akademisyenlerle bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında Ulusal ve uluslararası mevzuat tarama çalışması yapılarak Tabiat Varlıklarını Koruma Rehberi hazırlanmıştır. Rehberde korunan alanlara ilişkin ulusal ve uluslararası mevzuatın taranmasının yanı sıra Dünya Doğayı Koruma Birliği (IUCN) kategorileri ile ulusal koruma statüleri eşleştirilerek koruma statüleri yeniden belirlenmiştir. Bu çerçevede korunan alanlara ilişkin bilimsel kriterler belirlenerek “Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik” hazırlanarak 19.07.2012 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelik ile Korunan alanlara ilişkin genel ilkeler başlığında;

MADDE 5 – (1) Korunan alanların belirlenmesi, değerlendirilmesi ve korunmasında aşağıdaki ilkelere uyulur.

a) Korunan alanların statüsünün belirlenmesi ve değerlendirilebilmesi için zamana bağlı değişimleri ortaya koyan ekolojik süreçler tanımlanır.

b) Herhangi bir korunan alanın güncel durumu tespit edilmeden, o alanın korunan alan statüsü yeniden değerlendirilemez.

c) Korunan alanların güncel durumu; alanın biyolojik çeşitliliği, hidrolojisi ve hidrojeolojisi başta olmak üzere her açıdan durumu hazırlanacak ön değerlendirme raporu sonucuna göre veya gerekli görülmesi durumunda ise en az dört mevsimi kapsayan ekolojik temelli bilimsel araştırma yapılarak koruma statüsü belirlenir (Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, 2013, m.2)



ç) Herhangi bir korunan alanın statüsünün değerlendirilmesi için belirlenecek araştırma alanı sınırları; korunan alanın konumu, büyüklüğü ve doğal eşiklerle ilişkisi göz önüne alınarak tespit edilir.

d) Doğrudan ve dolaylı çevresel etkilere karşı hassas tür ve habitatları içeren duyarlı alanlara öncelikli olarak koruma statüsü verilir.

e) Korunan alanların içinde ve birbiriyle ilişkili korunan alanlar arasında, ekolojik koridorlar tesis edilir. ....” hükümleri bulunmaktadır.

Bu hükümlerden de anlaşılacağı üzere korunan alanların tespiti ve yeniden değerlendirilmesi bilimsel kriterler çerçevesinde yapılacağı taahhüt alınmıştır.

Yürürlüğe giren “Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik” ile doğal sitlerin 3 kategoride belirleneceği ifade edilmektedir. Özetle;

- “Kesin korunacak hassas alanlar” bilimsel çalışmalar dışında tüm kullanımların sınırlandırıldığı alanlar,
- “Nitelikli doğal koruma alanları” doğal hayata dayalı geleneksel yaşam şekillerinin korunacağı alanlar,
- “Sürdürülebilir koruma ve kontrollü kullanım alanları” düşük yoğunlukta faaliyetler, turizm ve yerleşimlere izin verilebilecek alanlar olarak tanımlanmaktadır.

“Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik” te her hangi bir korunan alanın güncel durumu belirlenmeden, o alanın korunan alan statüsü yeniden değerlendirilemeyeceği, bu alanların güncel durumu ise alanın biyolojik çeşitliliği, hidrolojisi, hidrojeolojisi başta olmak üzere her açıdan durumu ekolojik temelli bilimsel araştırma yapılarak tescil edilecek hususları hüküm altına alınmıştır.

Yönetmeliğe göre Araştırma çalışmaları, alanın özelliklerine göre, en az 5 kişilik ekip tarafından (Orman Mühendisi, Ziraat Mühendisi, Biyolog, Şehir Plancısı, Su Ürünleri Mühendisi, Jeoloji Mühendisi, Peyzaj Mimarı, Çevre Mühendisi, Harita Kadastro Mühendisi ve ilgili mesleklerden) gerçekleştirilecektir (T.C. Resmî Gazete, 2012, m.6).

Ayrıca Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünce korunan alanlarda yapılacak olan araştırma çalışmalarının standardizasyonunu sağlamak amacıyla bu çalışmaların ne şekilde yapılacağı konusunda yine akademisyenlerle işbirliği içinde “Doğal Sit Alanlarının Değerlendirilmesine İlişkin Teknik Esaslar” belirlenmiştir. Doğal sit alanlarının yeniden değerlendirilmesini yapmak üzere 21 ilde Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü bünyesinde ön değerlendirme ekipleri oluşturulmuştur.

Ön değerlendirme ekibi:

“Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik” ve “Doğal Sit Alanlarının Değerlendirilmesine İlişkin Teknik Esaslar” Kapsamında Doğal sitlerin değerlendirilmesi aşamaları;

- Araştırma Yapılacak Alanlarda Sınırların Belirlenmesi
- Ön Değerlendirme
- Kapsamlı Biyo-Ekolojik Değerlendirme
- Jeolojik-Jeomorfolojik Özellikler Bakımdan Değerlendirme

#### **5.6.5.2. Ön Değerlendirme Raporu Kapsamı ve Formatı**

Ön Değerlendirme Raporu, bir doğal sit alanının kapsamlı bilimsel temelli biyo-ekolojik, jeolojik, hidrojeolojik verileri ile ilgili rapor ile değerlendirilmesine gerek olup olmadığı hususunun ortaya konulması amacıyla düzenlenir.

Ön Değerlendirme Raporu orman mühendisi, biyolog, şehir plancısı, ziraat mühendisi su ürünleri mühendisi, jeoloji mühendisi, peyzaj mimarı, çevre mühendisi, harita kadastro mühendisi ve ilgili diğer meslek gruplarından oluşturulacak en az 5 kişilik bir araştırma ekibi tarafından hazırlanmaktadır.

Ön Değerlendirme Raporu kapsamında uzmanlar tarafından yapılan değerlendirmeler sonucu, ilgili yönetmelik esaslarına göre doğal sit statüsü iptal edilir veya kapsamlı bilimsel araştırma raporu hazırlanması önerilir.

- Talep veya Talimat
- Genel Müdürlük / İl Müdürlüğü
- Ön Değerlendirme Raporu
- Bilimsel Çalışma Gerekli Değil Doğal Sit Statüsü İPTAL
- Bilimsel Çalışma Gerekli: “Ekolojik temelli bilimsel araştırma raporu hazırlanır. Ardışık dört mevsimi kapsayan araştırma yapılır.
- Doğal Sit Kategorisi: Araştırma sonucuna göre Yönetmelikte belirlenen doğal sit kategorilerinden uygun olan statü önerilir.

Ancak “Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” in 4. maddesi yönünden itirazın kabulü ile Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu tarafından 4. maddenin yürütülmesinin

durdurulmasına karar verildiğinden mevcut doğal sit alanları için Ön Değerlendirme çalışması iptal edilmiştir.

### **5.6.5.3. Doğal Sit Alanlarının Ekolojik Temelli Bilimsel Araştırması**

Doğal Sit Alanlarının korunması ve gelecek nesillere aktarılması için sit alanlarının bilimsel kriterler ışığında yeniden değerlendirilmesidir.

Doğal Sit: Jeolojik dönemlere ait, ender bulunan ve olağanüstü özelliklere sahip korunması gereken alanlardır.

Tabiat Varlıkları: Jeolojik dönemlerle tarih öncesi ve tarihi dönemlere ait ender bulunması, özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan değerlerdir. Türkiye’de 2430 adet doğal sit alanı bulunmaktadır. Bu alanların büyüklüğü; 177.400.000 m<sup>2</sup>’dir. 783.562 km<sup>2</sup> olan ülkemiz yüzölçümünün 96.489 km<sup>2</sup> si % 12,3 ü korunan alandır.

Tabiat anıtı: Tabiat ve olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değere sahip ve milli park esasları dahilinde korunan tabiat parçalarını,

Korunan alan: Biyolojik çeşitliliğin, doğal kültürel kaynakların korunması ve devamlılığın sağlanması amacıyla ilgili mevzuata göre yönetilen alanlardır.

1. Derece Doğal Sit: İlginç özellik ve güzelliklere sahip olması nedeniyle mutlaka korunması gereken ve bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak alanlardır.

2. Derece Doğal Sit: Doğal yapının korunması ve geliştirilmesi dışında, kamu yararı amacıyla kullanımına da müsaade edilebilecek alanlardır. Turizm yapıları ve hizmete yönelik yapılar dışında yapılar yapılamaz.

3. Derece Doğal Sit: Doğal yapının korunması ve geliştirilmesi ile birlikte yörenin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak konut kullanımına da açılacak alanlardır.

Kesin Korunacak Alan: Kaynak değerlerinin korunması amacıyla alan kullanımının ve dışarıdan gelecek tüm etkilerin sınırlandırıldığı, gerektiğinde insan giriş çıkışının dahi sınırlandırıldığı alanlardır. Bilimsel araştırma, eğitim ya da çevresel izleme amacıyla kullanılır, özel önlemler alınarak korunur. Bakanlar Kurulu kararıyla ilan edilerek yapı yasağı getirilir.

Nitelikli Doğal Koruma Alanı: Doğal yapısı değişmemiş veya az değişmiş, insan faaliyetlerinden etkilenmemiş, doğal süreçlerin hâkim olduğu, doğal hayata dayalı geleneksel yaşam şekillerinin korunduğu alanlardır.

Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı: Kesin korunacak ve nitelikli koruma alanlarını etkileyen ve bu alanlarla bütünlük sağlayan alanlardır. Bu alanlarla uyumlu düşük yoğunluklu turizm ve yerleşimlere izin verilebilir.

#### **5.6.5.3.1. Ekolojik Temelli Bilimsel Araştırma Çalışmaları**

Doğal sit alanlarında ardışık dört mevsim arazi çalışmaları gerçekleştirilerek alanın durumu değerlendiriliyor.

- Alandaki canlıların çevreyle ve birbirleriyle ilişkileri takip ediliyor,
- Yerbilimi ile ilgili,
- Yer kabuğunun yüzeyindeki oluşumlar,
- Yeraltı ve suları,
- Peyzaj açısından durumu nedir.

#### **5.6.5.3.2. Ekolojik Temelli Bilimsel Araştırma Proje Ekibi**

1 Adet Ekolog (Canlıların çevreyle ve birbirleriyle olan ilişkilerini inceleyen bilim dalı uzmanı)

1 Adet Kuş uzmanı (Ornitolog)

1 Adet Memeli uzmanı

1 Adet Botanik (Bitkileri konu alan, onları türlerine göre inceleyen bilim dalı uzmanı)

1 Adet Omurgasız uzmanı

1 Adet Sürüngen uzmanı (Herpetolog)

1 Adet Hidrojeolog veya su ürünleri mühendisi

1 Adet Peyzaj mimarı

1 Adet Harita Mühendisi

1 Adet CBS sertifikalı uzman olmak üzere 11 kişilik ekip.

#### **5.6.5.3.3. Ekolojik Temelli Bilimsel Araştırma Raporu**

1-Biyo Ekolojik Değerlendirme: Alanın biyo ekolojik önemi; kritik türlerin ve bu türlere ait habitatların durumu tespit edilir.

Kritik Türler: Tehlike altında olan endemik, dar yayımlı ve yaşamlarının belli dönemlerinde alana bağımlı olan türler demektir.

Doğal Sit Alanı belirlenirken ve kategorize edilirken biyolojik türler açısından nitelik ve nicelik analizleri yapılarak puanlama tabloları oluşturulmaktadır.

Bu puanlama tablolarından elde edilen puanlar istatistik yöntem kullanılarak doğal sit dereceleri tespit edilmektedir.

#### 2-Jeolojik, Jeomorfolojik Değerlendirme

- Çalışma alanına ilişkin büyük ölçekli jeoloji haritası (Yer bilimi),
- Bu harita baz alınarak jeomorfoloji (Yer kabuğunun yüzeyinde görülen şekiller) haritası,
- Gerekirse yer altı suları ve yer altı su kaynakları haritası hazırlanır.

Bu çalışma sonucunda alanın jeolojik miras niteliği taşıyıp taşımadığı hususu uzmanlarca değerlendirilir.

#### 3-Peyzaj Değerlendirmesi

Alanın doğal sit ve tabiat varlığı açısından peyzaj değeri;

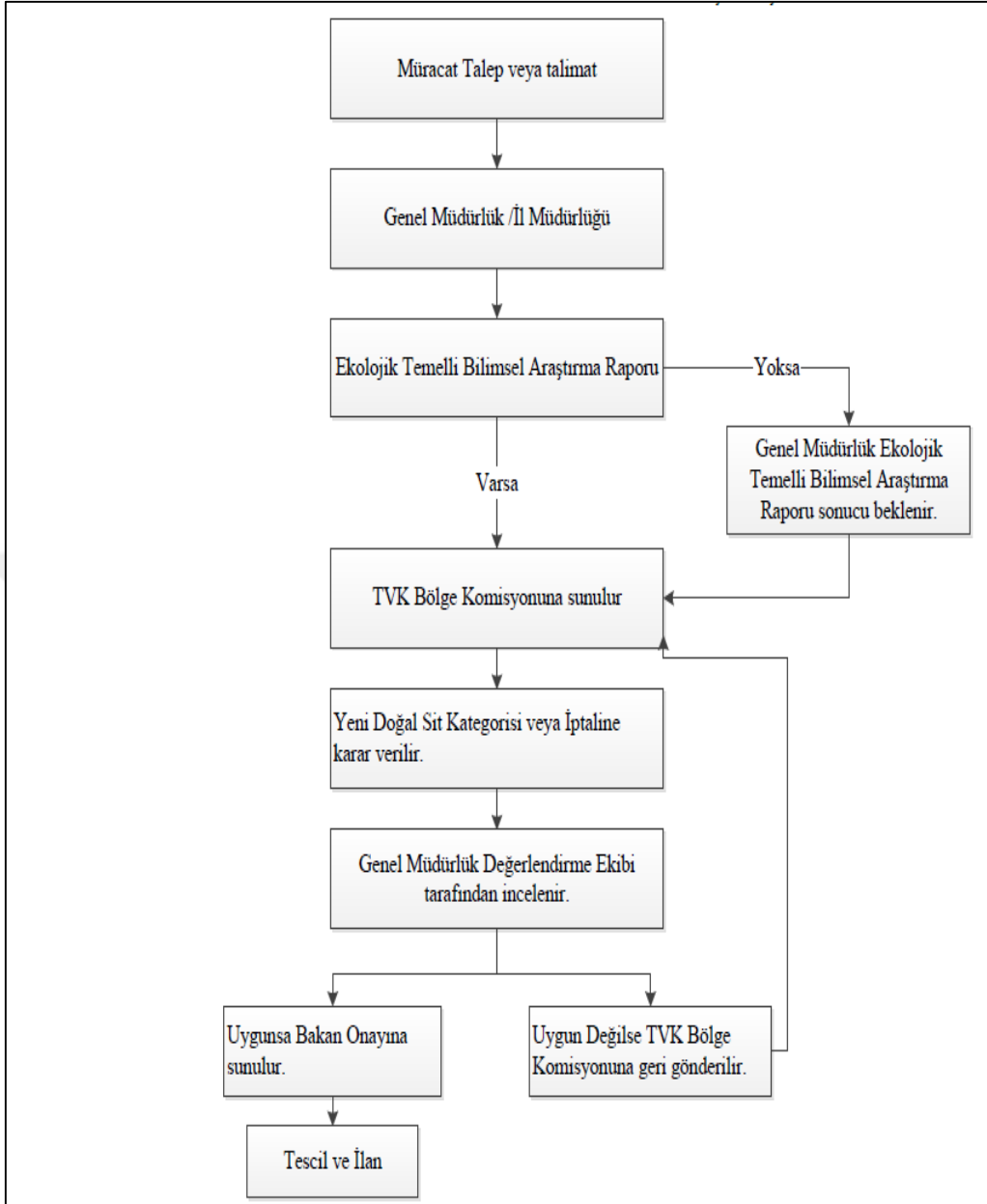
- Arazi formu, topoğrafya
- Su
- Arazi örtüsü (Biyçeşitlilik)
- Yaban yaşamı açısından değeri ortaya konulur.

Bütün bu açılardan yapılan değerlendirmeler sonucunda:

Doğal sit alanı yeni sit statüsü veya gerekirse mevcut statünün iptali açıklamalar ile önerilir.

- Kontrol teşkilatı
- Muayene ve kabul komisyon tarafından kabulü yapılmakta,
- Tabiat varlıkları bölge komisyonu tarafından incelenmekte,
- İl müdürlüğünce onaylanmakta,

Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü inceleme ekibi tarafından da incelendikten sonra Bakan Onayına sunulmaktadır.



Şekil 5.7. Doğal sit alanları değerlendirilmesi iş akış diyagramı

## 6. TARTIŞMA

Sürdürülen sermaye ve rant odaklı ekonomik düzen kamu yararı ve şehircilik ilkeleri gözetmemektedir. Özellikle şehir içerisinde kalmış doğal sit alanları bu rant baskısından oldukça fazla etkilenmektedir.

18.06.2018 tarih ve 7143 sayılı “Vergi ve Diğer Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunda” imar barışı ile ilgili yasa maddesi ile yapı kayıt düzenlenmesi korunan alan gözetmeksizin tüm alanları kapsamıştır. Tarım ve Orman Bakanlığı, orman alanlarını bu kapsam dışında tutmuştur. Ancak doğal sit alanlarında yasalara aykırı şekilde inşa edilmiş yapı ve tesislere İmar Kanununun geçici 16’ncı maddesi çerçevesinde yapı kayıt belgesi verilmesi, başta Anayasamız olmak üzere 2863 sayılı Yasa ile çelişmektedir. 2863 sayılı 16. Maddesine göre “Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile bunların korunma alanlarında ruhsatsız olarak inşaat yapmak yasaktır. Ruhsatsız olarak yapılacak inşaatlar ile, koruma amaçlı imar planlarında, plana; sitlerde, sit şartlarına aykırı olarak inşa edilen yapılar hakkında imar mevzuatına göre işlem yapılmaktadır. Doğal sit alanlarına yasalara aykırı şekilde inşa edilmiş yapı ve tesislerin 3194 sayılı Kanunun geçici 16’ncı maddesi çerçevesinde ele alınması ve söz konusu hükmün doğal sit alanlarında yasadışı yollarla inşa edilen yapı ve tesislere uygulanmaması gerekli iken doğal sit alanlarındaki mevzuat gereği çözülemeyen birikmiş sorunların bir kısmına bu yolla çözüm getirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu çözüm koruma kavramının ruhuna aykırı olmakla birlikte geri dönüşümü mümkün olmayan tahribatlara sebep olabilmektedir.

2863 sayılı Yasanın 65. maddesine göre tescilli sit alanları ve korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile korunma alanlarının tebliğ veya ilan edilmiş olmasına rağmen yıkılmasına, bozulmasına, tahrib edilmesine, yok olmasına veya hangi şekilde olursa olsun zarar görmesine kasti olarak sebep verenler ve izin alınmadan inşaat ve fiziki müdahale yapanlar veya yaptıranlar, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezasıyla cezalandırılmaktadır.

İmar barışı kapsamında doğal sit alanları ile ilgili cezai işlem olarak bu maddeye atıfta bulunularak sadece 2863 sayılı Yasanın 65. maddesi kapsamında suç duyurusunda bulunma hususunda yoğunlaştığı görülmektedir. Bu yaklaşım kanunun asıl amacı olan “koruma” halini zayıflatmaktadır.

2863 sayılı Yasanın 17. maddesine göre bir alanın koruma kurulunca sit olarak ilanı, bu alandaki imar planı uygulamasını durdurur. Yapılanma hakları ile ilgili müktesep haklar yönetmelikle belirlenir. Koruma amaçlı imar planı yapılıncaya kadar, koruma kurulu tarafından üç ay içinde geçiş dönemi yapı şartları belirlenir. İlgili valilikler ve belediyeler anılan koruma amaçlı imar planını en geç bir yıl içinde koruma kuruluna değerlendirmek üzere vermek zorundadırlar. Koruma kurulunca uygun görülerek, belediye veya valilikçe, onaylanan koruma amaçlı imar planının yürürlüğe girmesi ile geçiş dönemi yapı şartları ayrıca karar almaya gerek kalmadan kalkar. Belediyeler plan hazırlık safhasında gerektiğinde Bakanlıktan teknik yardım isteyebilirler.

Bu Kanun hükmüne göre bir çok belediye sınırları içerisinde bulunan bölgelere koruma amaçlı imar planları yapılmamıştır. Politik baskılar maddi yetersizlikler ve teknik problemler nedeniyle bu planlar yapılamamıştır. Doğal sit alanları içerisindeki mevcut tabiat ve kültür varlıklarının, koruma/kullanım dengesi gözetilerek yaşatılması ve sürdürülebilirliğin sağlanması önünde en büyük engellerden biri de koruma amaçlı imar planlarının olmayışıdır.

Kültür ve tabiat varlıklarının korunmasında Ülkemize düşen görev ve yetkiler anayasa ve ilgili yasalarla düzenlenmiştir. Anayasa'nın 63. maddesi ile devlete, kültür ve tabiat varlıklarının korunması hususunda oldukça önemli görevler yüklenmiştir. İlgili hükme göre Devlet, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını ve gelişmesini sağlamak üzere gerekli tedbirleri alır. Doğal ve kültürel varlıklardan özel mülkiyet konusu olanlara sınırlamalar getirilmektedir. Bu sınırlamalar doğrultusunda hak sahiplerine yapılacak uygulamalar ve sağlanacak muafiyetler yasalar ile düzenlenir.

2863 sayılı Kanun kapsamında korunan taşınmaz kültür varlıkları ve sit alanları tescilinde kamu yararı ön planda tutulmaktadır. tescil ile taşınmaz maliklerinin mülkiyet hakları kısıtlanmaktadır. Örnek olarak imar planlarının uygulamadan kaldırılması ya da mevcut imar planının durdurulması, yeni plan yapılması, eski plan doğrultusunda verilen inşaat ruhsatlarının gözden geçirilmesi, geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma koşullarının belirlenmesi, koruma amaçlı imar planı yapılması yapılaşmanın yasaklanması veya kısıtlanması, izinsiz fiziki ve inşaf müdahalelerin yasaklanması, yapıların kullanım amacının değiştirilmesinin yasaklanması kısıtlanmaktadır. Taşınmaz kültür varlıkları ve bunların korunma alanlarının kamulaştırma işlemleri 2863 sayılı Kanunun "Kamulaştırma" başlıklı 15. maddesine göre hüküm altına alınmıştır.



15. maddenin (f) bendinde “Sit alanı ilan edilen ve 1/1000 ölçekli onaylı koruma amaçlı imar planında kesin inşaat yasağı getirilen korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının bulunduğu parseller başka Hazine arsa veya arazileri ile müstakil veya hisseli olarak değiştirilebilir.” hükmü kapsamında parsel maliklerine kamulaştırma olanağına alternatif olarak sit alanı tescil edilen taşınmazın Hazine taşınmazları ile takas yolu açılmıştır. Bu madete dayanarak, özel mülkiyette mülkiyetinde bulunan, içinde korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları bulunması nedeniyle sit alanı ilan edilen ve kesin inşaat yasağı getirilen taşınmazların Hazine taşınmazları ile değiştirilmesi usul ve esaslarını düzenleme amaçlı, 27588 “Sit Alanlarında Kalan Taşınmazların Hazine Taşınmazları ile Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik ” yürürlüğe girmiştir.

Ancak taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ve bunların koruma alanlarının bulunduğu parsellerin maliklerinin mülkiyet hakları, “sit alanı ilan edilmiş olma” ve “koruma amaçlı imar planıyla kesin inşaat yasağı getirilme” şartları nedeniyle hâlihazırda uzun süreli bir kısıtlamaya tabidir ve kamulaştırmanın ne zaman gerçekleşeceği de belirsizdir. Bu şartlar altında kamulaştırma süreci içinde doğabilecek mağduriyetlerin önlenmesi amacıyla öngörülen takas imkânının kullanımına yönelik bu güne kadar yapılan her hangi bir çalışma bulunmamaktadır.

Mülkiyet hakkı üzerindeki kısıtlamaların öngörülemeyen bir süre boyunca devam etmesi bireysel yarar ile kamusal yarar arasındaki makul dengeyi bozarak, mülkiyet hakkının ölçüsüz biçimde sınırlandırılmasına sebep olmaktadır.

Maden hakları ile ilgili yasal hakka sahip kişi kurum ve kuruluşlardan mali yeterliliği bulunanlara maden hakkı istenen alanın korunan alan olup olmadığına bakılmaksızın izin verilmektedir. Maden arama ruhsatı, işletme ruhsatları ve işletme izinleri gibi izinlerin alınmasıyla gerçekleşecek maden faaliyetleri için yatırımcıların belli oranlarda ödediği ücretler bulunmaktadır. Madencilik işletme izni alınması aşamasında doğal sit alanları ile ilgili kurum görüşü alınması gerekmektedir. İzin alınması gereken alan 1. ya da 2. derece doğal sit alanında kalmakta ise bu izin meri mevzuat gereği verilmemektedir. 3. derece doğal sit alanlarında ise belirli koşullara bağlanarak izin verilebileceği 728 sayılı İlke Kararında düzenlenmiştir. Yeni doğal sit koruma statüleri koruma ve kullanma koşullarında ise sürdürülebilir koruma ve kontrollü kullanım alanlarında izin verilmesi yönünde bir düzenleme yapılmış ise de bu hususta mahkemelerce alınan yürütmeyi durdurma kararları bulunmaktadır. Bu durum izinsiz madencilik faaliyetlerine sebep olmakta ve geri dönüşü mümkün olmayan tahribatlara yol açmaktadır.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca Türkiye genelinde 2 bin 430 doğal sit alanını gözden geçirip statülerini yeniden belirleme çalışmaları yapıldığı ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 'Doğal sit Alanlarının Ekolojik Temelli Bilimsel Araştırma Projesi' adıyla 2014'te başlattığı çalışmada 1 milyon 774 bin hektar alanda bulunan 2 bin 430 doğal sit alanı ile özel çevre koruma bölgesi olan 180 bin hektarlık Tuz Gölü'nün sit statüsü gözden geçirildiği ve Türkiye, Tuz Gölü'yle birlikte 22 bölgeye ayrıldığı bilinmektedir. Ancak bu alanlara ilişkin envanter bilgileri (sit sınırları, alan büyüklükleri, sit haritaları, mevcut sit derece belirsizlikleri, parsel malikleri vb. ) verilere ait bilgilerin tam olarak belli olmadığı bilinmektedir. Dolayısıyla yeniden değerlendirme sürecinde sağlıklı sonuçlar elde edilebileceği düşünülmemektedir.

Bu çalışmalar sonucunda belirlenen yeni sit statüleri kesin korunacak hassas alanlar, nitelikli doğal koruma alanları ve sürdürülebilir koruma ve kontrollü kullanım alanlarının koruma ve kullanma koşullarının belirlendiği 99 sayılı İlke kararında bazı muğlak ifadeler bulunmaktadır. Bunlardan biri de Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı'nda düşük yoğunluklu turizm ve konuta izin verileceği ifadesinde yer alan “düşük yoğunluk” muğlak bir ifade olup düşük yoğunlukla tam olarak neyin kastedildiği anlaşılamamaktadır.

Zaman içinde doğal sit olma özelliğini kaybetmiş, tahribata uğramış, iklimsel ve insan etkilerinden dolayı özelliğini kaybetmiş, bitki örtüsü ortadan kalkmış, doğal sit alanı ile ilgisi kalmadığı düşünülen ve yanlışlıkla sit ilan edildiği sit özelliklerinin yeniden gözden geçirilmesi gerekliliği Bakanlıkça ifade edilen alanların yeniden değerlendirilmesinde ekolojik, jeolojik, morfolojik yönden gözetip derecelerinin değiştirilmesi çok zor ve oldukça sorumluluk taşıyan bir çalışma olmakla birlikte bir yandan rant baskıları diğer yandan koruma hassasiyeti zaman zaman değişik çatışma ve sürtüşmelere sebebiyet vermektedir.

## 7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Korunan Alanların Çevre ve Şehircilik Bakanlığına Devredilme Gerekçelerinin 644 sayılı KHK ile yapılan değişiklikten önce;

- Doğal sitlere ilişkin tespit ve değerlendirilmeler bilimsel temellere dayanmaması,
- Tespit işlemleri bünyesinde mimar, hukukçu, şehir plancısı, arkeolog ve sanat tarihçisi bulunan konunun uzmanı olmayan Koruma Bölge Kurulları tarafından yapılmakta olduğu,
- Doğal sit alanları, ilginç özellik ve güzelliklere sahip olması tanımında da belirtildiği gibi kişiye göre değişebilen bakış açılarıyla, uzmanların kapasite ve deneyimleri ölçütünde değerlendirilmediği;

644 sayılı KHK ile getirilen yenilikler ile Doğal Sit Alanlarının

- Bilimsel Kriterler ile belirlenmesi,
- Doğa koruma konusunda uzman meslek disiplinlerinden (Biyolog, çevre mühendisi, ziraat mühendisi, harita mühendisi, orman mühendisi ve ilgili diğer uzmanlar) komisyonların teşekkül ettirildiği söylenebilir.

Kültür ve Turizm Bakanlığından devir alınan doğal sit alanları ve tabiat varlıkları tespitinin ve tüm alanlara ilişkin bilimsel tespitlerin yeniden bir an önce gerçekleştirilmesi ve bu hususta Doğal Sit Alanlarının Değerlendirilmesine İlişkin Teknik Esaslar doğrultusundaki Ekolojik Temelli Bilimsel Araştırma Çalışmalarının tamamlanmasına karşın yeni sit statülerinin büyük bir kısmının belirlenmediği görülmektedir.

Doğal Sit Alanlarının yeniden değerlendirilmesi ve doğal sit özelliği taşıyabilecek potansiyel alanların değerlendirilmesi sürecinde yürütülen iş ve işlemler ile bu süreçte görev alan Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonlarının tüm görev ve yetkileri ile doğal sit alanlarının yönetimine ilişkin hususların ayrı bir kanunda düzenlenerek 2863 sayılı kanun kapsamından çıkarılması, protokollerle belirlenen konularda uluslararası standartları karşılayacak yasal düzenleme yapılması, günün koşullarına uygun seviyeye getirilmesi, söz konusu korunması gereken değerlere ilişkin tanımların daha net bir terminoloji ile anlatılarak muğlaklığın ortadan kaldırılması gerekmektedir.

Mevcut düzenlemelere bakıldığında ise 25 Ocak 2017 Resmî Gazete’de yayınlanan 2017-99 sayılı Doğal Sit Alanları Koruma ve Kullanma Koşullarına İlişkin İlke Kararı ve

onun dayanağı Korunan Alanların Tespit Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelikte yer alan kavram ve tanımlar 29/06/2011 tarihli ve 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununda bulunmamaktadır. Dolayısıyla yasalarla tanımlanması ve sınırları çizilerek hukuki belirlilik taşıması gereken konulara yönetmelik ve ilke kararı ile düzenleme yapıldığı görülmektedir. Bu hususta Danıştay 6. Dairesine açılan davalar sonucu söz konusu ilke kararında kanunda yer almayan hususlarda yürütmeyi durdurma kararı alındığı bilinmektedir. Bu nedenle Yeni sit statüsü belirlenen alanlarda yürütülen iş ve işlemlerde bahse konu ilke kararı ve ilgili mevzuat kapsamında yürütülememektedir. Bu bağlamda söz konusu Yönetmelik ve İlke kararının Yasal dayanağının ivedilikle oluşturulması gerekmektedir.

Doğal sit alanlarının yeniden değerlendirilmesi sonucunda yeni sit statülerin belirlenmesi ile; 2863 sayılı Yasanın 17. maddesi “a” bendi “Bir alanın Koruma Kurulunca sit olarak ilan bu alanda her ölçekteki plan uygulamasını durdurur...” hükmü gereği her ölçekteki plan uygulaması durdurulmaktadır. Korunan Alanlarda Yapılacak Planlara Dair Yönetmelik’in “Doğal Sit Alanlarında Yapılacak Koruma Amaçlı İmar Planları” başlıklı 5. maddesinde “1. Derece doğal sit alanı iken Nitelikli Doğal Koruma Alanı ve Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü kullanım alanı olarak, 2. ve 3. Derece doğal sit alanı iken Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü kullanım alanı olarak, ilan edilen alanlarda yeni koruma amaçlı imar planları yapılıncaya kadar Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik hükümleri ile yeni statüler için belirlenen ilke kararlarına aykırı olmamak şartıyla yürürlükteki koruma amaçlı imar planları geçerli olacağı ifade edilerek bu uygulamaya istisna getirilmiştir.

Ancak kanun ile yapılan bir düzenlemeye Yönetmelik ile bir istisna getirilmesinin normlar hiyerarşisine göre uygun değildir. Bu nedenle bir yerin sit ilan edilmesi veya sit statüsünün değiştirilmesi halinde yürürlükte bulunan onaylı koruma amaçlı imar planlarının hukuki durumlarının yürütmelerinin durdurulması gerekecektir. Bu nedenle çevresel ve sosyal değerlerin hızla tahrip olması söz konusu olacaktır. Ekolojik Temelli Bilimsel Araştırma Çalışmaları Sonucunda belirlenen alanların Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonunca değerlendirme sürecinde koruma kullanma dengesinin kurulması amacıyla planlama alt yapısının göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

İlgili yerel idarelerin bütçe yetersizliğinden ve korunan alanlara gerekli önemi vermediklerinden alanların plansız kalmasına göz yumulduğu ve koruma amaçlı imar

planlarının yapılamaması nedeniyle korunan değerlerin zarar görmesi yanında özel mülkiyet sahiplerinin de mağduriyet yaşaması nedeniyle yeniden değerlendirilen ve yeni sit statüsü belirlenen alanlarda koruma amaçlı imar planlarının yapılarak ivedilikle yürürlüğe girmesi için gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Yeni sit statülerinin koruma ve kullanma koşullarını belirleyen 2017/99 sayılı İlke Kararında 2863 sayılı Yasa ile yapı yasağı getirilen takas veya kamulaştırması yapılması gereken 1. Derece doğal sit alanlarına ilişkin bu güne kadar bu yönde herhangi bir işlem yapılmamış olmasının bu alanlardaki hak sahiplerinin mağdur olmasına sebep olduğu görülmektedir. Buna sebep olarak Kamu yararı için kullanım hakları sınırlanan özel mülkiyete ait taşınmazların, Hazine taşınmazlarıyla takasına veya gerektiğinde kamulaştırılmasına yönelik faaliyetlerin yürütülmesinde yeterli envanter bilgisine sahip olunmadığı ve bütçe olanaklarının yetersiz olduğu düşünülmektedir.

Bu bağlamda doğal sit alanlarının yeniden değerlendirilmesi sonucu sahip oldukları biyolojik çeşitlilik ve hassasiyeti nedeniyle Bakanlar Kurulu kararıyla kesin korunacak hassas alan statüsü özelliğini kazanmış herhangi bir müdahalenin yapılmaması gereken alanlarda takas ve kamulaştırma iş ve işlemleri ile ilgili mevzuat çalışmalarının yapılması, kriterlerin mağduriyet yaratmayacak şekilde belirlenmesi, kamulaştırma taleplerinin incelenmesi ve sonuçlandırılması için gerekli iş ve işlemlerin yürütülmesi, kamulaştırma iş ve işlemlerinin gerçekleştirilmesine yönelik gayrimenkul değerlendirme raporlarının düzenlenmesini sağlayarak takas ve kamulaştırma iş ve işlemlerinin gerçekleştirilmesine yönelik gerekli programların ivedilikle yapılması gerekmektedir.

Bilindiği üzere üst üste gelen koruma statüleri ve statü değişiklikleri sonucunda koruma alanlarında yetki karmaşasından kaynaklanan sorunlar yaşanmaktadır. Bazı koruma alanlarında; 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 2872 sayılı Çevre Kanunu, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu, 3194 sayılı İmar Kanunu ve 6831 sayılı Orman Kanunu ve diğer ilgili kanun hükümleri eş zamanlı olarak uygulanmaktadır.

Özellikle Bakanlar Kurulu Kararı ile ilan edilen Milli Parklar ile Tabiat Parkları ile yine Bakanlar Kurulu kararı ile ilan edilen doğal sit alanlarından Kesin Korunacak Hassas Alanların taşıdıkları doğal özellikleri bakımından Ülkemizde oldukça geniş alanlarda çakışması kaçınılmazdır.

Milli parklar bitki örtüsü ve biyolojik olarak çeşitlilik göstermektedir. Milli parklar bilimsel ve estetik olarak dünyada nadir olarak bulunan ve nadir olarak bulunan değerlerin

yer aldığı koruma ve dinlenme özelliklerini içeren yerler olarak bilinmektedir. Milli parkların içerisinde dinlenme ve turizm amaçlı tesisler bulunmaktadır. Her yıl yüzlerce yerli ve yabancı turist ülkemizdeki milli parkları ziyaret etmektedir. Bu parklar genellikle ya devlet tarafından işletilir ya da işletilmesi için kurum ve şahıslara verilir. Kesin Korunacak Hassas Alanlarda alan kullanımı ve alana tüm etkilerin sınırlandırıldığı, gerektiğinde insanların bölgeye girişlerinin engellendiği, bilimsel araştırmalar, eğitim ya da çevresel izleme amacıyla özel önlemler alınarak korunacak kara, su, deniz alanları ve yapı yasağı getirilen mutlak korunması gereken alanlar olması nedeniyle bu alanların çakışması durumunda koruma, kullanma, idare ve yönetim bakımından önemli sıkıntılar yaşanacaktır. Bu nedenle başta kesin korunacak hassas alanlar olmak üzere nitelikli doğal koruma alanları ve sürdürülebilir koruma ve kontrollü kullanım alanlarının çakıştığı diğer korunan alanlarla ilgili ayrı bir yasal düzenleme yapılması gerektiği düşünülmektedir.

## 8. KAYNAKLAR

- Akat, A. 1990. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurultayı. Ankara: Kültür Bakanlığı. Avrupa Mimari Mirasın Korunması Sözleşmesi. T.C. Resmî Gazete (20229), 22.07.1989.
- Bramwell, A., 1990. Ecology in the twentieth century: a history. Journal of the History of Biology, 23 (3):531-533.
- Çeçener, B. 1995. Ülkemiz Taşınmaz Kültür ve Doğa Varlıklarını Koruma Olayı. İstanbul'un Kltr ve İmar Sorunları, TMMOB Mimarlar Odası, İstanbul Bykkent Şubesi Yayını, İstanbul.
- Dinçer, İ. ve Akın, O. 1994. Kltr ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kapsamında Koruma Planı ve İdari Yapısı. Kentsel Koruma Yenileme ve Uygulama Kolokyumu, İstanbul.
- IUCN Species Survival Commission, 1995. IUCN Red list categories. IUCN,
- MacKinnon K.J. 1986. Managing Protected Areas in the Tropics. International Union for Conservation of Nature and Natural Resources and the United Nations Environment Programme, Gland, Switzerland.
- T.C. Resmî Gazete, 08.08.1999. Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (Gözden Geçirilmiş)'nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun, Sayı: 23780.
- T.C. Resmî Gazete, 27.11.2015. Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, Sayı: 26006.
- T.C. Resmî Gazete, 18.11.1983e. Boğaziçi Kanunu, Sayı: 18229.
- T.C. Resmî Gazete, 10.07.2018. Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında 1 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Sayı: 30474.
- T.C. Resmî Gazete, 19.06.2014. Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı Kurulması Kanunu, Sayı: 29044.
- T.C. Resmî Gazete, 11.08.1983c. Çevre Kanunu, Sayı: 18132.
- T.C. Resmî Gazete, 29.06.2011a. Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevlerine Dair Kanun Hükmünde Kararname, Sayı: 27984.
- T.C. Resmî Gazete, 14.02.1983a. Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme, Sayı: 17959.
- T.C. Resmî Gazete, 09.05.1985. İmar Kanunu, Sayı: 18749.

- T.C. Resmî Gazete, 04.04.1990. Kıyı Kanunu, Sayı: 20495.
- T.C. Resmî Gazete, 19.07.2012. Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik. T.C. Resmî Gazete, Sayı: 28358.
- T.C. Resmî Gazete, 21.07.1983b. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Sayı: 18113.
- T.C. Resmî Gazete, 29.04.2003. Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, Sayı: 25093.
- T.C. Resmî Gazete, 11.08.1983d. Milli Parklar Kanunu, Sayı: 18132.
- T.C. Resmî Gazete, 08.09.1956. Orman Kanunu, Sayı: 9402.
- T.C. Resmî Gazete, 29.06.2011b. Orman ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK, Sayı: 27984.
- T.C. Resmî Gazete, 20.02.2008. T.C. Resmî Gazete, Sayı: 26800.
- T.C. Resmî Gazete, 16.03.1982b. Turizmi Teşvik Kanunu, Sayı: 17635.
- T.C. Resmî Gazete, 09.11.1982a. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Sayı: 17863.
- T.C. Resmî Gazete, 16.06.2005. Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun, Sayı: 25866.
- URL-1, <http://www.unesco.org.tr/Pages/99/1> UNESCO Hakkında, 01.09.2019.
- URL-2, <http://www.icomos.org.tr/?Sayfa=Icomos&dil=tr>, 01.09.2019.
- URL-3, [http://www.mfa.gov.tr/uluslararasi-dogayi-koruma-birligi-\\_iucn\\_.tr.mfa](http://www.mfa.gov.tr/uluslararasi-dogayi-koruma-birligi-_iucn_.tr.mfa), 01.09.2019.
- URL-4, <https://www.iccrom.org/about/overview/what-iccrom>, 01.09.2019.
- URL-5, <https://icomturkey.org/tr/k%C4%B1saca-icom>, 01.09.2019.
- URL-6, <https://www.cbd.int/history/>, 01.09.2019.
- URL-7, [teftis.ktb.gov.tr](http://teftis.ktb.gov.tr), 01.09.2019.
- URL-8, <https://sozluk.gov.tr/>, 01.09.2019.



## ÖZGEÇMİŞ

05.07.1980 tarihinde Trabzon'da doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Trabzon'da tamamladı. 2001 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümünde lisans eğitimini tamamladı. 2002-2005 yılları arasında Trabzon TEDAŞ'ta tahsilat görevlisi, 2005-2008 yılları arasında Vakıfemeklilik A.Ş.'de finansal yatırım danışmanı olarak görev yaptı. 2008 yılında mülga Bayındırlık ve İskan Bakanlığına memur (Peyzaj Mimarı) olarak atandı. Sırasıyla Ankara Valiliği Bayındırlık ve İskan İl Müdürlüğünde, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bünyesinde Mekansal Planlama Genel Müdürlüğü Kırsal Alan Planlama Dairesi ve İmar Planlama Dairesinde ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü Araştırma ve Tescil Dairesinde Komisyonlar Şube Müdürü olarak görev yaptı. Halen aynı Genel Müdürlükte Koruma ve İzleme Dairesi, Tür ve Habitat Şubesinde görev yapmaktadır. İyi derecede İngilizce bilmektedir.